

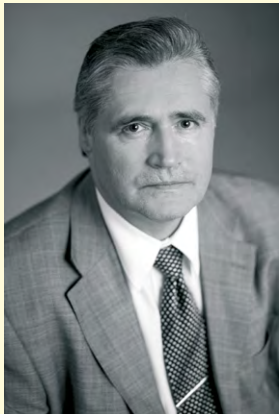
JANVĀRIS/FEBRUĀRIS 2017
Nr. 1 (259)

LOGS

LATVIJAS PAŠVALDĪBU SAVIENĪBAS ELEKTRONISKAIS IZDEVUMS

Numura tēma: sadarbības teritorijas ministra, zinātnieka un LPS eksperta skatījumā. Lasiet žurnāla 20.-35. lpp.

PAR SADARBĪBU

Žurnāla "Logs" 2. vāks allaž atvēlēts LPS priekšsēža Andra Jaunsleiņa ievadrakstam. Izmantojot žurnāla elektroniskās versijas priekšrocības, šoreiz viņa pārdomas, uzsākot 2017. gadu, aicinām noskatīties videoierakstā. Uzspiežot attēlā redzamajai bultiņas zīmei, pirmoreiz kļūsiat par "videoievadraksta" skatītājiem.

JANVĀRIS/FEBRUĀRIS ŠAJĀ NUMURĀ

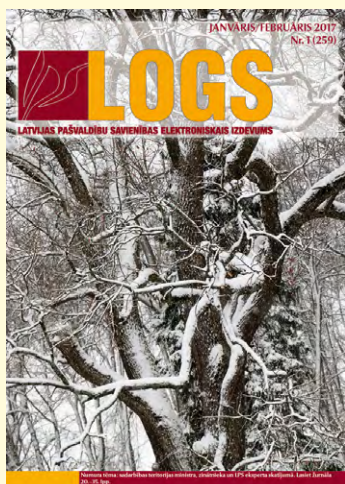

Foto: Ojārs Martinsons

REDAKTORE

Gunta Klismeta
67326634, 29428303
gunta.klismeta@lps.lv
skype: guntaklismeta

REDAKTORES VIETNIECE

Daina Oliņa
29130839
daina.olina@lps.lv
skype: dainolina

MŪSU ADRESE

Latvijas Pašvaldību savienība
Mazajā Pils ielā 1,
Rīgā, LV 1050

ISSN
1407-3560

Izdevējdarbības licence
Nr. 1740

Bez redakcijas atļaujas
pārpublicēt aizliegts

Publicētie raksti ne vienmēr
pauž LPS viedokli

Gunta Klismeta
redaktore

Daina Oliņa
redaktoreš vietniece

ceturto Jaungadu uzsākot (lasiet uz 3. vāka)

LATVIJĀ

[JANVĀRIS – BARIKĀŽU LAIKS](#) 2

[JANVĀRIS VĒSTURĒ](#) 4

PAŠVALDĪBU SAVIENĪBĀ

[JANVĀRIS LPS](#) 5

[INFORMĀCIJA NO LPS PĀRSTĀVNICĪBAS BRISELĒ](#) 18

JANVĀRA AKTUALITĀTE

[VAI NU "A", VAI "B"?](#) 20

[REFORMU PROJEKTU LIKTENIS – TIKT "NOAIRĒTIEM"!](#) 25

[PAŠVALDĪBU SADARBĪBA](#) 30

PROJEKTI

[FORUMS "LATVIJAS ILGTSPĒJAS DIMENSIJAS – IZGLĪTOTI CILVĒKI
UN DABAS VĒRTĪBU SAGLABĀŠANA"](#) 36

[KONFERENCE "KĀ SASAISTĪT VIDES AIZSARDZĪBAS INICIATĪVAS
AR PĒTNIECĪBU UN UZŅĒMĒJDARBĪBU? LATGALES NOVADU
PIEREDZE"](#) 38

APSVEICAM!

[72 + 19 = 91 "LATVISKUMA SALIŅA"](#) 40

PAŠVALDĪBĀS

[VIENA DIENA PRIEKUĻU NOVADĀ](#) 42

ANEKDOTES

[ATPŪTAI, ATELPAI, SMAIDAM](#) 44

[CETURTAIS JAUNGADS!](#) 3. vāks

JANVĀRIS – BARIKĀŽU LAIKS

Šogad aprit 26 gadi kopš 1991. gada janvāra barikāžu dienām, kad Latvijas neatkarības atbalstītāji bija gatavi aizstāvēt savu brīvību pret iespējamām militārām akcijām un neatkarības pretiniekiem. Toziem cilvēki izveidoja barikādes ap Augstāko Padomi, Ministru Padomi, Radionamu Doma laukumā, pie Radio un televīzijas centra Zaķusalā, Telefona un telegrāfa centrāles Dzirnau ielā un citiem stratēģiski svarīgiem objektiem Rīgā, Ulbrokā, Siguldā, Liepājā, Kuldīgā un citur.

Diemžēl Barikāžu laiks prasīja arī vairākas dzīvības. Padomju milicijas specvienības OMON uzbrukumā Vecmīlgrāvī 16. janvārī tika nošauts Satiksmes ministrijas autovadītājs Roberts Mūrnieks. 20. janvāra vakarā, aizstāvot Iekšlietu ministriju, gāja bojā Rīgas miliči Vladimirs Gomanovičs un Sergejs Konoņenko, bet vairākus ievainoja. Pie Bastejkalna tika nogalināts vidusskolēns Edijs Riekstiņš un divi kinooperatori – Andris Slapiņš un Gvido Zvaigzne, kurš no gūtajiem ievainojumiem nomira februāra sākumā.

1995. gadā izveidoja 1991. gada barikāžu dalībnieku atbalsta fondu, ko visu šo laiku vada 1991. gada 20. janvāra apšaudē ievainotais Renārs Zaļais.

Kopš 1996. gada janvāra vairāk nekā 30 tūkstoši barikāžu aizstāvju ir apbalvoti ar **Barikāžu dalībnieka piemiņas zīmi**. Šis Latvijas valsts apbalvojums tika nodibināts, lai godinātu Latvijas neatkarības aizstāvjus par 1991. gada janvārī un augustā apliecināto drošsirdību, pašaieliedzību un iniciatīvu, par ieguldījumu organizatoriskajā un apgādes darbā un godinātu arī tās personas, kuras morāli un materiāli atbalstīja barikāžu dalībniekus.

Piemiņas zīmes pasniegšana noslēdzās 2011. gada oktobrī, kad bija apbalvotas visas noteiktajā termiņā likumā paredzētajā kārtībā ieteiktās personas. Atzīstot nepieciešamību godināt personas, kuras 1991. gada barikāžu laikā apliecināja drošsirdību un pašaieliedzību, bet attiecībā uz kurām 1991. gada barikāžu

dalībnieku piemiņas zīmes valde nesaņēma ierosinājumus un kuras tāpēc netika apbalvotas ar šo piemiņas zīmi, valde nolēma nodibināt **Pateicības rakstu**. Līdz 2016. gada oktobrim Pateicības raksts pasniegts vairāk nekā 700 barikāžu dalībniekiem.

Lai pateiktu paldies cilvēkiem, kuri riskēja ar dzīvību, uz barikādēm sargājot Latvijas valsts neatkarību, šāgada **17. janvārī** svinīgā un sirsnīgā pasākumā Barikāžu muzejā tika pasniegti 76 Pateicības raksti 1991. gada barikāžu dalībniekiem.

Pasākumu ar sirsnīgu stāstījumu iesāka 1991. gada barikāžu dalībnieku atbalsta fonda dibinātājs **Renārs Zaļais**, uzsverot, ka tālajā 1991. gadā ikviena barikāžu dalībnieka ieguldījums ir neizdzēšama un ārkārtīgi būtiska liecība Latvijas vēsturē.

“Toreiz neviens nedomāja, cik bīstami tas ir. Toreiz galvenais bija aizstāvēt un noturēt brīvību,” pauda vēl viens fonda dibinātājs – Saeimas deputāts un Barikāžu piemiņas zīmes īpašnieks **Romualds Ražuks**.

“Stāstiet par šiem vēstures notikumiem bērniem un mazbērniem, lai tie nekad neizdzistu no ļaužu atmiņām! Paldies ikvienam, kurš tālajā 91. gadā iestājās par Latvijas brīvību!” savā apsveikuma runā novēlēja

Latvijas Pašvaldību savienības priekšsēdis **Andris Jaunsleinis**.

Kopš pērnā gada 24. oktobra ierosinājumus un lēmumu par Latvijas neatkarības aizstāvju godināšanu pieņem 1991. gada barikāžu dalībnieku biedrība Rīgā. Tās mājvieta ir Vecrīgā, Krāmu ielā 3, kur iekārtojies arī **Barikāžu muzejs**. Tā ekspozīcija atspoguļo 1991. gada janvāra notikumus un apmeklētājiem piedāvā aplūkot barikāžu izvietojanas maketu, barikādēs izmantotos priekšmetus – termosus, rācījas, plakātus, videokameras, gāzmaskas un citus eksponātus, kā arī īpaši atlasītas fotogrāfijas. Ekspozīcijā ietverts ominišu ekipējums un kritušo piemiņas lietas. Noslēgumā iespējams iepazīties ar dažādiem video un audioierakstiem un sajūst reālo šā leģendārā laikmeta elpu.

19. janvārī šo muzeju apmeklēja arī Valsts prezidents **Raimonds Vējonis**.

Foto: **Toms Kalniņš**, Latvijas Valsts prezidenta kanceleja

Izzinoša informācija par barikāžu laiku pieejama barikadopedijas vietnē: <http://www.barikadopedija.lv> un 1991. gada barikāžu muzeja mājaslapā: <http://barikades.lv/lv/muzejs/>.

Pieminot 1991. gada barikādes, šogad Rīgā un citur Latvijā notika vairāki pasākumi. 20. janvārī tika iedeg-

ti piemiņas uguns kuri gan Doma laukumā, gan pie Saeimas nama. Šajā dienā iedzīvotāji varēja piedalīties ziedu nolikšanā pie Brīvības pieminekļa un Bastejkalnā, kā arī bija iespējams apskatīt 1991. gada barikāžu muzeja ceļojošo izstādi, kas bija izvietota muzeobusā Doma laukumā. Savukārt Brīvības bulvārī pie Ministru kabineta ēkas tika demonstrēta filma "Barikāžu stāsti", bet vakarā Rīgas Domā notika koncerts "Uz jaunām debesīm".

Liepājā šajā dienā zvērestu deva desmit jaunie zemes sargi, Ģederta Eliasa Jelgavas Vēstures un mākslas muzejā tika runāts par barikāžu laiku Jelgavā un par šā laika atspoguļojumu presē. Barikāžu piemiņas uguns kuri dega **Kocēnu novadā – Kokmuižas pils parterā**

Foto: **Krista Gromova**

un Vika pasaku parkā Dikļos, un pie uguns kura ļaudis sildījās arī Pilsētas dārzā Kuldīgā.

Šajā dienā Saeimas namā notika izdevuma "**Janvāra hronika. Latvijas Republikas Augstākās padomes barikāžu laika preses relīzes**" papildinātā izdevuma elektroniskās versijas atvēršana. Grāmatā apkopotas Latvijas toreizējā likumdevēja – Augstākās padomes – preses relīzes, ko barikāžu laikā izplatīja ārvalstu medijiem, kā arī publicēti dažādi tālaika dokumenti. Izdevums papildināts ar vairākiem jauniem dokumentiem, kas ilustrē saspringto situāciju Latvijā 90. gadu sākumā.

Ņemot vērā lielo interesi par pērn ierobežotā tirāžā izdoto grāmatu, tagad tās papildinātā versija ikvienam pieejama elektroniski Saeimas interneta vietnē: <http://www.saeima.lv/lv/par-saeimu/barikazu-lai-ka-preses-relizes>.

Sagatavojušas **Jana Bunkus** un **Gunta Klismeta**

• **1. janvāris** – kad Adventes vainagā izdegušas visas četras sveces un aizvadīti Ziemsvētki, ir sagaidīts **Jau-nais gads**. 2017. gadā tas lepni atbrauca kopā ar Ugunī-go Gaili. Gribas cerēt, ticēt un sagaidīt, ka piepildīsies skaistie gadumijas novēlējumi un īstenosies vispārdro-šākās iecerēs.

* Pirms trim gadiem – 2014. gada 1. janvārī Latvija oficiāli pievienojās eirozonai, nomainot savu naudas vienību – latus uz **eiro**.

• **2. janvāris** – pirms 75 gadiem (1942. gadā) netālu no Rēzeknes risinājās **Audriņu traģēdija** – no gūsta izbē-gušu sarkanarmiešu karavīru slēpšanas dēļ nacistiskās Vācijas soda ekspedīcija nodedzināja Audriņu ciemu un nogalināja aptuveni 200 iedzīvotāju.

• **5. janvāris** – pirms 100 gadiem (1917. gadā) Tīreļu purvā sākās **Ziemassvētku kaujas**, kas ilga līdz 11. jan-vārim un Pirmā pasaules kara Rīgas frontes sektorā bija asiņainākās un lielākās. Tajās pirmo reizi kopā cīnījās visi astoņi latviešu strēlnieku bataljoni, parādot lielu varonību.

• **8. janvāris** – pirms 30 gadiem (1987. gadā) Latvijas Komunistiskās partijas Centrālās komitejas Propagan-das un aģitācijas nodaļas un Kultūras, zinātnes un mācību iestāžu nodaļas ziņojumā **nosodītas publikā-cijas** presē, kas prasīja latviešu valodas zināšanas, kā arī to, ka “Mikrofona 86” aptaujā uzvarējusi dziesma “Dzimtā valodā”.

• **9. janvāris** – pirms 12 gadiem (2005. gadā) naktī Latviju sasniedza pēdējo 35 gadu laikā spēcīgākais **orkāns**, atstājot bez elektrības gandrīz visu Kurzemi.

• **10. janvāris** – pirms 90 gadiem dzimis **Olafs Gūtma-nis** (1927–2012) – dzejnieks, prozaiķis un sabiedriskais darbinieks, padomju represiju upuris. Kopoto rakstu piecās grāmatās iekļauti dzejoļi, ceļojumu apraksti, prozas darbi un dienasgrāmatas – pavisam divar-pus tūkstošu lappušu apjomā ietilpināts viena cilvēka mūža veikums literatūrā.

• **13. janvāris** – pirms 80 gadiem dzimis **Jānis Sirmbār-dis** (1937–2015) – dzejnieks, tulkotājs un atdzejotājs. Pirmais viņa dzejoļu krājums “Asnu zobeni” iznāca 1962. gadā, bet pēdējais “Neaizmirstulīšu plāvējs” – 2002. gadā. Pavisam 13 krājumi.

• **16. janvāris** – pirms 80 gadiem dzimis **Kārlis Jan-sons** (1937–2006) – tēlnieks, kurš veidoja galvenokārt kapu pieminekļus un piemiņas akmeņus, arī Valsts prezidenta Jāņa Čakstes pieminekli Rīgas Meža kapos. Mākslinieks darinājis pieminekli Jelgavas atbrīvotā-jiem, Latgales Māras pieminekli Rēzeknē un Latgales partizānu pulka pieminekli Balvos – šie darbi padomju laikā tika iznīcināti.

* 16. janvārī pirms 80 gadiem dzimis **Egīls Lukjanskis** (1937–2008) – rakstnieks un publicists, saukts par “Lata

romāna karali”. Šajā sērijā publicēti 14 viņa romāni.

• **17. janvāris** – pirms 195 gadiem Mītavā (tagad – Jelga-va) iznāca pirmā laikraksta latviešu valodā – “**Latviešu Avīzes**” **pirmais numurs**. Šis bija ne tikai pirmais, bet arī visilgāk izdots laikraksts Latvijas žurnālistikas vēsturē. Tā izdošana turpinājās 93 gadus – līdz 1915. gadam.

* 17. janvārī pirms 100 gadiem dzimis **Edgars Tons** (1917–1967) – Operas un baleta teātra galvenais diri-ģents, bijis arī Radio un televīzijas simfoniskā orķestra galvenais diriģents.

• **19. janvāris** – pirms 95 gadiem dzimusi **Rasma Grīsle** (1922–2013) – latviešu valodniece, Jāņa Endzelīna skol-niece. Zinātniskajā periodikā publicējusi daudz rakstu par latviešu valodas jautājumiem.

• **25. janvāris** – pirms 100 gadiem dzimusi **Velta Rūķe-Draviņa** (1917–2003) – valodniece, folkloriste, latviešu valodas izlokšņu un vietvārdu pētniece, J. Endzelīna asistente līdz 1944. gadam, emigrācijā Stokholmas universitātes profesore, Slāvu un baltu institūta Baltu valodu un literatūras katedras vadītāja.

* Pirms 30 gadiem (1987. gadā) Jūrmalas un Rīgas piekrastē atlūza lieli ledus gabali, uz kuriem atradās ap pusotra tūkstoša bļītkotāju. Notika liela **glābšanas operācija**.

• **26. janvāris** – kopš 1921. gada šī ir **Latvijas Republi-kas starptautiskās atzīšanas (de iure) diena**. Par godu šim ievērojamajam notikumam šī diena Latvijas pirmās brīvvalsts laikā bija noteikta kā svinama diena.

* Pirms 30 gadiem (1987. gadā) šajā dienā Rīgas kinote-ātros sāka demonstrēt Jura Podnieka filmu “**Vai viegli būt jaunam?**”.

• **28. janvāris** – pirms 80 gadiem (1937. gadā) Latvijas Republikā pieņemts **Civillikums**.

* Pirms 80 gadiem šajā dienā dzimis **Vitauts Lūdēns** (1937–2010) – dzejnieks un publicists. Pievērsies lirikai un liroepikai, īpašu uzmanību veltījis vēsturei un bērnu dzejai. Apbalvots ar Ojāra Vācieša prēmiju bērnu dzejā un ar Viļa Plūdoņa prēmiju.

• **29. janvāris** – pirms 30 gadiem (1987. gadā) Eiro-pas Padomes (EP) parlamentārā sesija Strasbūrā, kurā piedalījās PBLA pārstāvji Gunārs Meierovics un Vija Freimane, pieņēma **rezolūciju**, aicinot PSRS respektēt Baltijas valstu tiesības uz pašnoteikšanos.

• **31. janvāris** – pirms 130 gadiem dzimis **Kārlis Mies-nieks** (1887–1977) – izcils latviešu reālistiskās glezniecības skolas pārstāvis. Gleznojis portretus, ainavas, klusās dabas, žanriskas ainas. Pazīstamākie darbi ir “Dienišķā maize”, “Ziedošās ābeles”, “Aukstā ziema”, “Jaunpiebalga rudenī” u.c.

Sagatavojuši **Aivars Janelsītis** un **Gunta Klismeta**

LPS Valdē

3. janvārī, atklājot Latvijas Pašvaldību savienības (LPS) Valdes sēdi, LPS priekšsēdis **Andris Jaunsleinis** vēlēja visiem veiksmīgu 2017. – vēlēšanu gadu un atzīmēja, ka pašvaldību reitings sabiedrībā ir augsts, apsteidzot valsts iestādes.

LPS Valde nolēma 18. janvārī sasaukt Domes sēdi, darba kārtībā paredzot izskatīt noteiktos uzdevumus Ministru kabineta un Latvijas Pašvaldību savienības 2017. gada vienošanās un domstarpību protokolā, kas valdībai jāizpilda līdz šāgada 1. martam. Tie ir **vienošanās uzdevumi valdībai izglītības jomā**: līdz 2017. gada 1. martam izstrādāt profesionālās izglītības iestāžu programmu finansējuma modeli neatkarīgi no profesionālās izglītības iestādes dibinātāja, tajā skaitā izvērtējot iespēju no valsts budžeta finansēt mācību stipendijas; Izglītības un zinātnes ministrijai sadarbībā ar Labklājības ministriju līdz šāgada 1. martam izstrādāt risinājumus to pedagogu atbalstam darba zaudēšanas gadījumā, kuri ir vecumā no 60 līdz 63 gadiem un strādā skolās, ko varētu skart likvidācija vai reorganizācija.

Vēl Valde izskatīja LPS 2017. gada ieņēmumu un izdevumu tāmes projektu un nolēma to iesniegt apstiprināšanai Domes sēdē 18. janvārī.

Valde arī sagatavoja lēmuma projektu Domei par LPS sapulces un 28. kongresa sasaukšanu.

LPS Domē

18. janvārī notika Pašvaldību savienības Domes sēde, kurā piedalījās izglītības un zinātnes ministrs **Kārlis Šadurskis**. LPS priekšsēdis **Andris Jaunsleinis** ievadvārdos uzsvēra, ka galvenais ir pieņemt tālredzīgus lēmumus, kas attaisnotos ilgtermiņā, un pieteica jautājumus, ko domnieki vēlas dzirdēt no ministra – par Ministru kabineta (MK) un Latvijas Pašvaldību savienības 2016. gada 5. oktobrī noslēgtā vienošanās un domstarpību protokola izpildes gaitu.

MK un LPS vienošanās un domstarpību protokols

uzliek **Izglītības un zinātnes ministrijai (IZM)** vairākus **pienākumus**:

- ministrijas izveidotai darba grupai, kurā piedalās arī LPS deleģēti pārstāvji, līdz 2016. gada 31. decembrim izvērtēt internātskolu attīstības iespējas un iespējamus risinājumus to finansēšanai turpmākajiem gadiem, izskatot iespēju internātskolu darbību nodrošināt no valsts budžeta līdzekļiem;
- līdz 2017. gada 1. martam izvērtēt pašvaldību speciālo pirmsskolas izglītības iestāžu turpmākās attīstības iespējas, nosakot finansējuma sadalījumu starp valsts budžetu un pašvaldības budžetu;
- izglītības iestāžu darbības un pedagogu atalgojumu ietekmējošos normatīvo aktu projektus IZM izstrādāt ne vēlāk kā līdz kārtējā gada 31. maijam;
- līdz 2017. gada 1. martam izstrādāt profesionālās izglītības iestāžu programmu finansējuma modeli neatkarīgi no profesionālās izglītības iestādes dibinātāja, tajā skaitā izvērtējot iespēju no valsts budžeta finansēt mācību stipendijas;
- IZM sadarbībā ar Labklājības ministriju līdz 2017. gada 1. martam izstrādāt risinājumus to pedagogu atbalstam darba zaudēšanas gadījumos, kas ir vecumā no 60 līdz 63 gadiem un strādā skolās, kuras varētu skart likvidācija vai reorganizācija.

Ministrs **Kārlis Šadurskis** atzina, ka visi pieteiktie jautājumi ir grūti, finansietilpīgi un atstāj būtisku ietekmi uz valsts turpmāko attīstību. Apspriežot tos darba grupās, ministrija esot kā starp diviem dzirnakmeņiem, kur vienā pusē stāvo arodbiedrības un otrā – pašvaldības

un LPS. Viņš sacīja, ka vislabākie lēmumi nekad nebūs lokāli labākie un kompromisa nepieciešamība

ir absolūta realitāte. Finanšu avoti izglītības sistēmā jāvirza tā, lai notiktu kopējā tautsaimniecības attīstība un tiktu sakārtots skolu tīkls, tātad jāsalāgo pedagogu algas un infrastruktūras vajadzības. *“Dzīve iet uz priekšu, attīstās, un izglītībā mums jāiet soli pa priekšu,”* teica ministrs. Viņš pastāstīja, ka ministrija pasūtījusi pētījumu par skolu tīkla sakārtošanu, kur būs iekļautas pašreizējās pašvaldību un valsts izmaksas un arī paredzamie ieguvumi, kritērijos tiks ietverta infrastruktūras attīstība, katras teritorijas ekonomiskais potenciāls, izglītības kvalitāte – tas šovasar būs eksāmens visai izglītības sistēmai, lai līdz nākamā gada pavasarim varētu atrisināt to, par ko valdība spēs ar pašvaldībām vienoties.

Par **internātskolu** attīstības iespējām un to finansēšanu K. Šadurskis norādīja, ka ir izveidota darba grupa un pirmie starprezultāti būs marta beigās, kad kritērijus iesniegs izvērtēšanai LPS. Savukārt Izglītības un zinātnes ministrijas valsts sekretāra vietniece un Izglītības departamenta direktore **Evija Papule** atzina, ka šajā jautājumā nepieciešams Pašvaldību savienības viedoklis, vai pašvaldības uzskata savstarpējos norēķinus par pieņemamu formu internātskolām. Viņa neslēpa, ka turpmāk vairs nebūs 15 valsts apmaksātas internātskolas. Ministrs atzīmēja, ka šobrīd liels akcents internātskolās tiek likts uz medicīnisko un sociālo vajadzību izpildi, tāpēc šis jautājums jārisina sadarbībā ar vairākiem resoriem, un tas jāizdara līdz pavasarim.

Jautājumā par **speciālo pirmsskolas izglītības iestāžu** attīstību un finansējumu E. Papule ir pārliecināta, ka katrai no tām jāmeklē savs individuāls risinājums. *“Marta beigās būs noslēgušās konsultācijas ar tām pašvaldībām, kas šo jautājumu jau risina, pārējām speciālos bērnudārzus nāksies finansēt no sava budžeta,”* skaidroja valsts sekretāre. Savukārt K. Šadurskis uzsvēra, ka viņš piedāvāšot mainīt normatīvos aktus, lai speciālajās pirmsskolas izglītības iestādēs nevarētu iekļaut bērnus bez diagnosticētām veselības problēmām. Šobrīd ministrijas darba grupa veido pakalpojumu grozu, kam jābūt gatavam 2018. gadā.

Ļoti sāpīga problēma astoņām pašvaldībām saistās ar **profesionālās izglītības iestādēm**. Jau gada nogalē LPS nosūtīja vēstuli Ministru prezidentam Mārim Kučinskim, jo Izglītības un zinātnes ministrija nav informējusi pašvaldības par to dibināto profesionālo izglītības iestāžu akreditēto profesionālās izglītības programmu finansēšanu 2017. gadā. IZM sagatavotais MK sēdes protokollēmuma projekts par informatīvo ziņojumu “Par pašvaldību un citu dibinātāju profesionālās izglītības iestāžu finansēšanas principiem” un tajā izklāstītie finansēšanas mehānismi pašvaldībām rada pamatotas bažas, vai 1. septembrī netiks pārtraukta profesionālās izglītības programmu realizācija izglītības iestādēs, kuru dibinātājs ir pašvaldība. LPS priekšsēdis Andris Jaunsleinis uzdeva ministram konkrētu jautājumu – vai valsts grib atstāt vidējo profesionālo izglītību bez finansējuma un uzlikt to pašvaldībām? Ministra atbilde bija – jā. E. Papule gan mieri-

nāja, ka notiekot sarunas, dažviet programmas varēšot īstenot turpat uz vietas, bet zem citas “cepures”.

LPS padomniece izglītības jautājumos **Ināra Dundure** pēc Domes sēdes komentēja: *“Pašvaldības diemžēl nesapņēma atbildes uz visiem uzdotajiem jautājumiem. Darba grupa, kam jāizstrādā profesionālās izglītības iestāžu programmu finansējuma modelis, kurā būtu vienlīdzīga pieeja valsts budžeta līdzekļu piešķirumam profesionālajā izglītībā neatkarīgi no profesionālās izglītības iestādes dibinātāja, tajā skaitā izvērtējot iespēju no valsts budžeta finansēt mācību stipendijas, faktiski darbu nav uzsākusi, tāpēc mūs māj šaubas, vai tā nav nevēlēšanās risināt šo jautājumu.*

Gribu uzsvērt, ka Ministru kabineta un Latvijas Pašvaldību savienības 2016. gada 5. oktobrī noslēgtais vienošanās un domstarpību protokols ir saistošs Izglītības un zinātnes ministrijai. Turklāt divām pašvaldību dibinātājām profesionālās izglītības iestādēm jau apstiprināts finansējums to modernizācijai. Turpināšu sekot līdz un ceru, ka marta beigās ministrija nāks klajā ar citiem priekšlikumiem. Ja izrādīsies, ka būs tā, kā Domes sēdē sacīja izglītības un zinātnes ministrs, tad lūgšim Ministru kabinetam rakstisku atbildi par tālāko rīcību.”

Jautājumā par **pedagogu atalgojumu** K. Šadurskis informēja, ka pašlaik notiek jaunā modeļa monitoring – tālākā koeficientu sistēma, ko vēlas izmainīt, ir atkarīga no izstrādātā kopējā modeļa internātskolām, speciālajām izglītības iestādēm u.c. Ministrs norādīja, ka pedagogu darba samaksas paaugstināšanas grafika izstrādes darba grupa ir pabeigusi darbu un drīzumā IZM virzīs šo projektu uz Ministru kabinetu.

Vēl Domes sēdē tika skatīts jautājums par **atbalstu pedagogiem darba zaudēšanas gadījumā** vecumā no 60 līdz 63 gadiem, ja skola tiek likvidēta vai reorganizēta. Ministrs skaidroja, ka ir izstrādāts informatīvais ziņojums “Par vispārējās izglītības pedagogu, kuri vecumā no 60 gadiem līdz priekšlaicīgas pensionēšanās vecumam pašvaldību dibināto skolu likvidācijas vai reorganizācijas gadījumā zaudē darbu, sociālā atbalsta sistēmas izveidi” un nosūtīts saskaņošanai LPS. Paredzēts, ka pedagogam tas būs vienreizējs pabalsts par sešiem mēnešiem no viņa vidējās izpeļņas.

Dome apsprieda LPS budžetu un apstiprināja LPS 2017. gada ieņēmumu un izdevumu tāmi.

Izskatot priekšlikumu par LPS sapulces un kongresa rīkošanu, Dome nolēma sasaukt LPS sapulci un **28. kongresu 18. augustā Alūksnē**.

Vēl domnieki apsprieda Latvijas Nacionālā kultūras centra (LNKC) ierosinājumu Latvijas simtgades lieluzvedumam “Māras zeme” izveidot īpašus tērpus deju kolektīviem, kas prasītu no pašvaldībām lielus finansiālos ieguldījumus, tāpēc šis priekšlikums neguva pašvaldību atsaucību. Dome pilnvaroja LPS sagatavot un nosūtīt LNKC vēstuli, paužot kopīgu pašvaldību viedokli.

LPS komitejās

Reģionālās attīstības un sadarbības komitejā

LPS Reģionālās attīstības un sadarbības komitejas 2017. gada pirmā sēde notika **10. janvārī**.

LPS padomniece vides jautājumos **Gunta Lukstiņa** vērsa uzmanību uz VARAM sagatavoto MK noteikumu projektu "**Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu**". Noteikumi būs aktuāli tiem, kam pieder rūpnieciski izgatavotas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas vai ir dažādu veidu krājtvertnes, arī notekūdeņu izvedējiem. Pašvaldībām būs jauns pienākums – līdz 2018. gada 1. martam viest kārtību šajā saimniecībā. Projekta apspriedes gaitā būs vajadzīga pašvaldību iesaiste un priekšlikumi.

Ziemeļvalstu Ministru padomes biroja padomniece **Daina Mežecka** pastāstīja par **ziemeļvalstu un Baltijas valstu daudzpusējo sadarbību** un konkrētāk analizēja iespējas, ko pašvaldībām paver **mobilitātes programma "Valsts administrācija"**. Līdz šim visaktīvāk ziemeļvalstu pieredzi no baltiešiem apguvuši igauņi, tāpēc Latvijas pašvaldības aicinātas iepazīties ar noteikumiem un prasībām, jo 30. martā beigsies kārtējā pieteikumu iesniegšana.

Informāciju par ziemeļvalstu un Baltijas valstu mobilitātes programmu "Valsts administrācija" meklējiet šeit: www.norden.ee; par ziemeļvalstu un Baltijas valstu mobilitātes programmu "Kultūra" – šeit: www.kknord.org un par programmu "NordPlus" – šeit: www.nordplusonline.org.

Valsts meža dienesta (VMD) Meža resursu pārvaldības departamenta Mežību daļas vadītājs **Valters Lūsis** analizēja **Āfrikas cūku mēra** radītās problēmas un vērtēja pašreizējo situāciju, bet VMD Meža resursu reģistra departamenta direktors **Ints Rudzītis** informēja par VMD izveidotās Ģeogrāfiskās informācijas sistēmas (ĢIS) piedāvātajiem **e-pakalpojumiem mežu īpašniekiem**: meža inventarizācijas un saimnieciskās darbības datu apskati; aktualizēto meža inventarizācijas datu izdruku vai lejuplādi; koku ciršanas iesniegumu un pārskatu e-iesniegšanu; pārskatu e-iesniegšanu par meža atjaunošanu, ieaudzēšanu un kopšanu; atskaites. Diemžēl tā ir ierobežotas pieejamības informācija, tātad nav visiem pieejama,

tāpēc problēma prasa risinājumu. Šobrīd noslēgti 879 līgumi par piekļuvi VMD ĢIS (2226 lietotāji).

VMD ģenerāldirektors **Andis Krēslis** pastāstīja par Valsts meža dienestam uzticēto meža ugunsdzēsības funkciju, tam domāto tehniku un nepieciešamību iesaistīt papilddarbiniekus ugunsnedrošajā periodā. Komitejas locekļi aktīvi izmantoja iespēju uzdot arī plašāka spektra neskaidros problēmjaudājumus tieši ģenerāldirektoram.

Ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (VARAM) **aktualitātēm e-pārvaldē** 2017. gadā iepazīstināja VARAM Publisko pakalpojumu departamenta Vienas pieturas aģentūras nodaļas vadītāja **Maija Anspoka** un Publisko pakalpojumu departamenta direktors **Jānis Glazkovs**, akcentējot Pārvaldes iekārtas likumā doto uzdevumu izpildi un skaidrojot un analizējot četrus savstarpēji saistītus MK noteikumu projektus, kas izstrādāti pēc 2016. gada vasarā pieņemtajiem grozījumiem Valsts pārvaldes iekārtas likumā: valsts pārvaldes pakalpojumu uzskaites, sniegšanas un kvalitātes kontroles kārtība; valsts un pašvaldību vienoto klientu apkalpošanas centru veidi, sniegto pakalpojumu apjoms un pakalpojumu sniegšanas kārtība; valsts pārvaldes pakalpojumu portāla noteikumi; valsts pārvaldes pakalpojumu elektronizācijas un e-pakalpojumu pieejamības kārtība. Speciālisti atbildēja uz klātesošo jautājumiem, kas droši vien ir aktuāli arī citās pašvaldībās, tāpēc izmantojiet LPS komiteju portāla dotās "klātbūtnes" iespējas!

IVITA PEIPIŅA, padomniece reģionālās attīstības jautājumos:

– Janvāri iezīmē galvenokārt **trīs aktualitātes**.

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs Kaspars Gerhards nāca klajā ar ieceri veidot **sadarbības teritorijas**. Diemžēl joprojām neesam saņēmuši tam oficiālu apliecinājumu. Nav neviena dokumenta, kuru apspriest, par ko diskutēt. LPS padomniekiem, sevišķi vecākajam padomniekam Mārim Pūķim nereti lūdz skaidrot un komentēt šo ierosinājumu. Taču nav iespējams analizēt neesošu dokumentu. Kad pārņēma VARAM parlamentārais sekretārs Jānis Eglītis pirmoreiz informēja Reģionālās attīstības un sadarbības komitejas locekļus par priekšlikumu veidot jaunas pašvaldību apvienības, tika nosaukts skaitlis 16. Tagad figurē pavisam cits sadarbības teritoriju daudzums. Ko mums teikt pašvaldībām? Nezinu. Medijos lasīju, ka ministrs braukājis pa Latviju, ticies ar pašvaldību pārstāvjiem, apspriedis šo ieceri. LPS pārstāvji tur nepiedalījās, vērtēt varam tikai no atstāstītā.

PAŠVALDĪBU SAVIENĪBĀ

Toties daudz labāk mums sokas ar jauna pašvaldību sadarbības "tikliņa" veidošanu LPS paspārnē. Jau vairākus gadus tā saucamajā *norvēģu projektā* iesaistītās pašvaldības apguva cita citas pieredzi vairākos sadarbības "tikliņos". Projekts formāli ir noslēdzies, taču ideja par pašvaldību veikspējas uzlabošanu aktuāla joprojām, turklāt sadarbība vērsas plašumā. Janvārī pirmoreiz tika apspriesta **reģionālā "tikliņa" izveide**. Visu plašo reģionālās attīstības jautājumu spektru tajā neaptversim. Domājam vienoties par divām vai trim aktuālajām problēmām. Tagad par iecerēto ziņosim LPS Valdei un Reģionālajā komitejā apspriedīsim jau konkrētāk.

Reģionālās attīstības un sadarbības komitejas 2017. gada pirmajā sēdē janvārī LPS padomniece Gunta Lukstiņa ziņoja par jaunumu – VARAM sagatavoto MK noteikumu projektu "**Par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu**". Jāatzīst, ka šis, līdz šim īpaši neskartās, problēmas zīmē aizritēja janvāris. Pašvaldībām, iepazīstoties ar projektu, radušies daudzi jautājumi. Daļu no neskaidrībām ceram kļiedēt videokonferencē 2. februārī, jo laika nav daudz – noteikumi tiek virzīti strauji. **Pašvaldības, nenokavējiet paust savus secinājumus un iebildumus!**

Pārējie darbi uzskatāmi par visai ikdienišķiem, tāpēc, atskatoties uz janvāri, gribēju izcelt trīs būtiskākās jomas, kā arī mudināt pašvaldību vadītājus un speciālistus iesaistīties laikus.

SNIEDZE SPROĢE, padomniece lauku attīstības jautājumos:

– Minēšu janvāra aktualitātes, ar kurām "krustojušās" manas gaitas.

* LPS Reģionālās attīstības un sadarbības komitejas sēdē jautājums par **jaunumiem Valsts meža dienestā** 2017. gadā. Vienojāmies par atkārtotu satikšanos speciālistu līmenī, kad pašvaldības būs iesniegušas priekšlikumus. Katra pašvaldība var rakstīt iesniegumu VMD par vajadzīgajiem datiem, kas nepieciešami funkciju veikšanai, un saņemt konkrētam darbiniekam pielaidi.

* Latvijas Pašvaldību izpilddirektoru asociācijas (LPIA) **valde un sanāksme** (protokols un videoieraksts mājaslapā).

* VARAM jau otro gadu darba grupa par **atkritumu apsaimniekošanu** – saskaņojam viedokļus. Šāgada pirmajā darba gupas sēdē izskatījām aktuālos jautājumus saistībā ar Valsts vides dienesta kompetenci atkritumu apsaimniekošanas jomā un dabas resursu nodokli un VARAM aktuālos MK noteikumu projektus (tagad izsludināti Valsts sekretāru sanāksmē, notiek saskaņošanas procedūras, tiek gaidīti pašvaldību priekšlikumi).

Svarīgākais šogad – dalīti vāktu atkritumu infrastruktūra, jauni MK noteikumi iepirkumu organizēšanai, dabas resursu nodokļa paaugstināšana u.c.; riepju apsaimniekošanas jautājums – kopš šāgada 1. janvāra kontroli pār to uzņēmis Valsts vides dienests, nepieciešama sadarbība ar pašvaldību apsaimniekoto sadzīves atkritumu sistēmu gan šajā, gan mājsaimniecībās radušos būvgružu apsaimniekošanā. Tikos ar uzņēmējiem, kas Latvijā nodarbojas ar riepju reģenerāciju un pārstrādi. Dabas resursu nodokļa atļaužu sistēma ar steigu jāaskaņo ar reālajām darbībām. Šo jautājumu skatīja arī Saeimas Tautsaimniecības komisijas Vides jautājumu apakškomisijā.

* VARAM notika tikšanās ar Valsts kontroles un Centrālās vēlēšanu komisijas pārstāvjiem par vēstuli pašvaldībām, **kā vēlētājiem nokļūt iecirkņos**, ja nekursē sabiedriskais transports. VARAM gatavo atkārtotu, izvērtētu vēstuli.

* Piedalījās diskusijā "Uzņēmējdarbība tikliņa ietvaros" par **nodarbinātības veicināšanu teritorijās** un Latvijas un Igaunijas pieredzi projektā "Strādā Latvijā, Strādā Igaunijā" (videoieraksts).

* Turpinās saskaņošanas darbs Saeimas Tautsaimniecības komisijā par **darījumiem ar lauksaimniecībā izmantojamo zemi** (likuma grozījumi jau 3. lasījumam); vēl jāaskaņo vairāki jautājumi ar Zemkopības ministriju un Saeimas Juridisko biroju.

* **Meliorācijas likuma grozījumi** 2. lasījumam. VARAM priekšlikumi tika noraidīti, jo tie nebija sagatavoti, bet uzdeva mums ar Zemkopības ministriju un Saeimas Juridisko biroju precizēt esošās redakcijas, lai atvieglotu pašvaldību nozīmes koplietošanas meliorācijas sistēmu nodibināšanu, apsaimniekošanu un renovāciju.

* LOSP pārstāvju sapulcē diskusija par **energojautājumiem** (ar ekonomikas ministru Arvilu Ašeradenu). Plaša domu apmaiņa izvērtās ar Finanšu ministrijas parlamentāro sekretāru par pašvaldību paziņojumiem par nekustamā īpašuma nodokli (vēlas, lai pašvaldības bezierunu kārtībā izsūta nomniekiem, nevis zemes īpašniekiem).

* Jelgavas novadā diskutējām par **mazo uzņēmēju un novada sadarbību**, atbalsta nepieciešamību, tiklošanos un citiem jautājumiem "Agri URBAC" projekta ietvaros, apmeklējām Mežacīruļu saimniecību un noklausījāmies saimnieka pieredzi un pārdomas par viesošanās Grieķijā, kas ir projekta partneri.

* **Izpilddirektoru mācību grupā** LPMC diskutējām par pašvaldību sniegtajiem pakalpojumiem, pašvaldību nepieciešamību izvērtēt teritorijas resursus, apkopot un uzkrāt datus, analizēt tos.

* Vienai no pirmajām vietējās rīcības grupām Latvijā – **Vidzemes lauku partnerībai "Brasla"** – desmit gadu jubileja. Šī ir vienīgā partnerība, ka sākotnēji veidojās trīs rajonu administratīvajās robežās, turpināja darboties un paplašināties arī pēc administratīvi teritoriālās reformas un tagad apvieno piecu novadu pagastus. "Brasla" pateicās visiem šiem novadiem, bet es apsveicu LPS vārdā gan Limbažu, Alojās, Pārgaujas, Kocēnu un Krimuldas novadus, gan partnerības *labo rūķi Līgu Kārklīņu*, kura visus desmit gadus ir pildījusi izpilddirektores pienākumus.

* Viena no pirmajām vietējās rīcības grupām Latvijā – **Vidzemes lauku partnerībai "Brasla"** – desmit gadu jubileja. Šī ir vienīgā partnerība, ka sākotnēji veidojās trīs rajonu administratīvajās robežās, turpināja darboties un paplašināties arī pēc administratīvi teritoriālās reformas un tagad apvieno piecu novadu pagastus. "Brasla" pateicās visiem šiem novadiem, bet es apsveicu LPS vārdā gan Limbažu, Alojās, Pārgaujas, Kocēnu un Krimuldas novadus, gan partnerības *labo rūķi Līgu Kārklīņu*, kura visus desmit gadus ir pildījusi izpilddirektores pienākumus.

Veselības un sociālo jautājumu komitejā

10. janvārī notika LPS Veselības un sociālo jautājumu komitejas sēde, kurā izskatīja koncepcijas **“Par adopcijas un ārpusģimenes aprūpes sistēmu pilnveidošanu”** ieviešanas gaitu un rosinātajiem grozījumiem Bērnu tiesību aizsardzības likumā, konkrētāk – par 27. pantu.

Plaši tika diskutēts par Saeimas deputātes Ingas Bites ierosinājumu, kurš paredz, ka bērnu līdz trīs gadu vecumam nedrīkst ievietot ārpusģimenes aprūpes iestādē, bet gan audžuģimenē vai pie aizbildņa. Tomēr šāds ierosinājums nav guvis viennozīmīgu atbalstu. Jāņem vērā, ka audžuģimeņu skaits Latvijā nav tik liels, lai šādu iniciatīvu varētu realizēt pilnībā, kā arī ne vienmēr audžuģimenes ir gatavas uzņemties rūpes par tik maziem bērniem. Turklāt institucionālā aprūpe atsevišķos gadījumos (ņemot vērā bērna veselības stāvokli) bērnam ir piemērotāka, ko komitejas sēdē akcentēja arī Labklājības ministrijas valsts sekretāra vietniece **Līga Āboliņa**.

Otrs izskatītais jautājums bija par salīdzināmo datu datubāzē (LPS izveidotajā **informācijas sistēmā BLIS**) uzkrājamo veselības un sociālās jomas datu izmantošanu pašvaldību darbā. Šobrīd šajā sistēmā analizēti Labklājības ministrijas uzkrātie dati par pašvaldību nodrošināto sociālo palīdzību un sociālajiem pakalpojumiem, kam par pamatu kalpo pašvaldību sociālo dienestu atskaites. LPS sistēmu analītiķis **Jānis Upenieks** iepazīstināja ar datubāzē esošajiem statistikas datiem un izskaidroja, kā tie var palīdzēt pašvaldību ikdienas darbā. LPS padomniece veselības un sociālajos jautājumos **Ilze Rudzīte** lūdza klātesošos izteikt priekšlikumus, kādi dati turpmāk būtu ievietojami datubāzē. Izskanēja vairāki priekšlikumi, tomēr kopšaucējs viens – jāriko pašvaldību aptauja un jāuzzina pēc iespējas vairāku pašvaldību speciālistu viedoklis.

ILZE RUDZĪTE, padomniece veselības un sociālajos jautājumos:

– Saeimas Sociālo un darba lietu komisijā izveidota darba grupa, kas strādā pie likuma par **sociālo uzņēmējdarbību**. Darba grupa darbojas kopš pagājušā gada, janvārī un arī turpmāk notiks

darbs pie likumprojekta sagatavošanas otrajam lasījumam.

* Janvāra satraucošie gadījumi Dobelē, Rēzeknē, Rīgā un citviet Latvijā guva plašu rezonansi. Bērnu traģiskie likteņi lika atkal pievērst īpašu uzmanību problēmām, kas skar gan sabiedrības attieksmi, gan atbildīgo institūciju sadarbību un kompetenci – **cik adekvāta un rīcībspējīga ir mūsu valstī izveidotā bērnu tiesību aizsardzības sistēma, kā tā darbojas preventīvi un kā spēj reaģēt dažādās krīzes situācijās**. Normatīvajos aktos ir paredzēti konkrēti pienākumi un tiesības rīkoties – ziņot, atbildēt, sazināties, taču dzīvē tas bieži vien nedarbojas. Gribu uzsvērt, ka tā nav tikai pašvaldību institūciju atbildība un pienākums, lai gan visbiežāk kā galvenos atbildīgos un arī vainīgos saskata bāriņtiesu un sociālo dienestu. Tomēr bērnu tiesību aizsardzībā ir daudz plašāks iesaistīto loks – pirmām kārtām tā ir pati ģimene un tikai tad institūcijas – izglītības, kultūras, veselības aprūpes un bērnu aprūpes iestādes, valsts (policija, tiesa u.c.) un pašvaldību institūcijas (pašvaldības policija, bāriņtiesa, sociālais dienests u.c.). Katrai iesaistītajai pusei ir sava kompetence un pienākumi, kurus neveicot, nevar būt veiksmīga ne informācijas apmaiņa, ne sadarbība. Un, protams, daudz var izšķirt arī ģimenes un sabiedrības atbildība un gatavība iesaistīties.

Kā iespējamie risinājumi dažādos forumos šobrīd izskanējuši: speciāla tiesību akta izstrādāšana, kas reglamentētu dažādu institūciju sadarbību, un sadarbības teritoriju veidošana, kaut piespiedu kārtā.

Vai šāds tiesību akts un sadarbības teritoriju izveide atrisinātu un novērstu visas problēmas? Manuprāt, nē, jo to nosaka visu iesaistīto pušu profesionālā kompetence un vēlme sadarboties, ar to domāju visdažādākā līmeņa institūcijas – sākot ar visu iesaistīto ministriju sadarbību un attieksmi un beidzot ar jebkuru “ierindas” darbinieku.

Vai ministrijas ir gatavas atzīt, ka šī problēma pastāv, saskaņot savu lomu un meklēt risinājumus, sadarboties? Vai vienmēr, pirms izrakstīt bērnam attaisnojošu zīmi par kavējumu slimības dēļ, ārsts bērnu redz klātienē? Bet varbūt tieši tā būtu iespējams pamanīt kādus satraucošus signālus, kas liecina par bērna nepietiekamu aprūpi? Kāda ir policijas kapacitāte un tās darbinieku profesionālā kompetence atpazīt vardarbību un riskus, paraudzīties ārpus instrukciju rāmjiem? Izglītības iestādes, kuru redzeslokā bērns parasti ir vismaz no trīs gadu vecuma, iepazīst un redz viņu diendienā un var uztautīt varbūtējās problēmas ģimenē. Taču rodas jautājums – vai pedagogi ir pietiekami izglītoti par to, kas ir vardarbība, kā to atpazīt un kā rīkoties, cik izglītības iestādēs strādā algotu psihologu un sociālo pedagogu, kāda ir kapacitāte? Kāda ir sociālā dienesta kapacitāte (darbinieku skaits, lietu skaits uz vienu darbinieku u.c.), sociālo darbinieku iegūtās izglītības kvalitāte, kāda profesionālā kompetence nepieciešama, lai strādātu ar ģimenēm,

PAŠVALDĪBU SAVIENĪBĀ

kurās ir bērni? Vai speciālistiem un arī sabiedrībai ir drosme ziņot sociālajam dienestam, bāriņtiesai un policijai par aizdomām, ka, iespējams, notikusi vardarbība? Kāda ir atbildīgo dienestu rīcība, saņemot šādu informāciju?

Šie jautājumi diemžēl nav par kādu atsevišķu jomu vai speciālistiem, bet gan par visiem tā saucamajiem bērnu tiesību aizsardzības subjektiem, tādēļ nepietiks ar vieniem jauniem noteikumiem, vēlreiz stingrāk noteiktu pienākumu sadarboties un sadarbības teritoriju izveidi. Izmaiņas nepieciešamas visā sistēmā un katrā tās posmā.

LPS paspārnē izveidotās Latvijas Pašvaldību sociālo dienestu vadītāju apvienības janvāra sanāksme arī bija veltīta šīm aktuālajām problēmām.

* Janvārī stājās spēkā **grozījumi Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā**. Top jauni Ministru kabineta noteikumi par kārtību, kādā tiks izvērtētas personas vajadzības, lai piešķirtu sociālās aprūpes pakalpojumus gan personas dzīvesvietā, gan sociālās aprūpes institūciju iemītniekiem. Domāju, ka būs nepieciešams veidot darba grupu, jo kopā ar profesionāļiem jādiskutē par izvēlēto izvērtēšanas mehānisma praktisko pielietojumu. Papildus, ieviešot jebkādu jaunu metodiku, nepieciešamas apmācības profesionāļiem – jābūt vienotai izpratnei tās izmantošanā gan pašvaldību sociālo dienestu un ilgstošas sociālās aprūpes institūciju darbiniekiem, gan valsts sociālās aprūpes institūciju darbiniekiem. Līdz ar to par šiem jautājumiem jāvienojas ar Labklājības ministriju.

Izglītības un kultūras jautājumu komitejā

17. janvārī notika LPS Izglītības un kultūras komitejas sēde, kurā tika skatīti vairāki aktuāli jautājumi.

Pirmā dienaskārtībā bija Latvijas Institūta un LPS kopīgā iniciatīva par **Latvijas kultūras galvaspilsētu**. Latvijas Institūta direktore **Aiva Rozenberga** pastāstīja par nacionālās kultūras galvaspilsētas statusa sniegtajām priekšrocībām un minēja piemērus par Lielbritānijas pilsētām Deriju un Hallu, kas britu kultūras galvaspilsētas statusu nesa 2013. un 2017. gadā, un Īrijas kultūras galvaspilsētu Limeriku (2014), kur gan ieguldījumi,

gan atdeve mērāmi miljonos eiro. Nacionālās kultūras pilsētas statuss iedibināts arī Lietuvā – pēc Viļņas kā Eiropas kultūras galvaspilsētas 2009. gadā ik gadu kāda pilsēta tiek izraudzīta par kultūras galvaspilsētu.

Lai veicinātu nacionālā un starptautiskā tūrisma pieaugumu pilsētās un reģionos, radītu iedzīvotājos stiprāku piederības izjūtu savai pilsētai, vairotu kultūras pieejamību un kopīgo dzīves kvalitāti, Latvijas Institūts un Latvijas Pašvaldību savienība jau pērn rosināja Kultūras ministriju iedibināt Latvijas kultūras galvaspilsētas statusu un uzsākt idejas īstenošanu. *“Pasaulē šī prakse ir zināma, tomēr Latvijā mēs esam tikai ceļa sākumā. Vai būs interese šādu tradīciju iedibināt arī Latvijā? Pagaidām tas ir retorisks jautājums, kurš jāizspriež pašvaldībās,”* savu viedokli izteica Aiva Rozenberga.

Otrais sēdē skatītais bija Latvijas Nacionālā kultūras centra (LNKC) ierosinājums pašvaldībām finansiāli atbalstīt XXVI Vispārējo latviešu dziesmu un XVI deju svētku lieluzveduma “Māras zeme” norisei iecerēto **deju kolektīvu svētku tērpu iegādi**. Ierosinājuma pamatā ir aicinājums pašvaldībām nodrošināt auduma iegādi un tērpu šūšanu. Komitejas dalībnieki vienojās, ka šis jautājums jāizskata LPS Domes sēdē, kā arī nepieciešama pašvaldību, Dziesmu svētku mākslinieciskās padomes un Latvijas Nacionālā kultūras centra pārstāvju tikšanās, lai varētu pieņemt lēmumu.

Par ESF projektu **“Atbalsts izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai”** pastāstīja projekta atbildīgā amatpersona Valsts izglītības satura centra Neformālās izglītības departamenta direktore **Agra Bērziņa** un projekta vadītāja **Liene Voronenko**. Projekta mērķis ir nodrošināt izglītības pakalpojuma daudzveidību, uzlabojot izglītojamo kompetences un mācību sasniegumus. Projektā atbalstāmās darbības ir gan mācību saturs (nodarbības individualizētam mācību atbalstam pēc stundām, praktiskās nodarbības, diskusiju klubī, nodarbību ciklī, mācību vizītes, individuālās konsultācijas), gan ārpusstundu pasākumi (tematiskās nometnes, festivāli, konkursi, izstādes, radošās darbnīcas, tehniskās dienas, inovatīvu interešu izglītības programmu ieviešana).

Komitejas sēdes videoieraksts un prezentācijas pieejamas LPS interneta vietnē: <http://www.lps.lv/lv/seminari-un-video/videoarhivs/3479-ideja-par-ipaso-svetku-terpu-iegadi-lieluzvedumammaras-zeme-pasvaldibu-vidu-negust-atbalstu>.

OLGA KOKĀNE, padomniece kultūras jautājumos:

– Kopā ar LPS priekšsēdi Andri Jaunsleini 10. janvārī piedalījāmies Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas sēdē, kur tika skatīts jautājums par **mūzikas un mākslas skolu finansējumu**. Problēmu šajā jomā rada tas, ka audzēkņu skaits profesionālajā ievirzē ar katru gadu pieaug, bet valsts budžeta mērķdotācija netiek tam līdzī, turklāt izglītojamo skaits ir atšķirīgs

mācību gada sākumā un beigās, kad daudzi bērni "atbirst".

Kopš 1. janvāra ir spēkā grozījumi Ministru kabineta 2011. gada 27. decembra noteikumos Nr. 1035 "Kārtība, kādā valsts finansē profesionālās ievirzes mākslas, mūzikas un dejas izglītības programmas". Grozījumi nosaka koeficientu

13 procentu apmērā, lai aprēķinātu nepieciešamo papildfinansējumu pedagogu papildpienākumu, kā arī viņu mēneša darba algas likmes palielināšanai. Tāpat grozījumi arī nosaka, ka dotācija tiek piešķirta vienam izglītojamajam, kas vienlaikus apgūst vienu izglītības programmu, tādējādi izslēdzot iespēju, ka valsts budžeta finansējums vienam izglītojamajam dublējās. Vairāk lasiet [šeit](#) un [šeit](#)!

Valsts budžeta dotācijas sadalījums pašvaldību un privāto dibinātāju izglītības iestāžu profesionālās ievirzes mākslas, mūzikas un dejas programmu pedagogu darba samaksai un valsts sociālās apdrošināšanas obligātajām iemaksām šāgada janvārim-augustam skatāms [šeit](#).

Turpmāk profesionālās ievirzes izglītības programmām nepieciešamo papildfinansējumu virs valsts budžeta mērķdotācijas "piešpicēs" pašvaldības – brīvprātīgi, pēc saviem ieskatiem un atbilstoši savām iespējām.

Latvijas Nacionālais kultūras centrs līdz janvāra beigām aicināja izvirzīt kandidātus darbam **Nemateriālā kultūras mantojuma padomē**. Tajā kopā ar zinātniekiem, nevalstisko organizāciju, Kultūras, Izglītības un zinātnes un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas un UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas pārstāvjiem darbosies arī Latvijas Pašvaldību savienības deleģētais pārstāvis – Valkas novada domes Izglītības, kultūras, sporta un jaunatnes nodaļas Izglītības un kultūras daļas vadītājs **Aivars Ikšelis**.

17. janvārī LPS Izglītības un kultūras komitejā apspriedām Latvijas Nacionālā kultūras centra ierosinājumu pašvaldībām finansiāli atbalstīt Dziesmu un deju svētku lieluzvedumam iecerēto **deju kolektīvu svētku tērpu iegādi** un vienojāmies šo priekšlikumu neatbalstīt. Dienu vēlāk kultūras ministre Dace Melbārde aicināja uz tikšanos koncerta "Māras zeme" radošo grupu, deju nozares padomi un LNKC pārstāvjus, mudinot strādāt pie citiem uzveduma tērpu risinājumiem.

Kultūras nozarei piederīga ir arī tā saucamā mediju lieta. Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisija 24. janvārī otrajā lasījumā atbalstīja **grozījumus likumā "Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem"**, kas paredz ierobežot pašvaldību un valsts institūciju iespējas izdot informatīvos izdevu-

mus kā masu medijus. Latvijas Pašvaldību savienība iebilst pret šiem grozījumiem, jo tie ierobežo pašvaldību iespējas nepastarpināti informēt sabiedrību.

INĀRA DUNDURE, padomniece izglītības, bērnu, jaunatnes un ģimenes jautājumos:

– Pērnā gada nogalē Saeimas Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu komisijas sēdē, izskatot grozījumus Bērnu tiesību aizsardzības likumā, izraisījās plašas debātes par **bērnu ievietošanu**

ārpusģimenes aprūpes iestādē un audžuģimenēm.

Grozījumi paredz, ka mazuli līdz trīs gadu vecumam neievietos bērnunamā, bet audžuģimenēs, nosakot pārejas periodu līdz 2019. gadam. Pašvaldību savienības viedokli man palīdzēja paust Balvu novada domes priekšsēdētājs Andris Kazinovskis un Jēkabpils pilsētas Bāriņtiesas priekšsēdētājs Tālis Zalva, kuri uzsvēra, ka Latvija šobrīd nav gatava pāriet tikai uz audžuģimeņu aprūpi, atsakoties no institūcijām, jo audžuģimeņu, kuras vēlētos uzņemt rūpes par maziem bērniem, nav daudz, īpaši, ja bērnam ir nepieciešama speciāla aprūpe.

Es atgādināju, ka jau 2015. gadā Ministru kabinets ir apstiprinājis koncepciju "Par adopcijas un ārpusģimenes aprūpes sistēmu pilnveidošanu", kas paredzēja pilnveidot audžuģimeņu sistēmu un izveidot specializētās audžuģimenes, kuras uzņemas rūpes par bērniem līdz trīs gadu vecumam, paredzot valsts noteiktu atalgojumu un sociālās apdrošināšanas iemaksas. Diemžēl divu gadu laikā nekas nav mainījies, un atkal tiek runāts par tām pašām problēmām. LPS viedoklis – sociālās apdrošināšanas iemaksas būtu veicamas par visām audžuģimenēm, ne tikai specializētājām, tādējādi veicinot mazo bērnu līdz trīs gadu vecumam nonākšanu ģimeniskā vidē, jo viņu aprūpi grūti savienot ar nodarbinātību algotā darbā, kā arī vairāku audžubērnu aprūpes kvalitatīva nodrošināšana iespējama, tikai esot "pilna laika" audžumammai, jo ārpusģimenes aprūpē nonākušiem bērniem mēdz būt dažādas problēmas, kuru apzināšana un risināšana prasa audžuģimenes nedalītu uzmanību un rūpes.

Tāpat valstī ir jāizveido vienota atlīdzības sistēma par bērnu uzturēšanās izmaksām audžuģimenēs un pie aizbildņa, turklāt tām jābūt pietiekami augstām un vienādām neatkarīgi no pašvaldības, kurā bērns atrodas.

Otra lieta, kam nav pievērsta pietiekama uzmanība, ir **aizbildniecība**. Civillikumā ir divi panti: 245. pants nosaka, ka "aizbildņa pienākums ir sabiedrisks pienākums", savukārt 258. pantā teikts: "Ja trūkst aizbildnamā līdzekļu viņa uzturam, aizbildnim nav pienākums

PAŠVALDĪBU SAVIENĪBĀ

aizbilstamo uzturēt uz sava rēķina." Kad sabiedrībā notiek debates par aizbildniecības institūciju, tad vairāk atceras 245. pantu.

Latvijā vairāk nekā 50% gadījumu aizbildniecību uzņemas vecvecāki. Diemžēl mūsu valstī vidējā pensija nesasniedz pat 300 eiro, un var tikai apbrīnot, ka pensionāri uzņemas šādas rūpes, ja pašiem iztikšana knapa. Neaizmirsīsim, ka viena bērna uzturēšana bērnunamā izmaksā no 500 līdz 700 eiro! Priece, ka, sākot ar šo gadu, vismaz pabalsts bērna uzturēšanai aizbildņiem būs līdzvērtīgā apmērā ar audžuģimenēm – to paredz pērnā gada nogalē valdībā apstiprinātie grozījumi noteikumos "Kārtība, kādā piešķir un izmaksā pabalstu aizbildņim par bērna uzturēšanu". Līdz šim pabalsta apmērs bija 45,53 eiro mēnesī par katru aizbildnībā esošo bērnu, bet turpmāk pabalstu aizbildņim bērna uzturēšanai noteiks analogiski minimālo uzturlīdzekļu apmēram, kādu ik mēnesi ir tiesības saņemt katram bērnam no katra sava vecāka. Tas nozīmē, ka katra aizbildnībā esoša bērna uzturam līdz septiņu gadu vecuma sasniegšanai šī summa būs 25% apmērā no valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas, tātad 95 eiro, savukārt bērniem no septiņu gadu vecuma līdz pilngadības sasniegšanai – 30% apmērā no valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas jeb 114 eiro. Atbalsts audžuģimenēm šādā apmērā bija jau līdz šim. Vairākas pašvaldības atlīdzību audžuģimenēm noteikušas krietni augstāku.

Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija (VBTAI) sadarbībā ar pašvaldībām programmu realizācijas periodā pašlaik īsteno ESF projektu "**Atbalsta sistēmas pilnveide bērniem ar saskarsmes grūtībām, uzvedības traucējumiem un vardarbību ģimenē**", kurā iesaista bērnus un viņu vecākus vai viņu likumiskos pārstāvjus, kā arī pašvaldību speciālistus, kas ikdienā strādā ar šiem bērniem. Projekta mērķis ir pilnveidot atbalsta sistēmu bērniem ar saskarsmes grūtībām, uzvedības traucējumiem un vardarbību ģimenē, paaugstinot speciālistu profesionalitāti un darba efektivitāti, kā arī nodrošināt sabiedrības izglītošanu par vardarbību. Projekta darbību ietvaros ir izveidota VBTAI Konsultatīvā nodaļa, kurā šobrīd nodarbināti seši speciālisti – nodaļas vadītājs, divi sociālie darbinieki un pa vienam psihologam, psihiatram, atkarību profilakses speciālistam un speciālajam pedagogam. Pašvaldības ir novērtējušas šā projekta iespējas un jau no 2016. gada 1. novembra līdz šāgada pusjanvārim saņēmti 128 bērnu vecāku vai likumisko pārstāvju iesniegumi par individuālo atbalsta programmu izstrādi bērniem ar saskarsmes grūtībām un uzvedības traucējumiem. Atbilstoši saņemto iesniegumu secībai ir sniegtas 69 klātienēs konsultācijas un izstrādātas 66 individuālās atbalsta programmas. Konsultācijas notiek bērniem, viņu likumiskajiem pārstāvjiem vai aprūpētājiem pielāgotā un ērtā vidē, paredzot iespēju tās saņemt konsultatīvajā telpā, kurā vienlaikus var tikt bērns un viņa likumiskie pārstāvji kopā ar visiem Konsultatīvās nodaļas speciālistiem.

Plašāka informācija par projektu, izstrādātajiem diagnosticējošajiem materiāliem un sadarbības tīkla rokasgrāmatu pieejama VBTAI mājaslapā: <http://www.bti.gov.lv/>. Jāuzsver, ka šis VBTAI pakalpojums tā saņēmējiem ir bez maksas, pašvaldībai tikai jānodrošina ģimenes atvešana pie speciālistiem.

Pārejot no bērniem uz pirmsskolas un vispārējo izglītību, atzīmēšu vairākus tā dēvētos *SAMus* un pirmām kārtām projektu "**Kompetenču pieeja mācību saturā**", kurā iesaistīsies 100 skolas un pirmsskolas izglītības iestādes visos reģionos. Gribētāju pulks gan bija divreiz lielāks, bet Valsts izglītības satūra centrs projekta dalībniekus atlasīja, ņemot vērā gan izglītības programmu piedāvājumu, gan mācību vidi, gan bērnu un jauniešu skaitu, gan skolotāju motivāciju dalībai. Turpmāko piecu gadu laikā tiks izstrādāts un pakāpeniski ieviests kompetenču pieejā veidots mācību saturs, galveno uzmanību pievēršot izmaiņām tieši mācību procesa organizēšanā. Izvēlēto izglītības iestāžu saraksts šeit: http://visc.gov.lv/aktualitates/dokumenti/2017_relizes/20170110_esf_831_skolas.pdf.

Pie šābrīža aktualitātēm vispārējā izglītībā jāmin arī projekts par **atbalstu izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai**, kura mērķis ir nodrošināt Latvijas izglītības pakalpojumu daudzveidību, kas balstīti uz individuālās mācību pieejas attīstību un ieviešanu vispārējās izglītības iestādēs, tādējādi uzlabojot izglītojamo kompetences un mācību sasniegumus. Projektā paredzēts izveidot vispārējās izglītības iestāžu atbalsta sistēmu (metodoloģisku ieteikumu izstrāde un pielietošanas mācības, IKT resursi, pedagogu profesionālās kompetences pilnveide, ārvalstu metoģiku ieviešana) un nodrošināt individuālās pieejas pasākumus mācību satura apguvei un ārpusstundu veidā.

Savukārt projektā par **nacionāla un starptautiska mēroga pasākumu īstenošanu izglītojamo talantu attīstībai** tiks iesaistītas augstskolas. Plānots, ka projekta gaitā atbalstu saņems vismaz 400 pedagogu 200 Latvijas skolās un vismaz 9000 talantīgu bērnu.

Informācija par ES projektiem pieejama šeit: http://visc.gov.lv/visc/projekti/esf_projekti.shtml.

Izglītības kvalitātes valsts dienests realizē projektu "**Samazināt priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, īstenojot preventīvus un intervences pasākumus**". Specifiskā atbalsta mērķa grupa ir vispārējās izglītības iestāžu izglītojamie no 5. līdz 12. klasei, kā arī to profesionālās izglītības iestāžu un vispārējās izglītības iestāžu izglītojamie no 1. līdz 4. kursam, kuras īsteno profesionālās izglītības programmas. Mērķa grupā neietilpst profesionālās pilnveides un profesionālās tālākizglītības programmu izglītojamie. Informācija pieejama: <http://www.cfla.gov.lv/esf-fondi-2014-2020/izsludinatas-atlases/8-3-4>.

Līdztekus Eiropas Savienības struktūrfondu projektu uzraudzībai nozīmīga mana darba sastāvdaļa saistās ar videokonferenču un semināru rīkošanu. Pašvaldības varu informēt, ka **10. martā** LPS sadarbībā ar Augstākās izglītības padomi konferenču cikla ietvaros rīko konferenci “Vai attaisnojas izglītības satura pakārtošana bērnu vecumam”.

Tehnisko problēmu komitejā

18. janvārī komitejas sēdē kā pirmais tika analizēts **Energoefektivitātes likums** un no tā izrietošie nosacījumi pašvaldībām un paredzamie ieguvumi. Ekonomikas ministrijas Energoefektivitātes nodaļas vadītāja **Andžela Pētersone** informēja par likuma prasībām. Energoefektivitātei ir divi pamatzdevumi: energoatkarības un vides risku jautājumi. Latvijā energoefektivitātes politika definēta Enerģētikas attīstības pamatnostādņēs 2016.–2020. gadam, kur paredzēti šādi mērķi: primārais enerģijas ietaupījums 2020. gadā – 0,670 Mtoe; valsts obligātais uzkrātais galaenerģijas ietaupījums; katru gadu jārenovē 3% no valsts tiešās pārvaldes ēku platības; jāsamazina vidējais siltumenerģijas patēriņš apkurei ēkās; republikas pilsētām līdz šāgada aprīlim jāievieš energopārvaldības sistēma. Prasības attiecas arī uz novadu pašvaldībām, kurām attīstības indekss ir lielāks par 0,5 un iedzīvotāju skaits lielāks par 10 000. Novadu pašvaldībām šī sistēma nav obligāti jāsertificē, termiņš ir šāgada novembris.

Pasākumi, kas veicami pašvaldībās, ir šādi:

- pašvaldības ēku renovācija;
- ielu apgaismojuma nomaiņa;
- sabiedriskā transporta atjaunošana;
- ēku energopatēriņa monitorings un vadība;
- informatīvie pasākumi un apmācības.

Pašvaldības var veidot energoefektivitātes fondu, kura finanšu avots ir: pašvaldības budžets; energokomersanta iemaksas; citi finanšu avoti.

LPS padomnieks **Andris Akermanis** sniedza īsu apskatu par jaunumiem enerģētikā, kas skar iedzīvotāju siltumapgādi. Viņš uzsvēra, ka siltumtarifi daudzās vietās, izmantojot dabasgāzi, ir zemāki pašreiz zemo dabasgāzes cenu dēļ, taču jābrīdina, ka situācija jau nākamajā apkures sezonā var mainīties – šāgada 3. aprīlī Latvijas dabasgāzes tirgus tiks liberalizēts, un

dabasgāzes cenas patlaban nevar prognozēt, līdz ar to grūti paredzēt nākamās apkures sezonas siltumtarifus (no dabasgāzes).

Komitejā tika skatīts jautājums par MK noteikumu projektu “**Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu**”. LPS padomniece reģionālās attīstības jautājumos **Ivita Peipiņa** informēja, ka šie MK noteikumi tiek izstrādāti atbilstoši Ūdenssaimniecības pakalpojuma likumam, nosakot, ka pašvaldības izdos saistošos noteikumus, paredzot decentralizēto pakalpojumu sniegšanas un uzskaites kārtību savā teritorijā. LPS uztur nesaskaņojumu par anotāciju, lūdzot to papildināt ar norādi par finansējumu un precīzāku situācijas raksturojumu.

Apspriežot jautājumu par **būvniecības regulējuma izvērtējumu saistībā ar iespējamiem grozījumiem normatīvajos aktos**, Ekonomikas ministrijas valsts sekretāra vietnieks **Edmunds Valantis** pastāstīja par iespējamiem grozījumiem Vispārīgajos būvnoteikumos, kas paredz nodalīt būvniecības dalībnieku atbildību, mazināt izmaksas būvprojektu saskaņošanas un būvdarbu veikšanas laikā, paātrināt ēku būvniecību, mazināt izmaksas būvprojektu saskaņošanas un būvdarbu veikšanas laikā, paātrināt ēku būvniecības uzsākšanu, paredzot nulles ciklu, precizēts būvprojekta ekspertīzes apjoms un gadījumi, kad nepieciešama būvekspertīze, būvvaldes kompetences jautājumi, būvvalde neatbild par projektu kvalitāti, piedāvā atteikties no būvinspektoru sertifikācijas.

Komitejas locekļi, apkopojot informāciju, kas iegūta konsultācijās un analizē, uzsvēra, ka būvniecības jomas problēmu risināšana būtu iedalāma šādos blokos:

- izmaiņas būvniecības iecerē vai būvprojektā;
- atbildība būvniecības procesā;
- būvju ekspluatācija;
- būvvalžu kompetence;
- būvprojektu un būvju ekspertīzes;
- būvniecības informācijas sistēmas problemātika;
- būvniecības regulējuma precizējumi un izmaiņas, kas izkristalizējušās konsultācijās ar būvniecības procesa dalībniekiem un nevalstiskajām organizācijām.

Vēl komiteja izskatīja jautājumu par **tūrisma objektu ceļa zīmēm**, par ko informēja LPS pilnvarotā persona Ekonomikas ministrijas darba grupā **Indulis Zariņš**. Komiteja nolēma viņu deleģēt turpmākam darbam Autoceļu standartizācijas Tehniskās komitejas apakškomitejā.

AINO SALMIŅŠ, padomnieks tehnisko problēmu jautājumos:

- Janvārī turpinājās diskusijas par visai **radikālām izmaiņām būvniecības nozarē**. Ekonomikas ministrija acīmredzot ir vienojusies ar investoriem un cilvēkiem, kas iesaistīti šajā nozarē, ka šo procesu

nepieciešams vienkāršot. Arī LPS to atbalsta, taču daudzi jautājumi, kas definē būvnieku atbildību, nesakrīt ar reālo situāciju. Ir izveidots Būvniecības birojs, taču joprojām nav atrisināts jautājums par ekspertizēm – kuros brīžos tās nepieciešamas, trūkst pieredzējušu ekspertu.

Otra janvāra aktualitāte bija diskusijas Ekonomikas ministrijā, arī LPS Būvniecības apakškomitejā par **būvju pirmsreģistrācijas kārtību**. Joprojām mums ir atšķirīgs viedoklis par būvniecības dalībnieku atbildību. No vienas puses, ir vēlēšanās procesu vienkāršot, lai ātrāk piesaistītu investīcijas un būvnieki varētu sākt strādāt, bet, no otras puses, visi jaunie pārkārtojumi orientēti uz būvvalžu atbildības palielināšanu un uz drošības līmeņa samazināšanu. Nav strikti noteiktas atbildības jomas: būvprojektētājs atbild par projektu, būvnieks – par būvi, būvuzraugs – par savu jomu. Tā vien liekas, ka viss tiek pakārtots “*doing*” biznesam. Taču šajā ziņā Latvija ir padsmītajā vietā, turpretim svarīgajā elektrotīklu pieslēgumu jomā esam no 57. vietas pacēlušies uz 42. vietu (vai ar to būtu jālielās!). Redzot “Latvenergo” politiku, kaut vai obligātā iepirkuma ietvarā, ikviens investors var tikai saņemt galvu. Bet mēs nez kāpēc runājam tikai par būvvaldēm.

Tajā pašā laikā nav atrisināta **būvniecības informācijas sistēmas** problēma. Pašlaik tā ir vairāk pakārtota nevis būvniecības nozarei, bet gan Valsts zemes dienesta vajadzībām iegūt informāciju. Savukārt informāciju no Valsts zemes dienesta mēs sistēmā **nesaņemam**. Interesants paradokss – būvvaldēm bez atlīdzības jāsniedz informācija par būvju pirmsreģistrāciju Valsts zemes dienestam, ko dienests iedzīvotājiem tālāk izsniedz par samaksu!

LPS Tehnisko problēmu komitejā aktualizētos jautājumus vēlāk visai rezultatīvi turpinājam apspriest Ekonomikas ministrijā. Būvvaldes iebilda, ka radikālas izmaiņas drīkstētu izdarīt tikai Būvniecības likumā, nevis grozot Vispārīgos būvniecības noteikumus. Panācām noteiktu vienošanos, tomēr arī būvvaldēm nāksies mainīt savu attieksmi pret uzraudzību. Varbūt tiešām katru nieku nevajag uzraudzīt?

Janvārī bija jāsaparavo priekšlikumi arī “**mājokļu politikas tīklam**”, kas veiksmīgi darbojās LPS “norvēģu projektā”. Valsts mājokļu politiku nav aktualizējusi kopš 1996. gada (varbūt arī nevajag), turpretim pašvaldībām šī politika varētu kalpot kā cilvēku resursu piesaistes instruments. Tāpēc “tīkliņš” darbību turpinās, turklāt izvērsot to vēl plašāk – gan tematiski, gan iesaistīto speciālistu ziņā. Jau esmu vienojies ar padsmīti pašvaldībām, kas ieinteresētas iesaistīties, lai

apgūtu cita citas labo pieredzi un dalītos savos vērojumos un secinājumos. Interesenti vēl var pieteikties!

Nereti LPS dzird pārmetumus, ka mēs pārāk bieži taujājam pašvaldību viedokli par dažādām problēmām. Kā gan citādi mums iegūt iespējami pilnīgu spektru? Tāpēc arī man personiski nepieciešams šāda “tīkliņa” darba turpinājums, jo tajā iesaistītie cilvēki būs ieinteresēti komentēt ikvienu gadījumu. Pa šiem darba gadiem esmu gana ielauzījies normatīvo aktu studēšanā, taču nereti man pietrūkst konkrēto piemēru, kas ļautu precīzāk definēt pašvaldību attieksmi pret jaunu likumu vai noteikumu. Tā, piemēram, interesantu pieredzi varam aizgūt no Valmieras, kur pašvaldība sākusī dzīvojamo māju būvniecību, lai risinātu dzīvokļu problēmu. Pieļauju, ka uzraugošajām institūcijām šī ierosme varētu radīt iebildes, bet mums, LPS, tas dod iespēju ar šo labās prakses piemēru iepazīstināt citas pašvaldības.

Satraukumu rada **gāzes tirgus atvēršana**, kas veicinās cenu kāpumu. Sāk likties, ka **energoefektīvas vadības ieviešana** varētu izmaksāt pat dārgāk par ieguvumiem. Tāda ir Latvijas tirgus paradoksālā īpatnība, acīmredzot arī to nāksies analizēt jau minētajā “mājokļu tīklā”.

Kā vienmēr, janvārī esmu risinājis arī “mūžīgos” jautājumus – **sūdzības par autoceļiem**, kas nekad nebeigsies, jo pašvaldībām līdzekļus ir cerības saņemt tikai pēc pārpalikuma principa. Premjers mums pārmet, ka vēlamies astronomiskas summas, bet 22. decembra Ministru kabineta sēdē es izmantoju tikai Nacionālā attīstības plāna skaitļus. Vai būtu jāsaprot, ka premjers NAP atsauc?

Ziemas apstākļos, kad ceļi kļūva slidēni un bija pat signāli par grāvī ieslīdējušiem skolēnu autobusiem, sevišķi skaidri izpaudās finansējuma trūkums. Valsts kontrole pārmet pašvaldībām nepietiekamu ceļu uzturēšanu. Iebilstu pret to, ka pārmetumus allaž adresē pašvaldībām, jo novadiem būtu daudz pretenziju pret to, kā “Latvijas Valsts ceļi” uztur valsts vietējos ceļus. Sabiedriskais transports pa tādiem nebrauc, taču pašvaldībām Izglītības likums nosaka, ka skolēns ir obligāti jānogādā skolā! Nevienam nerūp, ka jābrauc arī pa valsts neuzturētiem neceļiem.

Situācija ir smaga, tāpēc pieļauju, ka diskusijas par autoceļu finansējumu atjaunosies jau šāgada pirmajā ceturksnī. Tad dienaskārtībā būs arī “sagrālais” jautājums par to, kurš un ko uztur. Jau dzirdēts viedoklis, ka uzturēt varam tikai tik, cik varam atļauties. Tas ir signāls daudziem investoriem. Bet lauku cilvēks, kuram nav normālu ceļu, maksās to pašu transportlīdzekļa nodevu un to pašu akcīzi, ko pilsētnieks, kas vizinās pa kvalitatīvām šosejām.

Pašlaik visa valsts attīstība ir atkarīga no Eiropas Savienības finansējuma, bet jau tagad zināms, ka autoceļiem tas būs pieejams vairs tikai divus gadus. Kas notiks pēc tam?

ANDRIS AKERMANIS, padomnieks enerģētikas jautājumos:

– Tehnisko problēmu komitejā smagākais jautājums, ko skatījām, bija jaunie Ministru kabineta noteikumi saistībā ar Energoefektivitātes likumu. Vislielākās galvassāpes varētu radīt **Energoefektivitātes pienākuma shēmas noteikumi**. Sākotnēji bija paredzēts, ka tajā jāiekļaujas visiem siltuma ražotājiem virs 20 megavatstundām gada produkcijas, un par to komitejā diskutējām, taču Ekonomikas ministrijas nākamajā versijā jau iepļānots, ka siltuma un gāzes uzņēmumi no šīs pienākumu shēmas izņemti, bet tas nenozīmē, ka tie tiek atbrīvoti. Ministrija iepļānoja, ka līdz šāgada beigām ar visiem siltuma uzņēmumiem obligāti ir jānoslēdz energoefektivitātes līgumi par enerģijas patēriņa samazināšanu 10% apmērā. Šī pienākumu shēma uzliks slogu siltuma uzņēmumiem – vai nu būs jāveic efektivitātes pasākumi, vai jāmaksā ekvivalenta summa energoefektivitātes fondā. Šādas prasības nosaka Eiropas Savienības direktīva, no kā tālāk izriet Enerģētikas likums un MK noteikumi. Detalizētāk ar MK noteikumu projektu “Energoefektivitātes pienākuma shēmas noteikumi” var iepazīties Ministru kabineta tīmekļa vietnē: <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40409983>.

Nākamais tuvākais lielais process, kas neizbēgami ietekmēs gandrīz visus Latvijā, ir **dabasgāzes tirgus liberalizācija**, kas paredzēta 3. aprīlī. Šo procesu regulēs Dabasgāzes tirdzniecības un lietošanas noteikumi (pieejami [Ekonomikas ministrijas tīmekļa vietnē](#)). Mājsaimniecībām pagaidām netiek plānotas izmaiņas, tās paliks kā saistītie lietotāji, un tarifu pārejas periodā (līdz šāgada beigām) tāpat kā līdz šim noteiks Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (Regulators). Par to, kā tiks regulēti tarifi siltuma uzņēmumiem, Regulatorā vēl notiek diskusijas. Ļoti iespējams, ka uzņēmumiem gāzes cena pieaugs, bet, vai tas notiks tuvākajā laikā vai pēc pārejas perioda beigām, pašlaik tiek diskutēts.

Patlaban ar abām kājām klibo **ēku energoefektivitāte**. Atbalsts un līdzekļi ēku siltināšanai gan ir pieejami, taču atsaucība pagaidām maza. Tāpēc Ekonomikas ministrija un “Attīstības finanšu institūcija Altum” februārī un martā rīko semināru ciklu par pieejamo valsts atbalstu energoefektivitātes pasākumu īstenošanai daudzdzīvokļu ēkās. Semināri notiks 21 Latvijas pilsetā, un uz tiem aicināti namu pārvaldīšanas uzņēmumu, dzīvokļu īpašnieku biedrību un būvniecības uzņēmumu pārstāvji, kā arī daudzdzīvokļu dzīvojamu māju vecākie. Plašāka informācija par semināru norises vietām, dienaskārtību un reģistrēšanos dalībai tajos pieejama [Ekonomikas ministrijas mājaslapā](#).

Vēl pamatīga problēma saistās ar **OIK** (obligātā iepirkumu komponente) **maksājumiem**, kas jāveic elektrības ražotājiem, kuri to ražo koģenerācijā vai no atjaunojamiem energoresursiem (vienkārši sakot, tā ir komponente, kas tiek likta klāt pie elektrības cenas). Jaunais OIK finansēšanas modelis paredz mājsaimniecībām mazināt izmaksas par patērēto elektroenerģiju, vienlaikus nodrošinot valsts iepriekš uzņemto saistību izpildi – sniegt atbalstu elektroenerģijas ražošanai no atjaunojamiem energoresursiem un augstas efektivitātes koģenerācijā.

Finanšu un ekonomikas jautājumu komitejā

31. janvārī LPS Finanšu un ekonomikas komitejas sēdē tika skatīti šādi jautājumi: par plānotajām izmaiņām nekustamā īpašuma nodokļa politikā 2018. gadā, par LPS pasūtīto pētījumu “Rezultatīvo rādītāju iegūšanas iespējas, izmantojot pašvaldību budžeta informāciju”, par LPS veidoto datubāzi BLIS (*Benchmark Learning Information System*) un tās izmantošanas iespējām pašvaldību darbā un par LPS un Finanšu ministrijas sarunu jautājumiem 2017. gadā.

Finanšu ministrijas (FM) Tiešo nodokļu departamenta direktore **Astra Kaļāne** informēja par apspriestajiem variantiem ministrijas izveidotajā starpinstitucionālajā darba grupā, kuras mērķis ir meklēt sabalansētus risinājumus **nekustamā īpašuma nodokļa (NĪN)** jomā saistībā ar nodokļa bāzes straujām izmaiņām. Darba grupā izskatīti četri varianti.

Viens no tiem bija Valsts zemes dienesta (VZD) virzītais priekšlikums par NĪN vienoto likmi zemei un ēkām, taču šim modelim ir virkne trūkumu: sarežģīta administrēšana; lai visām pašvaldībām saglabātu ieņēmumus no NĪN pašreizējā apmērā, visā valstī nav iespējams noteikt vienādu vienoto nodokļa likmi; šādu izmaiņu rezultātā būtiski pieaugtu nodokļa maksājumi dzīvokļu īpašniekiem, bet samazinātos – individuālo dzīvojamu māju īpašniekiem, kas no politikas viedokļa būtu grūti paskaidrojams sabiedrībai.

Otrs variants paredzēja vienīgā īpašuma atbrīvošanu no NĪN vai samazinātas nodokļa likmes noteikšanu vienīgajam īpašumam, taču šajā gadījumā var būt vairākas “vienīgā īpašuma” principa interpretācijas iespējas. Vēloties piemērot atbrīvojumu gan ēkai, gan zemei, rodas problēmas, jo Latvijā pastāv sarežģīta īpašumu veidu struktūra – uz vienas zemes vienības atrodas

PAŠVALDĪBU SAVIENĪBĀ

vairākas ēkas, viena ēka atrodas uz vairākiem zemes īpašumiem; ēkai vispār nav piesaistīta zeme (domājamā daļa no zemes); piespiedu noma u.c. Vienlaikus šajā variantā NĪN administrēšana kļūtu sarežģītāka un būtiski samazinātos pašvaldību ieņēmumi no NĪN.

Trešais variants paredzēja NĪN likmes mājokļiem koridora (0,2%–0,4%–0,6%) pārskatīšanu pie noteikta kadastrālās vērtības apjoma, taču šis risinājums darba grupā neguva atbalstu, jo problēma būtībā nav mājokļa daļā, bet zemes daļā. A. Kaļāne uzsvēra, ka tieši zeme privātmājām rada šo būtisko NĪN slogu.

Nākamais variants paredzēja piemērot NĪN neapliekamā vai ar samazinātu NĪN likmi apliekamā minimuma (platības) noteikšanu attiecībā uz mājokli un zemi par katru īpašumā deklarēto personu, tomēr arī šis variants tieši komplicētās zemes un ēku struktūras dēļ bez lieliem papildu resursiem būtu piemērojams tikai apmēram pusei īpašumu.

Astra Kaļāne uzskata, ka primāri risināmais jautājums būtu nekustamā īpašuma kadastrālo vērtību sakārtošana. Pēc VZD sniegtās informācijas, individuālās apbūves zemes bāzes vērtību līmeņu amplitūda atšķiras vairāk nekā 1500 reizi – no 0,40 eiro/m² līdz 600 eiro/m². Ja kadastrālās vērtības ir sakārtotas, tad var darboties ar otru instrumentu – NĪN likmi vai NĪN atvieglojumiem.

Sēdē diskusijās par vēlamajām izmaiņām NĪN politikā tika uzsvērts, ka pašvaldībām jābūt rīcības brīvībai regulēt NĪN politiku konkrētajā teritorijā, taču šī politika nevarētu būt līdzeklis cīņā par iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumiem; ir jākorrigē kadastrālo vērtību bāzes noteikšanas metodika un biežums (nekustamo īpašumu kadastrālajai vērtībai iedzīvotājiem jābūt prognozējamai); pēc iespējas ātrāk jābūt skaidrībai par nekustamo īpašumu kadastrālajām vērtībām 2018. gadā, lai pašvaldībām NĪN ieņēmumu prognoze nākamajam gadam nebūtu jāaprēķina vairākas reizes. Pērn tika pieņemts lēmums šogad saglabāt kadastrālo vērtību bāzi 2016. gada līmenī, taču nākamgad atbilstoši Nekustamā īpašuma valsts kadastra likumam jāpieņem jaunā kadastrālo vērtību bāze, vienlaikus ieviešot arī kadastrālo vērtību vidējo atbilstību 85% apmērā īpašuma tirgus cenām, kas daļai īpašumu nozīmēs kārtējo kadastrālo vērtību un attiecīgi arī NĪN maksājuma palielinājumu.

Par LPS pasūtīto pētījumu **“Rezultatīvo rādītāju iegūšanas iespējas, izmantojot pašvaldību budžeta informāciju”**, kas sagatavots Norvēģijas Finanšu instrumenta projektā **“Lietpratīga pārvaldība un Latvijas pašvaldību veikspējas uzlabošana”**, pastāstīja viena no pētījuma autorēm – Dr.oec. **Inga Vilka** no SIA **“Publiskās pārvaldes konsultācijas”**. Šā pētījuma mērķis bija izvērtēt pašvaldību budžeta informācijas izmantošanas iespējas pašvaldības vadīšanai nepieciešamo rezultatīvo rādītāju aprēķināšanā. Ar pētījumu ikviens interesents var iepazīties LPS salīdzināmo datu bāzes BLIS sadaļā **“Publikācijas”/“Pētījumi”**: <https://blis.lps.lv/lv/>.

LPS salīdzināmo datu bāzē publicēti arī pārējie Norvēģijas Finanšu instrumenta projektā veiktie pētījumi:

- **“Pašvaldības vidēja termiņa budžeta veidošanas iespējas un pielietojumi”** (izpildītājs – SIA **“Konsorts”**);
- **“Vietējās pašvaldības vadīšanai nepieciešamie statistikas rādītāji”** (izpildītājs – SIA **“Konsorts”**);
- **“Pašvaldības iespējas ietekmēt vietējās ekonomikas attīstību”** (izpildītājs – Vidzemes Augstskolas Sociālo, ekonomisko un humanitāro pētījumu institūts);
- **“Pašvaldības sociālās uzņēmējdarbības iespējas un privātās sociālās uzņēmējdarbības izmantošanas iespējas pašvaldības mērķiem”** (izpildītājs – SIA **“Dynamic University”**).

SANITA ŠĶILTERE, padomniece finanšu un ekonomikas jautājumos:

– Janvārī piedalījos gan Finanšu ministrijas izveidotajā **nekustamā īpašuma nodokļa** darba grupā, gan vairākās neformālās tikšanās. Secinājums – šim jautājumam ideāla risinājuma nav. Sarunā ar Valsts zemes dienesta ģenerāl-

direktori Solvitu Zvidriņu mēģinājām rast kopsaucēju, ka NĪN risinājumi jāmeklē kadastrālo vērtību bāzēs. Nekustamā īpašuma valsts kadastra likumā noteikts, ka kadastrālo vērtību aprēķina, nodrošinot to vidējo atbilstību nekustamā īpašuma tirgus cenām, kādas tās bija pusotru gadu pirms kadastrālo vērtību bāzes piemērošanas kadastrālo vērtību aprēķinam, vidēji 85 procentu apmērā. Kadastrālo vērtību bāzi 2018. un 2019. gadam izstrādāja atbilstoši situācijai nekustamā īpašuma tirgū, kāda tā bija 2015. gada 1. jūlijā. 2017. gada NĪN aprēķinam izmanto 2016. gadā noteikto kadastrālo vērtību bāzi, un ar pērn maijā pieņemtajiem Kadastra likuma grozījumiem kadastrālās vērtības uz gadu tika **“iesaldētas”**, pret ko LPS iebilda. Mēs uzskatām, ka 85% vispirms jāsāk piemērot tajās vietās, kas ir tirgū visdārgāk vērtētās, vienkārši runājot, jāsāk no **“augšējā gala”**.

31. janvārī piedalījos jaunā veidojumā – Valsts ieņēmumu dienesta (VID) **Konsultatīvās padomes** – pirmajā sēdē, kurā vienojās par padomes darbu, mērķiem un uzdevumiem. Es tur uzsvēru nepieciešamību nodrošināt pašvaldības ar VID rīcībā esošo informāciju, kā arī turpināt darbu pie visu valsts rīcībā esošo datu automatizētas izmantošanas. Tāpat informēju iestādes vadību par gadījumiem, kad nodokļu maksātājiem, kad nepieciešama viņu ierašanās klātienē, liek doties uz visai attālu VID struktūrvienību, nevis maksātāja darbības vietā vai tuvu tai. Diemžēl zinu vairākus šādus negatīvus piemērus. VID ģenerāldirektore Ilze Cīrule solīja, ka turpmāk tikšanās organizēs

tajā VID struktūrvienībā, kas atrodas tuvāk nodokļu maksātājam.

Šomēnes tika veiktas vairākas **izmaiņas Darbības programmā** jeb tā dēvētajos *SAMos*. Biotopu atjaunošanai paredzētais finansējums, izveidojot jaunu *SAMu*, plānots gudronu dīķiem, savukārt atgūt "parādu" biotopiem paredzēts no ūdenssaimniecības projektiem rezervētās summas, kas būs pieejama, ja Latvija izpildīs visus nosacījumus. LPS pieprasīja, lai papildus vidustermiņa izvērtējumam tiek arī izvērtēts, vai šis tiesšām ir vienīgais un pareizais risinājums.

Kopā ar kolēģi Guntu Lukstiņu turam rūpi par **biotopiem**. Esam panākušas, ka Darbības programmā vairs nav noteikts, kuras biotopu grupas ir prioritāri atjaunojamas, un ka šīs aktivitātes nauda tiks tērēta tikai un vienīgi pēc tam, kad biotopu kartēšanas rezultātā iegūtie dati būs izvērtēti. Mēs pieprasījām, lai, veicot pasākumus šā *SAMa* ietvarā, vispirms to darītu vietās, kur lielāka sociāli ekonomiskā ietekme.

Komiteju sēdēs sniegtās prezentācijas pieejamas šeit: <http://www.lps.lv/lv/pasvaldibu-darbiniekim/lps-komiteju-dokumenti/>.

Citi notikumi

LPS un VBTAI vienojas par sadarbības prioritātēm 2017. gadā

11. janvārī notika Latvijas Pašvaldību savienības un Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas (VBTAI) vadības un speciālistu tikšanās, lai noteiktu prioritātes šāgada sadarbībā.

VBTAI priekšniece **Ilona Kronberga** un LPS priekšsēdis **Andris Jaunsleinis** ir vienprātīgi, ka par galveno prioritāti jāizvirza bērnu tiesību aizsardzības jomas atbildīgo speciālistu izglītošana, uzsverot, ka tie ir ne tikai bāriņtiesu un sociālo dienestu speciālisti, bet gan daudz plašāks iesaistīto atbildīgo personu loks, piemēram, pedagogi (sākot jau ar pirmsskolas izglītības iestādēm), policijas un tiesu darbinieki. Tāpat aktīvāk jāiesaista bērnu vecāki. Profesionālās kompetences paaugstināšanas kontekstā kā vēl viens mērķis tika izvirzīta starpinstitūciju sadarbības uzlabošana.

E-seminārs "Pašvaldības un eAdrese: kas jāpaveic?"
11. janvārī LPS notika e-seminārs "Pašvaldības un eAdrese: kas jāpaveic?"

Par eAdresi un tās ieviešanu pastāstīja VARAM Publisko pakalpojumu departamenta Elektronisko pakalpojumu nodaļas vadītājs **Gatis Ozols**, ar iespējamiem pieslēgumu veidiem eAdresei iepazīstināja **Arnis Kudiņš** no Valsts reģionālās attīstības aģentūras, par vienotās pašvaldību sistēmas integrāciju ar eAdresi informēja SIA "ZZ Dats" direktora vietnieks Dr. **Edžus Žeiris**, pieredzē par valsts un pašvaldību vienoto klientu apkalpošanas centru sistēmas integrāciju ar eAdresi dalījās Ventspils Digitālā centra direktors **Egons Spalāns**, par pašvaldību klientu pārvaldības attīstību – Rīgas domes Informācijas tehnoloģiju centra Projektu izstrādes nodaļas vadītājs **Mārtiņš Plīkšs** un par anketas aizpildi – VARAM Publisko pakalpojumu departamenta Projektu vadības nodaļas sistēm-analītiķis **Krišjānis Dzalbe**.

Semināra videoieraksts un prezentācijas pieejamas LPS interneta vietnē: <http://www.lps.lv/lv/seminari-un-video/videoarhivs/3476-e-seminars-pasvaldibas-un-eadrese-kas-japaveic>.

Diskusija par nodarbinātības jautājumiem

19. janvārī LPS notika diskusija par uzņēmējdarbības attīstībai būtisku jautājumu – **darbaspēka pieejamību reģionos un kvalificēta darbaspēka piesaistes iespējām**.

Diskusijā tika izvērtēta situācija nodarbinātības jomā un Nodarbinātības valsts aģentūras (NVA) sniegtie pakalpojumi, par ko informēja NVA direktores vietniece **Aiga Balode** un Pakalpojumu departamenta direktore **Eva Lossane**.

Projekta "Strādā Latvijā" vadītāja **Vita Savicka** pastāstīja par projekta virzību un pašvaldību lomu tajā. Viņa sniedza ieskatu līdzīga projekta ieviešanā Igaunijā un minēja svarīgākās atziņas no projekta kaimiņvalstī.

Diskusijas videoierakstu un prezentācijas meklējiet LPS interneta vietnē: <http://www.lps.lv/lv/seminari-un-video/videoarhivs/3489-lps-diskusija-par-nodarbinatibas-jautajumiem-ar-nva-un-projekta-strada-latvija-parstavju-lidzdalibu>.

PAŠVALDĪBU SAVIENĪBĀ

Diskusija par godīgu tirdzniecību

20. janvārī LPS ģenerālsēdētāre **Mudīte Priede** un padomniece ārējo sakaru jautājumos **Elita Kresse** piedalījās biedrības "Zaļā brīvība" organizētajā diskusijā par "Fair trade" jeb godīgu tirdzniecību, kuras mērķis ir piedāvāt pircējam alternatīvu – iegādāties kvalitatīvu produktu par pieņemamu cenu. Žurnāliste **Laura Lauzīniece** dalījās pieredzē par piedzīvoto Āfrikas tropu augļu plantācijās un aicināja aizdomāties arī par to, kā konkrētais produkts iegūts un izgatavots, vai, to gatavojot, nav izmantots bērnu darbs, vai strādnieki saņem godīgu samaksu par darbu.

Izpilddirektoru asociācijā

Latvijas Pašvaldību izpilddirektoru asociācijas (LPIA) biedri savu gadu tradicionāli uzsāka, pulcējoties Rīgā. **11. janvārī** pēc laba vēlējumiem 2017. gadam LPIA priekšsēdētājs **Guntis Kalniņš** detalizēti izklāstīja pirmā pusgada plānus – izbraukuma sanāksmju norises vietas un tematiku.

Pirmoreiz arī Rīgas sanāksmei tapa videoieraksts, tāpēc klāt nebijušos mudinām speciālistu stāstījumus, diskusijas, prezentācijas un videoierakstu meklēt gan ierastajā LPS interneta vietnes sadaļā pie profesionālajām apvienībām, gan pie LPS komitejām. Ņemot vērā šo lielisko iespēju, atgādināsim tikai sanāksmes

norisi, lai katrs spētu atrast sev interesējošo. LPS padomniece **Sniedze Sprōģe** aizsāka **sadarbības** tematu, kas sanāksmē izskanēja dažādos aspektos. Labklājības ministrijas Sociālo pakalpojumu departamenta vecākā eksperte **Ineta Pikše** pastāstīja par sociālās rehabilitācijas pakalpojumiem tiem, kas cietuši no vardarbības. Latvijas Pašvaldību mācību centra (LPMC) direktore **Gunta Liepa** izklāstīja šogad plānotās mācības LPMC, savukārt Latvijas Bankas ekonomists **Kārlis Vilerts** bija sagatavojis apjomīgu un izglītojošu materiālu par Latvijas tautsaimniecības attīstības tendencēm. LPS analītiķis **Jānis Upenieks** demonstrēja LPS datubāzes (BLIS) materiālus, bet padomniece uzņēmējdarbības jautājumos **Andra Feldmane** rosināja domāt par pašvaldību īpašumā vai valdījumā esošo resursu apsaimniekošanas efektivitātes uzlabošanu.

Plašāka informācija (arī prezentācijas no šīs tikšanās) LPS interneta vietnē: <http://www.lps.lv/lv/profesionālas-apvienības/izpilddirektoruasociācija/3477-izpilddirektori-akcente-sadarbibu>. LPIA sanāksmju videoieraksti pieejami LPS YouTube kanālā.

Informāciju sagatavojuši LPS padomnieki **Olga Kokāne, Ivīta Peipiņa, Sniedze Sprōģe, Ilze Rudzīte, Ināra Dundure, Aino Salmiņš, Andris Akermanis, Lāsma Ūbele, Sanita Šķiltere, Guntars Krasovskis, Elita Kresse, Jana Bunkus, Daina Oliņa un Gunta Klismeta**

INFORMĀCIJA NO LPS PĀRSTĀVNICĪBAS BRISELĒ

ANO programmas izpilddirektors: pilsētplānošanā izšķirīga politiskā griba

"Daudzās valstīs valdība straujo urbanizāciju uztver kā dabisku fenomenu, kas notiek pats par sevi, un nesaskata savu lomu pilsētvides politikā. Tā kā parasti valdībai nav naudas, tā ienīst urbanizāciju un to saista ar pilsētu mēriem, kas nāk un prasa līdzekļus pilsētu attīstībai. Mēs aizmirstam, ka urbanizācija rada pievienoto vērtību ne nekā, tikai no noteikumiem, tāpēc mums jābūt izpratnei par tās pareizu finansēšanu un īstenošanu," **23. janvārī** Briselē (Beļģijā) seminārā "Aptverot jauno pilsētprogrammu" uzsvēra ANO programmas "ANO mājoklis" (UN-Habitat) izpilddirektors **Žuans Kloss** (Joan Clos).

Ž. Kloss arī uzsvēra: ja vēlamies iesaistīties attīstības sadarbībā ar trešās pasaules valstīm, tad Rietumeiropas valstīm būtu jāatgriežas pagātnē un jādalās ar

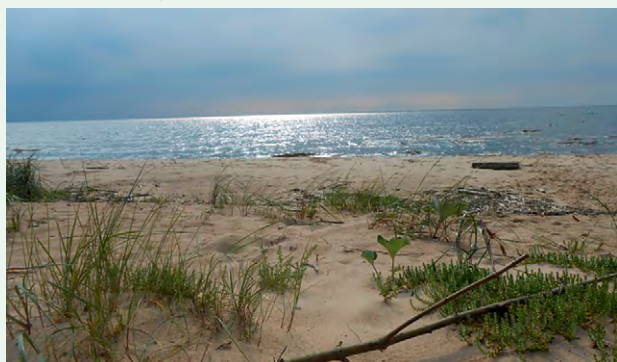

savu pilsētplānošanas pieredzi, kāda tā bijusi pirms 300 gadiem – laikā, kad rietumvalstis risināja tādas problēmas, ar kādām patlaban saskaras jaunattīstības valstis. *“Mums jāatgriežas pie pamatiem, kas veido un rada urbānās vērtības, kuras raksturo pilsētplānošanu. Viņiem nav aktuāla pilsētu funkcionālā zonēšana, bet ceļu projektēšana, jo kā citādi piekļūt objektiem, ja nav izveidots ceļu tīkls. Mēs esam veikuši mērījumus ar satelītiem un secinām, ka Eiropā 30 procenti zemes izmantoti ceļiem, savukārt jaunattīstības valstīs – tikai desmit procenti,”* skaidroja ANO programmas izpilddirektors un uzsvēra, ka pilsētplānošanas izmaksas nav lielas, problēma ir politiskā griba un īstenošana.

Jaunā pilsētprogramma, kas pagājušā gada oktobrī pieņemta ANO *Habitat III* konferencē par mājokļiem un pilsētu ilgtspējīgu attīstību, ir uz rīcību orientēts dokuments, kas noteiks standartus pilsētu ilgtspējīgas attīstības sasniegšanai. Tā aplūkos veidus, kā ceļam, pārvaldām pilsētas, un uzsvērs sadarbību ar ieinteresētajiem partneriem visos pārvaldes līmeņos, arī privātajā sektorā, lai saskaņoti veicinātu ilgtspējīgu attīstību globālā, reģionālā, nacionālā un vietējā līmenī. Latvijas pašvaldībām būtiski, ka jaunā pilsētprogramma ietver atsauci uz līdzsvarotu teritoriālās attīstības politiku, mudinot stiprināt arī mazo un vidējo pilsētu lomu. Plānots, ka šis dokuments kalpos par pamatu politikai un pasākumiem nākamajiem 20 gadiem. Tāpat jaunā pilsētprogramma veidos saikni ar ES pilsētprogrammu, kas pieņemta pagājušā gada 30. maijā Amsterdamā (Nīderlandē), vienojoties kopīga mērķa – ilgtspējīgas attīstības – sasniegšanai.

Semināra “Aptverot jauno pilsētprogrammu” video varat noskatīties Eiropas Komisijas mājaslapā. Ar jaunās pilsētprogrammas tekstu var iepazīties *Habitat III* mājaslapā.

Makroreģionālo stratēģiju īstenošanā aicina vairāk iesaistīt vietējos dalībniekus

“Makroreģionālo stratēģiju jēdziens ir lielisks, taču mums jādomā, kā to saglabāt. Jāveicina vietējā līmeņa pieeja un jāiesaista vietējie dalībnieki,” 25. janvārī Briselē sanāsmē par makroreģionālo stratēģiju nākotni pēc 2020. gada un to piesaisti *INTERREG* programmām norādīja Eiropas Komisijas Reģionālās politikas un pilsētpolitikas ģenerāldirektorāta ģenerāldirektora vietnieks **Normunds Popens**.

Viņš arī atklāja, ka Reģionālās politikas un pilsētpolitikas ģenerāldirektorāts sarunās ar dalībvalstīm piedāvājis izskatīt iespēju par prioritāriem noteikt tos projektus, kas saskan ar attiecīgo makroreģionālo stratēģiju mērķiem, taču konkrētas vienošanās vēl nav panāktas. Tāpat, domājot par makroreģionālo stratēģiju finansēšanu pēc 2020. gada, Eiropas Komisijas pārstāvis piedāvāja veidot tematiskas investīciju platformas, tādējādi atsevišķu politisko prioritāšu mērķu sasniegšanai izmantojot dažādus finanšu instrumentus, piemēram, gan Eiropas Reģionālās attīstības fonda un Eiropas Investīciju bankas, gan privāto finansējumu.

Būtiski, ka tieši ES Stratēģija Baltijas jūras reģionam ir pirmā ES izveidotā makroreģionālā stratēģija, kas pieņemta 2009. gadā Eiropadomē. Tās mērķis ir stiprināt sadarbību un līdzsvarot attīstību šajā plašajā reģionā, ko apdzīvo 80 miljoni iedzīvotāju un veido astoņas ES dalībvalstis: Dānija, Igaunija, Latvija, Lietuva, Polija, Somija, Vācija un Zviedrija. Šī stratēģija, kuras mērķi ir glābt jūru, apvienot reģionu un celt labklājību, palīdz kopīgi risināt problēmas, kuras nav iespējams atrisināt vienā valstī, piemēram, vides un klimata problēmas, veicināt ar jūru saistīto nozaru izaugsmi un saglabāt ilgtermiņa sadarbības kultūru, kas ir šīs stratēģijas priekšnoteikums.

Stratēģijai nav paredzēts papildu finansējums, taču dažādās ES programmās var saņemt atbalstu. Tā, piemēram, pašvaldības var izmantot **projektu sagatavošanas fondu *Seed Money***, ko piedāvā *INTERREG* Baltijas jūras reģiona programma. Ar projektu sagatavošanas instrumenta palīdzību pašvaldības var sagatavot projektus kādā no stratēģijas prioritārajām jomām, piemēram, ūdenssaimniecības pasākumu īstenošanai, piekrastes tūrisma attīstībai vai atjaunojamo resursu popularizēšanai. Projektā jābūt finansiāli iesaistītām vismaz trim organizācijām no trim dažādām Baltijas jūras reģiona valstīm.

Projekta budžets ir 50 000 eiro, un līdzfinansējuma likme ir 85%. Ar projektu sagatavošanas fonda finansējumu var sagatavot projektus, kuri vēlāk iesniedzami jebkādam finansējumam, kas pieejams reģionā. Tā ir lieliska iespēja veidot jaunas partnerības un izstrādāt projektu pieteikumus, kas parasti ir resursietilpīgs process. **Nākamais uzsaukums projektu sagatavošanas fondam plānots rudenī!**

Papildu informāciju par šo finansējumu atradīsiet *INTERREG* Baltijas jūras reģiona programmas mājaslapā, kā arī faktu lapā “Sagatavošanas nauda: kā pieteikties”. Informācija par ES Stratēģiju Baltijas jūras reģionam pieejama tai veltītajā mājaslapā un LR Ārlietu ministrijas mājaslapā. Pagājušā gada nogalē *INTERACT* programma pirmo reizi laidusi klajā publikāciju par visām četrām ES makroreģionālajām stratēģijām, lai iepazīstinātu ar to nākotnes iespējām un veicinātu zināšanu apmaiņu un sadarbību starp tām.

Sagatavojuši LPS Pārstāvniecības Briselē vadītāja **Agita Kaupuža**

VAI NU "A", VAI "B"?

Guntas Klismetas

saruna ar

vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministru

KASPARU GERHARDU

– Kam, kad un kāpēc radās ideja par sadarbības teritoriju izveidi?

– Pirmās diskusijas par administratīvo reformu sākās 90. gadu sākumā un turpinājās arī šajā tūkstošgadē. Būtiskākais lēmums tika pieņemts 2008. gadā – reizē ar ekonomiskā atbalsta programmu, kad valsts lūdza palīdzību Eiropas Savienībai un iespēju aizņemties naudu no Starptautiskā Valūtas fonda, tajā pašā naktī tika pieņemts arī Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums. Atbilstoši tam Latvijā izveidoja 118 pašvaldības – deviņas republikas pilsētas un 110 novadus (Mērsraga novads piedzima nedaudz vēlāk). Taču likumā paredzēts, ka Latvijā ir trīs veidu administratīvās teritorijas – arī aprīņķi, un šis nosacījums ir spēkā līdz pat šodienai.

2014. gada vasarā, balstoties uz mūsu ministrijas veikto izvērtējumu par iepriekšējās reformas rezultātiem un ņemot vērā to, kā mainījusies demogrāfiskā un ekonomiskā situācija, Valsts kanceleja izstrādāja Valsts pārvaldes attīstības pamatnostādnes 2014.–2020. gadam, un gada beigās valdība tās apstiprināja. Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai doti divi uzdevumi – valsts institūciju savstarpējas sadarbības pilnveidošanai noteikt reģionālo valsts teritoriālo iedalījumu ar administratīvajiem centriem – lielākajām Latvijas pilsētām, vienlaikus ņemot vērā

pilsētu ģeogrāfisko izvietojumu un ceļu tīklu reģionā, un otrs – konsultējoties ar pašvaldībām, noteikt valsts administratīvo teritoriju grupas ap reģionālās un nacionālās nozīmes attīstības centriem, kuru ietvarā pašvaldības var apvienoties vai sadarboties. Šajā uzdevumā iekļauts pieļāvums – a) vai nu apvienoties, b) vai sadarboties.

2015. gadā tika izveidota darba grupa, kurā bija pārstāvētas visas koalīcijas partijas: "Vienotība", Zaļo un Zemnieku savienība (ZZS) un Nacionālā apvienība (NA). Darba grupu vadīju es, un tajā bija pārstāvji arī ar pašvaldību darbu pieredzi – Juris Šulcs, Aldis Adamovičs, Raimonds Čudars, arī Kučinskakungs. Gan darba grupā, gan medijos un sabiedrībā izskanēja dažādi viedokļi, aizstāvēt ievērojamu, ievērojamu variantu. Atbilstoši pirmajam Latvijā būtu jāizveido apvienoti un juridiski precīzi noteikti novadi, otrs variants paredz sadarbības teritoriju veidošanu. "Vienotība" atbalstīja pirmo variantu, ZZS un NA bija par otro variantu. Jau darba grupas diskusijās iezīmējās priekšlikums par 29 sadarbības teritorijām ap nacionālās un reģionālās nozīmes centriem, un šis 29 sadarbības teritoriju plāns tad arī tika iesniegts jaunajai valdībai.

Valdības deklarācijā ierakstīts, ka ir jāizveido sadarbības teritorijas, un priekšlikumu sagatavošanai atvēlētais laiks dots līdz 2017. gada 31. martam. Pagājušā gada nogalē veicām konsultācijas ar pašvaldībām, ministrijas pārstāvji un arī es apmeklējām visas 29 potenciālās sadarbības teritorijas.

– Presē vispirms izskanēja, ka paredzētas 16 sadarbības teritorijas, tagad runājat par 29. Cik tad īsti šo veidojumu būs un kā tie sauksies?

– Palikām pie 29 sadarbības teritorijām. Šāds skaits tāpēc, ka Latvijā ir 21 reģionālās nozīmes attīstības centrs un deviņas republikas pilsētas (Jūrmala iezīmēta pie Rīgas un Pierīgas). Kā šīs sadarbības teritorijas varētu nosaukt, domāju, priekšā vēl diskusija, likumā šobrīd ir formulējums – aprīņķi.

– Kādēļ pašvaldības būtu mākslīgi jābīda kopā un kā šis modelis darbosies?

– Likumā tāpat noteikta aprīņķu izveide. Veiktā administratīvo teritoriālā reforma, kurā notika rajonu funkciju un mantas pārņemšana un kas paredzēja otrā līmeņa pašvaldības, novedusi pie tā, ka šobrīd 38 pašvaldības ir mazākas un neatbilst likumā noteiktajam kritērijam par 4000 iedzīvotājiem, turklāt ne visas spēj labi pildīt pašvaldībām uzliktās funkcijas, jo nepietiek kapacitātes. Mums ir novadi ar

tūkstoš iedzīvotājiem un 40 tūkstošiem iedzīvotāju. Daudzos gadījumos novadi tika izveidoti mākslīgi, kartē redzams, kā tie izvietoti, un daži pat atgādina anklāvus. Taču mums ir jānodrošina, lai iedzīvotāji visās Latvijas vietās neatkarīgi no tā, kurā novadā viņi dzīvo, varētu saņemt kvalitatīvus izglītības, veselības, transporta pakalpojumus, zinātu, kur griezties, ja nu, nedod Dievs, pēkšņi notiek nelaime vai civilās aizsardzības negadījums. Pašlaik nekas tāds juridiski nav iezīmēts, un cilvēki vienkārši nezina, kas atbild par izglītību, kurā būvvaldē jāgriežas, kas nodrošina transporta pakalpojumus. Jā, pastāv sadarbības līgumi, un daudzas pašvaldības sekmīgi sadarbojas, taču tas ir tā: šodien draudzējamies, rīt vairs nē, bet īstas skaidrības, kur un kā iedzīvotājiem smelties informāciju un kur vērsties pēc viena vai otra pakalpojuma, diemžēl nav.

Uzsvēršu, ka jaunajā sadarbības modeli jau nav runa tikai par pašvaldību sadarbību, bet gan par valsts un pašvaldību sadarbības teritorijām. Turklāt jau kopš pērnā oktobra ir spēkā Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likumā iekļautā norma par sadarbības teritoriju veidošanu, lai pildītu vienu no svarīgākajām funkcijām – civilo aizsardzību. Šobrīd netiek pildīti trīs likumi: aprīņķi nav izveidoti, reforma nav pabeigta tā, kā bija plānots, jo nav izveidotas pašvaldības ar pietiekamu kapacitāti, un trešais – Reģionālās attīstības likumā ir paredzēts, ka arī valsts savas funkcijas pilda un savu tiešo pārvaldi veido atbilstoši likumam, tātad darbību un teritoriālās struktūras salāgojot ar plānošanas reģioniem. Pašlaik valsts iestāžu sadarbība un teritoriālais izvietojums ir atšķirīgs: Valsts ieņēmumu dienestam ir viens kartējums, Valsts zemes dienestam – otrs, Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai – cits, pavisam 30 dažādi kartējumi.

- Tad līdz 31. martam jābūt skaidrībai arī par valsts struktūru izvietojumu?

- Jā, un ir ļoti svarīgi, pēc kādiem principiem darbosies valsts iestādes. Mana un arī daudzu kolēģu pārlicība ir tāda, ka pašvaldībām būtu jānodod pēc iespējas vairāk valsts funkciju, lai tās būtu tuvāk iedzīvotājiem. Tas palīdzētu arī risināt reģionālās attīstības jautājumus un resursu sadalījumu.

- Jūsaprāt, kādas funkcijas varētu nodot pašvaldībām?

- Pašreiz nevaram nodot nevienu, jo nav tāda kopēja mehānisma. Kad jautājam valsts iestādēm, ko viņi būtu gatavi atdot, tad tiek nosauktas daudzas funkcijas, bet nav kas tās paņem pretī, piemēram, ministrijas gatavas atdot autoceļus, profesionālo izglītību, tāpat decentralizēt funkcijas veselības aprūpes jomā, kadastra jomā, sabiedriskās kārtības nodrošināšanā. Bet kurš to var uzņemt – vai pašvaldība, kurā ir tikai tūkstoš iedzīvotāju, vai novads ar 40 tūkstošiem iedzīvotāju? Mēs nevaram novest pie vienādas kārti-

bas, jo pašvaldības ir ļoti dažādas gan savas vēsturiskās attīstības, gan savu spēju dēļ.

- Vai 29 sadarbības teritorijas iecerētas kā otrā līmeņa pašvaldības? Kāda būs to pārvalde un kas šīs sadarbības teritorijas vadīs?

- Novadi darbojas jau astoņus gadus, tie pārņēmuši rajonu funkcijas un īpašumu, iedzīvotāji ir ievēlējuši to vadītājus, tāpēc nekādā gadījumā nodoms nav mainīt šo izveidoto novadu kārtību. Mēs neejam uz to, lai veiktu kaut kādu būtisku pārdali vai kādam kaut ko atņemtu un citam iedotu. Jaunais uzstādījums nozīmē pilnveidot novadu sadarbību, lai ieguvēji būtu iedzīvotāji.

Kā šīs teritorijas varētu tikt pārvaldītas? Mēs to saredzam lielā mērā kā atgriešanos pie sistēmas, kāda bija rajonu laikos. Jaunajā veidojumā vajadzētu būt pārstāvētām abām pusēm – no vienas puses pašvaldību vadītāji un no otras – valsts iestāžu pārstāvji no VUGD, VID, dažādiem sociālajiem dienestiem, veselības aprūpes nozares un civilās aizsardzības jomas. Tā varētu būt konsultatīva padome, kas apkopotu un koordinētu gan pašvaldību, gan valsts iestāžu darbību. Kas to varētu vadīt? Domāju, ka par to būs pamatīgas diskusijas un droši vien beigu beigās tikai Saeimā varētu nolemt. Te ir divi varianti jeb galējības – tas varētu būt, piemēram, valsts nozīmēts VUGD pārstāvis, kurš atbildīgs par civilo aizsardzību un koordinē šo darbu, un otra galējība – vai nu lielākās pašvaldības pārstāvis, vai arī pašvaldību izvirzīts vienas pašvaldības vadītājs. Protams, jāveido arī izpildstruktūra – sekretariāts, taču tas neprasītu milzumlielus līdzekļus. Nevajadzētu gan būt tā, ka sekretariāta funkcijas tiek uzdotas kādai atsevišķai pašvaldībai, manuprāt, tās vajadzētu finansēt no valsts puses vai valstij būtu jāatrod resursi.

- Kāpēc jūs neapmierina pašreizējie plānošanas reģioni kā iespējamie sadarbības partneri?

- Savulaik caur rajonu padomēm tika apgrozīti ap 55 miljoniem, šobrīd valsts finansējums pieciem plānošanas reģioniem ir vairākkārt mazāks, arī to funkcijas nav līdz galam līdzsvarotas un saskaņotas. Plānošanas reģioni tomēr nav spējuši iegūt pietiekami stabilu un vadošu lomu, un viens no iemesliem ir tāds, ka četros no pieciem reģioniem ir vairāki attīstības centri: Kurzemē – Ventspils un Liepāja, Vidzemē – Valmiera un Cēsis, Latgalē – Rēzekne un Daugavpils, Zemgales plānošanas reģions vispār savstarpēji gandrīz nav saistīts, piemēram, Jēkabpils ar Jelgavu. Rīgas reģionā nav izveidojusies sadarbība Rīgai ar Pierīgu, tur klibo daudzas jomas. Pierīgas novadiem ir pilnīgi citas problēmas nekā Rīgai, un, kaut iespējas sadarbīties būtu, teiksim, galvaspilsētā skolas paliek tukšas, bet Pierīgā trūkst, precīzas un skaidras līdzdarbības nav. Valsts kontrole veikusi izvērtējumu un secinājusi, ka būtu jāpārvērtē un jāpārskata plānošanas reģionu lietderība.

JANVĀRA AKTUALITĀTE

– **Tad var teikt, ka plānošanas reģioniem nav nākotnes?**

– Diemžēl visas funkcijas tie nespēj veikt un šo funkciju un pienākumu palicis aizvien mazāk. Valsts kontroles secinājumā atzīts, ka plānošanas reģioni līdzekļus tērē neefektīvi, tāpēc tika pārskatīta, piemēram, pasažieru pārvadāšanas naudas apsaimniekošana un vēl citas lietas. Tā ka droši vien nāksies izvērtēt, cik lietderīga ir plānošanas reģionu tālākā pastāvēšana.

Viens no pamatiemesliem, kādēļ šādā vai citādā formā ir vajadzīgas sadarbības teritorijas, – lai funkcijas īstenotu pēc iespējas tuvāk iedzīvotājiem. Šobrīd notiek reformas izglītībā un veselības nozarē, un, piemēram, par pārmaiņām izglītības sistēmā runājot, vairāki eksperti uzskata un arī medijos tiek pausts viedoklis, ka izglītības jomu varbūt vajadzētu atdot valstij un pārņemt Igaunijas pieredzi, kur veikta ļoti vērienīga reforma, būtiski samazinot skolu skaitu. Ja pašvaldības neatradīs veidu, kā sadarboties un būt pietiekami spēcīgām, tad agri vai vēlu dienaskārtībā nokļūs jautājums par funkciju nodošanu valstij. Jāatzīmē arī labie piemēri – Bauskas novads veicis skolu tīkla reformu, arī citviet tas tiek darīts, taču daudzos novados šos jautājumus nerisina pēc būtības, bet meklē dažādus veidus, kā saglabāt savas skolas, kas, protams, ir svarīgi, bet – par kādu cenu?

– **Vai šis sadarbības teritoriju modelis ir kaut kur pasaulē noskatīts vai šeit radīts?**

– Eiropas valstīs ir dažāda prakse. Mums galvenais ir izšķiršanās par to, vai būs divu līmeņu pašvaldības vai nebūs, bet šis jautājums nav risināts kopš 2013. gada, kaut likums paredz apriņķus. Viedokļi par to ir dažādi, arī deputātu iesniegtie priekšlikumi divējādi – vieni uzskata, ka no apriņķiem jāatsakās un Latvijā jāatstāj viena līmeņa pašvaldības, citi pauž pretējus uzskatus. Taču, ņemot vērā, ka mūsu pašvaldības ir tik ļoti atšķirīgas, jāmeklē mehānismi, kā tās var kopīgi funkcionēt, lai iedzīvotājs jebkurā Latvijas vietā varētu saņemt tādas pašas pakalpojumus kā Rīgā, lai bērnam mazā novadā būtu

iespējams iegūt tikpat labu izglītību kā galvaspilsētā, lai slimnieks tiktu pie tikpat laba speciālista, kādi ir Rīgas dakteri. Valsts kontroles ziņojums par ģimenes ārstiem liecina, ka problēmas ar tiem ir tieši laukos. Veselības ministrija mums prasa, kāda būs pašvaldību sadarbība, lai viņi varētu veidot ģimenes ārstu karti. Ja ar pašvaldībām nenonāksim pie kopīga lēmuma par tālāko darbību, tad Veselības ministrija nāks ar savu priekšlikumu un pilnveidos veselības aprūpes iestāžu tīklu atbilstoši savām vēlmēm, Izglītības un zinātnes ministrijai būs savs skolu tīkla modelis un tā tālāk, un mums nāksies to pieņemt, bet būtu jāiet pretējā virzienā. Jau atzīmēju, ka daudzas pašvaldības sadarbojas, taču šī sadarbība nav ne centralizēta, ne juridiski nostiprināta.

– **Jūs teicāt, ka VARAM pārstāvji tikušies ar visām pašvaldībām – cik tad ir par un cik – pret? Tā, piemēram, Rīgas plānošanas reģiona veiktā aptauja liecina, ka 96 procenti reģiona pašvaldību neredz pamatojumu līdzšinējā teritoriālā iedalījuma maiņai, tiesa gan, toreiz tika piedāvāts 16 sadarbības teritoriju modelis.**

– Tiekoties ar Pierīgas pašvaldībām, viedoklis bija pavisam citāds. Konsultācijās visās šajās iezīmētajās sadarbības teritorijās jautājām, vai pašvaldības to atbalsta, daļēji atbalsta vai neiebilst virzībai, un

nesaņēmām nevienu kategorisku noraidījumu. Arī Latvijas Lielo pilsētu asociācijas atzinums ir, ka jāveido lielākas pašvaldības. Mēs nedrīkstam pieļaut, ka vienā Latvijas daļā darbojas vieni likumi un ir pavisam atšķirīgas iespējas saņemt pamatpakalpojumus nekā citā valsts daļā, tāpēc jau strādājam pie šā plāna un kartēs zīmējam, kur notiek sadarbība un kur tā būtu visauglīgākā.

Tikšanās reizēs pašvaldību vadītāji, protams, uzdeva jautājumus, kāda tad būs tālākā darbība, kā tieši notiks šī sadarbība, kas pieņems lēmumus un kurš par ko maksās. Vairākās vietās jau ir skaidri nosacījumi un pašvaldības sadarbojas, piemēram, Ventspils pilsēta ar Ventspils novadu, arī Valmiera ar apkaimes pašvaldībām.

- Kādi bija kritēriji, veidojot sadarbības teritoriju modeli?

- Kritēriji tika noteikti pamatnostādņēs, ņemot vērā, ka sadarbības teritorijā jābūt attīstības centram (nacionālas nozīmes vai reģionālas nozīmes centram) un ceļu tīklam. Mēs vērtējam, kā šie centri attīstījušies un kāda iezīmējas struktūra, esam arī veikuši pētījumu par attīstības centru ietekmi uz tautsaimniecību. Pēc konsultācijām ar pašvaldībām nāksies karti izmainīt, jo, piemēram, Strenču novads vēlas sadarboties ar Valmieru, Pļaviņas grib būt pie Jēkabpils, Ikšķile – pie Rīgas, Skrunda nevis pie Saldus, kā bija iecerēts, bet pie Kuldīgas.

- Vai VARAM ir pētījusi līdzšinējās pašvaldību sadarbības formas un vai vispār ir kādi pētījumi par pašvaldību sadarbību?

- Jā, bijuši vairāki pētījumi un tieši tādā griezumā, lai noskaidrotu, kādas ir iespējas iedzīvotājiem dažādās Latvijas vietās saņemt kvalitatīvus pakalpojumus. Diemžēl šie pētījumi liecina, ka ne veselības, ne izglītības, ne kultūras, ne arī citās jomās tie visur Latvijā ir vienādi. 2015. gadā ministrija ar Norvēģijas Finanšu instrumenta palīdzību veica pētījumu par iedzīvotājiem sniedzamo pakalpojumu optimizēšanu. Tas pieejams mūsu mājaslapā, un tur var atrast gan priekšlikumus par to, kāds varētu būt nākotnes skolu tīkls, gan kādas aktuālas problēmas ir veselības aprūpē, gan kādas ir ģimenes ārstu noslodzes – atšķirības dažādos Latvijas reģionos ir milzīgas. Tāpēc jāmeklē veidi, kā noturēt cilvēkus Latvijā, lai viņi neaizbrauktu garām attīstības centriem uz svešām zemēm. Tā saucamā norvēģu projekta secinājumi ir integrēti arī jaunajā sadarbības teritoriju modeli.

- Vai piespiest pašvaldības “draudzēties” paredzēts obligātā vai brīvprātīgā kārtā?

- Tas būs likumā noteikts, lai jebkuram Latvijas iedzīvotājam būtu pieejami valsts un pašvaldības publiskie

pakalpojumi, lai viņš zinātu, kur griezties pēc veselības aprūpes vai izglītības, sociālās palīdzības vai kādā krīzes gadījumā. Atsevišķas pašvaldības jau tagad sadarbojas, piemēram, vairākiem novadiem ir kopīga izglītības pārvalde vai būvvalde, tomēr tā nav vispārplatīta prakse. Sadarbības teritoriju izveidošana ļaus pašvaldībām koncentrēt un novirzīt lielākus finanšu resursus teritoriju sakārtošanai un attīstībai, padarot tās stiprākas un pārvaldot lielāku “spēles laukumu”.

Latvija ir pārdzīvojuši daudzas reformas, sākot ar Ordeņa laikiem, Kurzemes, Pārdaugavas hercogistēm un vēl senāku vēsturi, kam sekojuši cariskās Krievijas apriņķi un apriņķi pirmās brīvvalsts laikā un padomju gados, kad tie izauga ap transporta mezgliem un atbilstoši ekonomiskajai attīstībai. Administratīvi teritoriālais iedalījums dažādos laikos bijis dažāds, līdz ilgu gadus bija pierasts, ka Latvijā ir 26 rajoni. Jāatzīst, ka tagad piedāvātās sadarbības teritorijas zināmā mērā ir tāda kā atgriešanās pie bijušās rajonu kārtības. Es uzskatu, ka rajonu likvidēšana bija kļūda, jo tie jau netapa vienā dienā, rajoni objektīvi un dabiski izauga ap pilsētām, atbilstoši ceļu tīklam un ņemot vērā vēsturisko attīstību.

- 31. marts, kad sadarbības teritoriju plānam jābūt gatavam, ir pavisam tuvu. Kas notiks tālāk?

- Šobrīd ministrija gatavo grozījumus likumā par apriņķiem, aizstājot tos ar sadarbības teritoriju izveidi. Tuvākajā laikā šis projekts tiks publicēts un nodots saskaņošanai. Domāju, ka viss noritēs ātri, jo ministrijas grib pēc iespējas drīzāk iegūt skaidrību, pirmām kārtām lekslietu ministrija, kam atbilstoši likumam jāizveido civilās aizsardzības plāni, Izglītības un zinātnes ministrija, kas veido skolu optimizācijas modeli, Veselības ministrija, kas grib sāktot slimnīcu un ģimenes ārstu tīklu, un citas. Būtu svarīgi, lai šeit tiktu ņemti vērā pašvaldību līdzšinējās darbības rezultāti, nevis viss notiktu no augšas. Paredzams, ka likuma grozījumi varētu tikt uzskauti Valsts sekretāru sanāksmē 16. februārī, tad mēnesis saskaņošanai, marta beigās tos varētu apstiprināt valdībā un tad tālāk – Saeimai.

Protams, Saeimai sava lemsšana, taču šis priekšlikums nav nācis no vienas ministrijas vai vienas valdības, bet skatīts koalīcijā un iekļauts valdības deklarācijā. Šobrīd nav izpildīti trīs nozīmīgi likuma panti: apriņķu nav, kaut gan likumā paredzēti; novadi nav izveidoti tādi, kādiem tiem būtu jābūt; valsts pārvaldes iestādes neveic līdzsvarotu darbību pa visu valsti. Turpmāk to varētu kompensēt ar valsts un pašvaldību sadarbību noteikto teritoriju ietvaros un ar klientu apkalpošanas centru palīdzību, kur iedzīvotāji vienuviet var saņemt gan valsts, gan pašvaldību pakalpojumus. Es saprotu, ka ar to ir par maz, tomēr solis pretī tam, lai sāktu pamazām drupināt sabiedrībā valdošo neticību valsts varai, ar to domājot arī pašvaldības.

JANVĀRA AKTUALITĀTE

– Te nu man jāiebilst, jo aptaujas un reitingi uzrāda pavisam citu vērtējumu valsts iestādēm un pašvaldībām, turklāt pārliecinoši par labu pēdējām.

– Tas tāpēc, ka sabiedrībā jau nav īstas izpratnes, kas jādara un ko dara pašvaldība un ko – valsts. Neuzticēšanos jeb neticību valstij diemžēl rada arī tas, ka nereti pieņemtie likumi netiek pildīti vai tiek pieņemti, balstoties uz līdz galam neizvērtētu situāciju.

Minēšu vienu piemēru – pirms Bauskas novads veica skolu tīkla optimizāciju, viņi bērnus no viena pagasta centra pa sliktu ceļu vadāja uz otra pagasta centru, kaut tajā pašā laikā varēja pa asfalta aizvest līdz Bauskai. Izglītības jomā daudzviet var atrast tādus paradoksus, arī tāpēc, ka izglītības iestādes pieder gan valstij, gan pašvaldībām. Ja ir divi īpašnieki, tad arī divi krēsli, bet, kā zināms, uz abiem vienlaikus ilgi nenošēdēsi. Tāpēc mums jāmeklē līdzsvars visās nozīmēs un jomās, lai tos resursus un naudu, kas ir mūsu rīcībā, izmantotu pēc iespējas lietderīgāk un veiksmīgāk.

– Kādas izmaiņas, jūsuprāt, vēl vajadzētu veikt valsts un pašvaldību darba organizācijā un pienākumu sadalē?

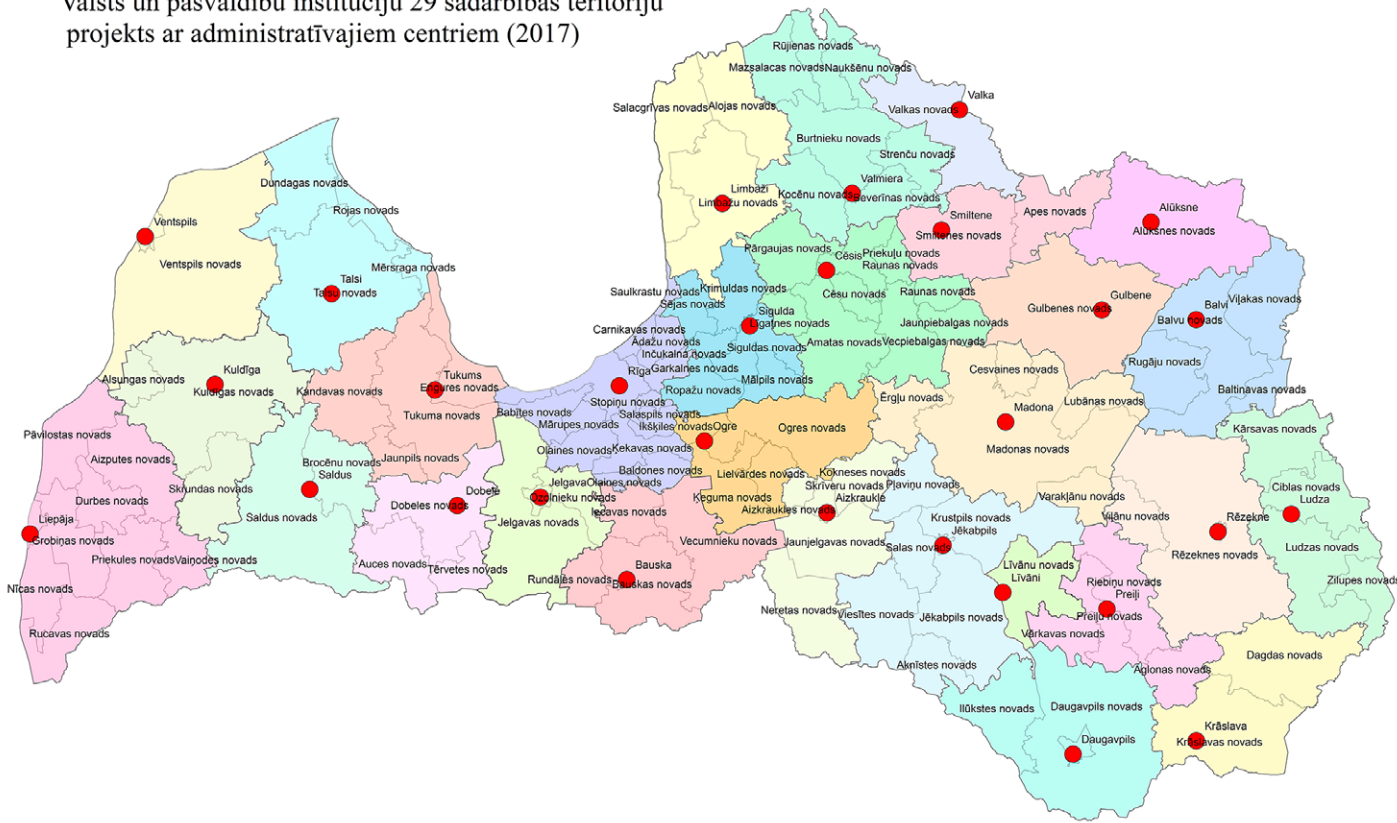
– Pēc reformas pagājuši jau astoņi gadi, bet joprojām nezinām, vai aprīņķi būs vai nebūs, kā funkcionēs pārvalde uz vietām. Tikmēr atšķirības starp reģioniem turpina pieaugt. Līdz galam nav sakārtots arī finansējums pašvaldību autonomajām funkcijām, tāpēc, manuprāt, būtu jāatrod jauni pamati, uz kā būvēt

šo pašvaldību finansēšanas sistēmu. Es domāju, ka finanšu izlīdzināšana, kad vieniem atņem, lai iedotu otriem, un kad desmit procenti pašvaldību finansē 90 procentus, nav tas pareizākais veids. Nākotnē vajadzētu iet uz to, lai katrai pašvaldībai būtu skaidri noteikta finanšu daļa, ar ko tā strādā un kur neviens neiejaucas, bet atsevišķās vietās dažādu atpalicības problēmu risināšanai talkā nāktu valsts ar speciālām programmām. Vajadzētu arī pārskatīt pašvaldību finanšu bāzi un nekustamā īpašuma nodokļa politiku – noteiktos trīs procentus šim nodoklim uzskatu par neadekvātiem mūsu apstākļiem.

– Ja atzīstat, ka rajonu likvidēšana bija kļūda, vai jūs nebaidāties pēc gadiem saņemt tādus pašus pārmetumus par to, ko tagad grasāties ieviest Latvijā?

– Pieļauju, ka nākotnē vērtējumi šādai darbībai noteikti būs dažādi un nevarēšu attaisnosies, ka esmu pildījis valdības un koalīcijas uzdevumu. Taču es uzskatu, ka visā Latvijā ir jāizveido vienāda atskaites sistēma un jāsāk ar skaidru redzējumu par spēles laukumu un vienādiem noteikumiem visiem spēlētājiem, lai varētu virzīties uz priekšu un attīstīties, tā mazinot reģionu atšķirības. Ja mēs tagad neko nedarītu un šī līdz galam nepabeigtā reforma un likumi, kas nedarbojas, turpinātu eksistēt, manuprāt, tā būtu daudz lielāka kļūda un bezatbildīga attieksme pret Latvijas iedzīvotājiem nekā, ja novedam to līdz galam – pasakām vai nu “A”, vai “B” – likvidējam vienu vai otru vai arī saliekam to kopā vienā formātā – sadarbības teritorijās ar skaidri saprotamu darbības sistēmu.

Valsts un pašvaldību institūciju 29 sadarbības teritoriju projekts ar administratīvajiem centriem (2017)

REFORMU PROJEKTU LIKTENIS – TIKT “NOAIRĒTIEM”!

Daina Oliņa

Zinātnieka vērtējumu par nule aktualizēto pašvaldību sadarbības teritoriju karti un arī citām teritoriālo reformu un pārkārtojumu priekštecēm aicinājam skaidrot Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes Cilvēka ģeogrāfijas katedras asociēto profesoru, vadošo pētnieku PĒTERI ŠKIŅKI. Viņa vadībā fakultātē izveidota profesionālā maģistra studiju programma “Telpiskās attīstības plānošana”.

Radīta manipulācijas iespēju sistēma

– Cik gadus jūs esat sekojis Latvijas teritorijas izmaiņām un pārkārtojumiem? Cik reformu esat pieredzējis? Kāds, jūsuprāt, ir bijis šo reformu mērķis un kā to izdevies sasniegt?

– Dažādas teritoriālās reformas esmu vērojis nu jau vairākas desmitgades, bet ciešākā saskarē ar tām nonācu 1992. gadā, kad sāku strādāt par konsultantu Administratīvi teritoriālā iedalījuma reformu komisijā, kas bija izveidota pie Augstākās Padomes. Tolaik tapa pirmais projekts. Paralēli Augstākajā Padomē darbojās Pašvaldību lietu komisija Jāņa Škapara vadībā. Viņi lika pamatus jaunās Latvijas vietējo varu likumdošanai – Pašvaldību likumam, daļēji arī finanšu sistēmas izstrādei. Īpašas Administratīvi teritoriālā iedalījuma reformu komisijas izveidi panāca deputāts Valdis Šteins. Mūsu uzdevums bija šaurāks, tomēr abām komisijām mērķi bija kopēji, jo saistījās ar valsts teritoriālo iekārtojumu un, protams, arī pašvaldībām. **1993. gadā tapa pirmais projekts** – kartē bija paredzēti aptuveni 160 teritoriālo vienību. Tomēr tas bija

gandrīz četrkāršs samazinājums no tobrīd esošajām vietējām pašpārvaldes vienībām. Saprotais, komisijas izstrādātie priekšlikumi saskārās ar netiešu politisku pretdarbību. Nenotika profesionālas un pat ne atklātas politiskas diskusijas. Tika pasūtīti un izstrādāti arī alternatīvie projekti – Zemes dienesta un “Jāņasētas”, tomēr atskatoties jāatzīst, ka to pamatā bija ne tikai politiska, bet arī pētnieciska ievirze.

– Kā notika izvēle?

– Godīgi sakot, nevienu brīdi šie trīs projekti netika piedāvāti kā izvēles varianti. Visi tika kaut kādā veidā “noairēti”. Nebrīnieties! Tieši tāpat notika ar visiem nākamajiem projektiem. Nekonsekvence – laikam tāds ir būtisku reformu liktenis. Problēma neslēpjas reformā vai teritoriālajā iedalījumā, bet gan veidā, kā atsakās no stratēģiski dziļiem risinājumiem. Apzināti vai muļķības dēļ priekšplānā pastāvīgi tika un joprojām tiek virzīts jautājums par teritoriju robežām vai centriem – tā vietā, kur galvenais ir teritoriju saturs, funkcijas un finanšu sistēma.

Savā dzīvē esmu pieredzējis dažādas reformas, pirmās no tām gan neapzinājos, jo biju bērns. Padomāriet tikai – **piecdesmitajos gados Latvijā bija pat 58 rajoni!** Piecdesmitajos gados un līdz 1967. gadam Latvijā bija ļoti daudz teritoriālo izmaiņu. Tās saistījās ar valsts – visas Padomju Savienības – ekonomiskās politikas kursu izmaiņām. Kā mainījās prioritātes Hruščova laikos vien! Vispirms Jaudis bija jāpabaro, jo trūka pārtikas. Nākamais mērķis bija panākt Ameriku, tāpēc uzsvars tika likts uz industrializāciju. Radās vajadzība veidot tādu administratīvi teritoriālo iedalījumu, kas būtu piemērots efektīvai ekonomikas politiskai vadībai. Tajā laikā dominēja ilūzijas, ka iespējams atrast ideālu modeli atbilstoši “ekonomisko reģionu” teorijai. Tomēr **atšķirībā no atjaunotās Latvijas laikiem šie modeļi bija diezgan detāli izstrādāti projekti – ar datiem un aprēķiniem.** Speciālisti darbojās Valsts plāna komitejā. Tolaik dokumenti bija visai slepeni, taču tagad arhīvos tie visi ir pieejami.

Pirms mūsu sarunas ieskatījos VARAM mājaslapā, lai apskatītos jaunākos pētījumus šajā jomā. “Pētījumi un publikācijas” sadaļā “Reģionālā attīstība”... vai zināt, kas tur ir?! Latgales iedzīvotāju aptauja 2012. gadam. Tas arī viss! Tā ir precīza liecība atšķirībām starp pieeju sešdesmitajos gados un tagad.

1967. gadā lielo izmaiņu periods beidzās. Jau minētos 58 rajonus sešdesmitajos gados nomainīja pat 21 rajons, kamēr **1967. gadā nonāca līdz 26 rajoniem.**

Nelielas pārbīdes saistījās vairāk ar ciema padomju robežām, bet tam vis nebija politisks pamats. Teritoriālās reformas galvenokārt saistījās ar kolhozu apvienošanu. Tolaik ciema padome bija mazāk svarīga teritoriālā vienība nekā kopsaimniecība. **26 rajonu robežas izdzīvoja līdz 2009. gada reformai.**

Reformas jausmas Latvijā valdīja apmēram desmit gadus. 1998. gadā modelēšana iesākās, 1999. gadā turpinājās, 2000. gadā apkopoja tā saucamās rajonu izpēti. Ar tām biju nedaudz saistīts. Katram no 26 tālaika rajoniem tika izstrādāta teritoriālā analīze. Uz tās lielā mērā balstījās integrēts priekšlikums par 104 novadu izveidi, kas saistās ar 2002. un 2003. gadu. Rajonu izpēte noslēdzās ar integrētu priekšlikumu par 104 pašvaldību modeli. Protams, netrūka arī kritikas, tomēr pašvaldības bija vairāk vai mazāk ar to samierinājušās. Likums paredzēja līdz noteiktam termiņam tās izveidot. Tā bija mana pēdējā piesaiste Latvijas teritorijas pārmodelēšanai, jo **turpmāk visu noteica nevis zinātniski, bet politiski argumenti.**

Pie varas nāca Eināra Repšes valdība, kurā toreizējo Reģionālās attīstības ministriju vadīja Ivars Gaters. Tolaik arī bija jaušams modernais "aizairēšanas" process, kas stipri atgādina tagadējā ministra Kaspara Gerharda darbošanos. Ivars Gaters piedāvāja turpināt konsultēšanos ar pašvaldībām. Mainījās ministri (Aigars Štokenbergs, Edgars Zalāns).

– Un jūs kā zinātnieku, šīs jomas ekspertu, nezaicināja iesaistīties?

– Nē, pētnieki tur nav vajadzīgi. Viss notiek pilnīgi citādi. To gan zinu tikai no nostāstiem – veči sēdēja pie galda, priekšā Latvijas karte, un stāpīja robežas. Pilnīgi noteikti var apgalvot, ka nevienam teritoriālo reformu projektam, izņemot jau minēto pirmo, kuru izstrādāja AP komisija, nav bijis definēts stratēģisks mērķis – **ko ar šīm pārmaiņām grib panākt.** Tā vietā dažādās formās tika likta argumentācija par nepieciešamību izveidot lielākas un tādējādi efektīvākas pašvaldības. Deviņdesmito gadu sākumā atjaunotajā Latvijā mērķis bija nepārprotams – **nojaukt līdz tam pastāvējušo padomju laiku pārvaldes struktūru,** kas paredzēja nevis vienkāršas teritoriju robežu maiņas, bet divas lietas:

- 1) izveidot tādu teritoriālo iedalījumu, kurā sekmīgi var īstenot valsts pārvaldes decentralizāciju;
- 2) neļaut bijušo kolhozu nomenklatūrai pārsēsties vietējo pašvaldību vadītāju krēslos.

Vienkārši runājot, tas bija mēģinājums likvidēt padomju varu. Otro mērķi var uzskatīt par politisku, turpretim pirmais balstījās jaunas valsts attīstības vajadzībās. Bija nepieciešamas lielākas teritorijas, kas varētu uzņemt vairāk funkciju, atbildības. Tas attiecās ne tikai uz pašvaldību teritorijām, bet pat lielākā mērā uz reģionāla līmeņa vienībām. Pamatā bija doma par reģioniem seno kultūrvēsturisko novadu

teritorijās. Zināma atblāzma šai iecerei vēlāk parādījās plānošanas reģionos, taču to robežas saskaņoja ar mantoto rajonu robežām. Mūsu idejas pamatā bija prakse, ko pasaulē nereti izmanto, mainoties politiskajai sistēmai (bieži tas saistās ar kontroles pārņemšanu pār teritorijām, laužot iepriekšējai politiskai un pilsoniskajai praksei raksturīgās saiknes). Valsts pārvaldes personāla pārņemšana, nevalstisko organizāciju aizliegšana un jauna teritoriālā iedalījuma izveide – trīs galvenie darbi, kas bija steidzami veicami, ne tikai Latviju iekļaujot Padomju Savienībā, bet daudzu 20. gadsimta teritoriju okupācijas praksēs.

Tā vietā Latvijā esam saņēmuši nemitīgu mullāšanos un pretestību tam, lai izmainītu sabiedrības pārvaldību. Tātad viss notiek absolūti pretēji tam, kas bija vajadzīgs, mainoties politiskajai sistēmai. **Decentralizācija nozīmē atbildības uzņemšanos zemākā līmenī. Nevienā brīdī Latvijas jaunajos laikos tas īstenībā nav gribēts! Tāpēc arī nekas nav noticis.** Tā vietā radīta sistēma, kurā viegli manipulēt ar pašvaldībām un sabiedrību. Pašvaldību finanšu sistēma tika izveidota tāda, ka aptuveni 80 procentiem pašvaldību ir nepietiekama pašu ieņēmumu bāze. Kur gan vēl labāk manipulējams objekts kā pašvaldība, kam pašas ieņēmumu bāze veido tikai 60% no vajadzīgās summas, bet pārējais ir dotācija! Tai taču pat nav nozīmes censties strādāt labāk. Pieņemsim, ka kādai izdosies pašai nopelnīt 65% no budžeta. Un tad? **Pašvaldību atkarība no dotācijām vai finanšu izlīdzināšanas ir veids, kā saglabāt iespēju manipulēt ar vietējo varu.**

Šajā situācijā velti cerēt uz normālas pilsoniskās sabiedrības veidošanos. Uzņemties, darīt, mainīt kaut ko savā dzīvē vietējā līmenī motivācijas trūkst arī iedzīvotājiem. Es te nerunāju par uzņēmējiem, bet tieši par valsts pārvaldes sfēru. Nekā nedarīšana vai darbības imitācija, kas vērojama augstākās varas līmenī, ļauj saglabāt centralizāciju – vietējo teritoriju kontroli. Diemžēl **apzināti** (citu vērtējumu nespēju rast) **tieks saglabāti arī nespējīgi reģioni,** kam isti nav nedz noteiktu funkciju, nedz stabilas finansiālās bāzes.

Turpinām "bojāt gaisu"!

– Vai, jūsuprāt, bija iespējas izveidot citādas pašvaldības?

– Protams, taču šobrīd jau daudz ūdeņu ir aiztecējis. **25 gadi ir pazaudēti.** Diemžēl daudzās – sevišķi nomales – teritorijās ir notikuši arī neatgriezeniski procesi. Runa nav tikai par iedzīvotāju sarukušo skaitu vien, kaut arī būtiska samazināšanās noteikti ietekmē pašvaldības dzīvi. Daudz lielāka nozīme ir tam, ka aizbraukuši tieši aktīvākie cilvēki. Ja pašvaldībā aktīvo iedzīvotāju kritiskā masa ir maza, tai klājas grūti.

Ko mums vajadzētu vēlēties? Veidot ar noteiktām pazīmēm pašpietiekamu pašvaldību ar tādu finanšu

sistēmu, kas nodrošina no pašiem atkarīgu vismaz minimāli nepieciešamo ieņēmumu bāzi. Rezultātā mēs iegūtu pašvaldību vadītājus un iedzīvotājus, kas gatavi uzņemties atbildību, kuriem būtu atdeves motivācija dzīvot un darboties citādi. Tā vietā **pilsoniskajā sabiedrībā daudzviet valda apātija**, viņi neredz sevi kā savas labklājības veidošanas līdzdalībniekus. Nešaubos, ka Pašvaldību savienība ir organizācija, kas pārstāv aktīvos un ieinteresētos vadītājus un speciālistus, kuri ir līderi vietās, bet tur pietrūkst pilsoniski aktīvo iedzīvotāju apjoma, pozitīvas konkurences un pilsoniskā darba. Bieži uz vietas pašvaldība ir tikai pakalpojumu iestāde.

- Vai jaunlaikos bija kāds brīdis, kad situāciju varēja vērst par labu?

- Kopš 2003. gada - ar līdzšinējo pieeju vairs nē! Reformu aspektā situāciju varētu raksturot tā: laiku pa laikam publiskajā telpā parādās visai mistiski priekšlikumi - kādam radusies ideja. Līdzīgi tam, kā tas notiek pašlaik ar sadarbības teritoriju modeli. Vai šābrīža priekšlikumu var uzskatīt par projektu?

Kopš 90. gadu vidus esmu strādājis ne tikai kā mācību spēks, bet arī teritoriālo un attīstības plānojumu izstrādē. Pēc iestāšanās Eiropas Savienībā saskaņā ar vairākām ES programmām pašvaldībām piešķīra dotācijas to izstrādei. Tas bija labi, bet ar secības loģiku gan nebija labi. Teritorijas plānojums ir zemes izmantošanas režīma noteikšana atbilstoši kādai stratēģijai. Bet mums sanāca radīt teritorijas plānojumus, un tikai pēc tam (pagājušās desmitgades beigās) mēs sākām domāt par attīstības stratēģijām. Vispirms nosakām teritorijas izmantošanu, tad sākam prāt - kur mēs īsti ejam. Te neklājas vainot Eiropu. Plānojumu prasības bija pareizas, diemžēl mūsu konkrētais izpildījums sanāca ačgārnš. **Tie taču esam mēs, vietējie, kas Eiropas Savienības prasības un finansējumu adaptējam vietējiem apstākļiem!** No vienas puses, teritorijas plānojums noteikti ir vieglāks un saprotamāks, visai tehnisks process. Turpretim domāt par attīstību ir daudz sarežģītāk. To ataino mūsu reģionālā politika. Tās uzstādījumi ir šķietami labi, bet rezultāti ir pretēji. Ņemsim to pašu bieži pieminēto vienmērīgo attīstību, resursu un pakalpojumu pieejamību - pretēji plānotajam, solītais visu laiku samazinās.

- Pēc 2009. gada reformas dažādās LPS sanāsmēs izskanējis jautājums par reformas rezultātu analīzi. Skaidru atbildi, vai tāds pētījums ir noticis un kur to meklēt, neesam saņēmuši. Būtu taču bijusi iespēja saņemt ES finansējumu apjomīgiem pētījumiem un analīzei!

- Es pat teiktu, ka **tādai analīzei bija jānotiek katru gadu**. Neesmu tāds lasījis pat ne pēc pieciem un pat ne tagad, gandrīz pēc desmit gadiem. Bet šie pētījumi, visticamāk, neļautu manipulēt un - es atvainojos! - turpināt bojāt gaisu. Tagad to var darīt brīvi.

- Vai ar to domājāt nule tapušo pašvaldību sadarbības teritoriju modeli? Vai vēlmi un vajadzību pēc sadarbības maz var uzdot no augšas? Ministrs Kaspars Gerhards gan triecientempā apbraukāja daudzas pašvaldības. Ar ko viņš īsti tikās? Vai tauta maz saprata, par ko ir runa, ja vēl tagad tiek mainīti skaitļi un Pašvaldību savienības speciālistiem ar modeli nākas iepazīties no publikācijas 31. janvāra "Dienā"? Pēc braucieniem preses relīzes ziņoja par nepārprotamu atbalstu ministra iecerei, taču dzīve rāda citu ainu.

- Pašvaldību vēlēšanu priekšvakarā jaunā ideja par sadarbības teritorijām ministram Gerhardam pavēra teicamas iespējas bezmaksas priekšvēlēšanu aģitācijai. Nevar taču braukt apkārt pa Latviju tāpat vien, bet stāstīt par jauniecerēto reformu - cita lieta. Finālā jau ministrs būs labais, jo viņš taču neizdarīs neko sliktu (pat tad, ja neizdarīs vispār neko), jo kurš gan varētu iestāties pret sadarbību? Es personiski, ja varu uzdrīkstēties uzskatīt sevi par speciālistu, tomēr **gribētu Kasparam Gerhardam pārņemt esošo rosību kā kaitniecību, jo attiecībā uz administratīvajām teritorijām nedrīkst veidot priekšstatu par nestabilitāti, ka atkal kaut kas var tikt mainīts bez pamatīga pamatojuma**. Ģeogrāfijas zinātnes un pārvaldības pētījumos pasaulē ir apstiprinājums teiktajam.

- Kāda situācija ir Eiropā?

- Līdzīgi procesi saistībā ar reģionālo attīstību norit arī Lietuvā un Igaunijā. No teritoriju attīstības viedokļa **Igaunijā** ir tādas pašas problēmas kā mums. Tomēr atšķirībā no mums viņi veic pētījumus, izstrādāja arī vietējo teritoriju prognozes modeli saistībā ar pakalpojumu tīkla attīstību, ņemot vērā demogrāfisko situāciju. Politiskais moments noteikti arī tur ir klāt, tomēr tiek meklēts pamatojums tām vai citām pārmaiņām. **Lietuva** izveidoja ievērojami lielākas teritoriālās vienības. Nezinu, kas notiek viņu valsts pārvaldes kabinetos, bet speciālisti spriež, ka tomēr ir nepieciešams arī mazāku teritoriālo vienību tīkls, jo pieejamības, komunikācijas un sociālā darba ar iedzīvotājiem pietrūkst. Nedomāju, ka kaimiņi atgriezīsies pie mazām pašvaldībām, taču lielo teritoriju izveidošana ir atzīta par pārāk šerpu.

Pasaulē modeļi ir visdažādākie. To nosaka gan vēsturiski veidotas tradīcijas katrā valstī, gan mērķi. No pārvaldības viedokļa teritoriālo iedalījumu varam saukt par funkcionālu sistēmu. To var izveidot dažādu, atkarībā no tā, ko mēs gribam panākt. Ir iespējami vairāki līmeņi, bet tie nozīmē striktu funkciju sadali pa šiem līmeņiem. Tam jābūt loģiskam attiecībā uz teritoriju spēju. Kā tas ir Latvijā, kur vienā līmenī atrodas milzīgais Ogres novads un pats mazākais - Baltinavas novads? Vai Rīga un, teiksim, Auce. Pašvaldību likums ir visiem viens, funkcijas arī. To visi labi zina. Tātad kaut kas nav kārtībā.

Ir valstis, kur ir mazas teritoriālās pārvaldes vienības, kas nav pašvaldības, bet tām ir noteiktas savas minimālas funkcijas. Vairākumā Eiropas valstu ir trīs pārvaldības līmeņi. Tie ir paredzēti arī mums. Kāpēc nav? Es zinu. Diemžēl **no padomju laikiem Latvijas administratīvi teritoriālajā iedalījumā joprojām visai nelogiski saglabātas tā sauktās republikas pilsētas** – īpašas teritorijas. Lielo pilsētu kā atsevišķu teritoriālo vienību lobijs ir Zemnieku savienība, kas nevēlējas divas Kurzemes lielākās pilsētas redzēt kā reģiona daļu. Mums sen būtu atrisinājušās reģionālā pārvaldības līmeņa problēmas, ja būtu izveidoti lielie apriņķi. Pat tad, ja tie būtu izveidoti vājāki, nekā mēs tos gribētu redzēt. Lielās pilsētas bremsē valsts teritoriālās pārvaldes risināšanu. Tieši tāpēc šobrīd es neredzu iespēju pozitīvām izmaiņām valsts attīstībā, kur teritoriālā reforma tiktu izmantota kā viens no būtiskākajiem instrumentiem. Arī tāpēc ministra Gerharda pašreizējo rosību es atļaušos nosaukt par sabiedrisko darbu, kura uzdevumos nav panākt kādas būtiskas pārmaiņas.

Latvijas mērogam noteikti nepieciešami trīs pārvaldības līmeņi. Valsts nevar un nedrīkst atdot būtiskas funkcijas pašvaldībām, bet valsts var tās uzticēt reģioniem. Tas var notikt tikai tad, ja **mēs tiešām vēlamies decentralizēt varu**. Šābrīža aktualitāte, pieņemsim, ir sadarbība. Neviens nav izgudrojis labāku mehānismu kā vien deleģēt šo funkciju reģionu līmenim.

– **Latvijā gan ir pieci reģioni, taču jau kopš izveidošanas tie dzīvo likvidācijas draudu ēnā.**

– Tas ir ērti manis jau minētajai manipulācijas sistēmai. Saistībā ar reformām gribu pieminēt vēl kādu aspektu. Ir bezgala izdevīgi ikreiz, tiklīdz saceļas kāds “troksnītis” – kāds kaut ko ir uzzīmējis vai nosaucis kādu skaitli – priekšplānā izvirzīt teritorijas un to robežas. Pēdējo desmit – piecpadsmit gadu periodā faktiski ne reizi vienlaikus nav izskanējis jautājums par funkcijām. **Teritoriju būtība taču ir funkcijās, nevis robežās!** Reizumis gan tiek pieminēta finanšu sistēma, taču tikai kā otrā plāna jautājums pēc “visvarenajām” robežām. Nodokļi ir ļoti jutīga sfēra, bet **neiespējami mainīt pašvaldību finanšu sistēmu, neko nemainot nodokļos**. Tas, ka pašvaldību finanšu bāzi veido iedzīvotāju ienākuma nodoklis, ir bremsējošs faktors! Pašvaldību ieinteresētība uzņēmējdarbībā vai darbavietu esamībā konkrētā teritorijā nevar būt liela, jo no tā nekas nemainās finanšu plūsmā. Izņēmums ir nomales, jo uzņēmējdarbība palīdz piesaistīt cilvēkus.

– **Ko jūs uzskatāt par optimālu pašvaldības lielumu Latvijas apstākļos?**

– Lielumam nav nozīmes! Visu nosaka mērķi un funkcijas. Faktiski jau deviņdesmitajos gados rajoni funkcionēja kā sadarbības teritorijas. Jā, tie bija saglabājušies no padomju varas laikiem, toties rajonos bija

sistemātiski attīstīta infrastruktūra. **Viens no spilgtākajiem pēckara laika impulsiem bija 58 lauku rajonu izveide 1950. gadā.** Tas bija padomju pieejai raksturīgi, jo tika nojaukta simtiem gadu Latvijā pastāvējusi teritoriju struktūra, bet tas bija veiksmīgi sistēmas ietvaros, jo šie 58 rajoni deva ļoti daudzus impulsus daudzu teritoriju attīstībai. Šo rajonu izmēri savstarpēji bija aptuveni līdzīgi (iedzīvotāju skaits gan atšķīrās), Latvija bija vienmērīgi noklāta. Šajos administratīvajos centros tika veikti būtiski ieguldījumi. Mūsdienās pat grūti iztēloties tādus rajonus kā, piemēram, Maltas rajons, Auces rajons, Ērgļu rajons. Starp citu, Ērgļi ir viens no piemēriem, kur urbānā struktūra tika izveidota tieši tajā periodā. Arī Madonas lauku rajons tolaik neizcēlās ar Madonas kā centra pārākumu, bet tā izauga. Pēc nākamās rajonu pārveides vietas, kuras saglabāja rajona centra statusu, protams, auga tālāk.

“**Ja es būtu politiķis...**”

– **Ko jūs pašreizējā situācijā darītu Latvijas politiķu vietā?**

– Pieļauju, ka **pašvaldību skaitu** varbūt tiešām būtu prātīgi **vēl samazināt**, bet **obligāti nepieciešams reģionālais limenis** un treškārt – **jāatsakās no republikas pilsētām**. Pašlaik mums ir šie divi pāri – Jelgava un Jelgavas novads, Rēzekne un Rēzeknes novads. Visus nesaukšu, tos katrs labi zina. Lielpilsētas būtiski atšķiras no pārvaldības viedokļa. Tomēr **Valmieru gribētu minēt kā pozitīvo piemēru**, kaut arī īpašo statusu tā ieguva vēlāk. Te varētu būt pamats interesantam pētījumam – vai zināt, ka **no Valmieras ir nācis visvairāk politiķu** (izņemot, protams, Rīgu)? Varu saskaitīt kādus 15, ieskaitot pašreizējo premjeru. Par ko tas liecina? Te rodas cilvēki ar ambīcijām un stratēģisku domāšanas ievirzi, vispirms viņi sevi ir apliecinājuši vietējā līmenī. Citas pilsētas ar to lepoties nevar. Liepājai apkārt ir liels skaits attīstībā atpalikušu novadu, kas grimst.

– **Atšķirībā no jums, kurš sadarbības teritorijas uzskata drīzāk par politisku spēli, pašvaldību vadītājus jaunā vēsts satrauc un pat biedē. Viņi gaida atkal jaunu Latvijas “pārs kroderēšanu”.**

– Visiem zināms, kaut arī atklāti par to tiek runāts maz, ka 2009. gada reformas modelis ir izrādījies neveiksmīgs. Pašvaldības šobrīd var justies drošas, jo līdz 2017. gada jūnijam, kad notiks kārtējās vēlēšanas, neko vairs nepaspēs izmainīt. Kaut arī VARAM mājaslapā ir lasāms ministra Gerharda tekstiņš par pilnveidošanu, bet tā tas diemžēl nav, jo **sadarbības teritoriju veidošanu par tādu es noteikti neuzskatu**. Ja tomēr rastos vēlme veikt kādu pilnveidošanu, tad tas varētu notikt tikai uz nākamajām pašvaldību vēlēšanām, tātad vēl ir laiks. Tam nepieciešami **vairāki priekšnoteikumi**:

1) jādefinē, ko ar pārmaiņām vēlas panākt;

2) jāsagatavo konkrēti priekšlikumi ar diezgan pamatīgu pamatojumu, kas ietvertu ne tikai jau minēto teritorijas un robežu aspektu, bet vismaz skaidras izmaiņas Pašvaldību likumā un, ja vien tas iespējams, arī nodokļu un finanšu sistēmā. Tad tam būtu jēga, bet **vispirmais ir un paliek mērķis.**

Ja es būtu politiķis, teiktu, ka **gribu panākt pašvaldību lielāku spēju un atbildību, ka gribu decentralizēt lielu daļu no valsts funkcijām, nododot tās reģioniem, tādējādi adresējot rīcības spēju un atbildību zemākam līmenim.** Es minētu piemērus, kas apliecina šādas izvēles pareizību. Tās ir zemes, kurās visefektīvākā attīstība ir notikusi tieši pēc šādām pārmaiņām. Tā ir **Vācija**, kas pēc kara savu teritoriju sadalīja zemēs. Un tieši Vācija atguvās visstraujāk no visām Eiropas valstīm. Vācijas zemēm ir ārkārtīgi liela patstāvība, piemēram, izglītības likumi katrai zemei ir savi. Protams, atšķirības neskar būtiskus pamatus, bet tomēr... Sadalīja Vāciju zemēs un dabūja strauji plaukstošu valsti, kas Eiropā joprojām ir līdere. Var minēt arī federālās Šveices piemēru.

Varbūt Latvijā nevajag tik radikālus pavērsienus, tomēr šie piemēri norāda, ka ir principi, kas teicami darbojas tad, ja mēs nemākam panākt valsts attīstību vienotā un centralizētā pārvaldības sistēmā. Tad atliek šo pārvaldību daļēji uzticēt zemākam līmenim. Jau 25 gadus mēs runājam par reģionālās politikas mērķiem, taču... nekas nenotiek. Tad atliek darīt citādi.

- Vai maz ir iespējams uzklaut tautas vēlmes? Pēc pēdējās reformas gan precedents bija ar Rojas un Mērsraga atdalīšanu. Taču pārsvarā laikam vairākums allaž būs pret jebkādam pārmaiņām.

- Ja es būtu politiķis, es teiktu, ka iedzīvotāju viedoklis ir ļoti jāņem vērā, ka nepieciešams konsultēties ar viņiem. Galvenais ir dot ļoti skaidrus un pamatotus priekšlikumus, kas daļai var likties nepieņemami. Tad priekšplānā vis neizvirzītos pati konsultēšanās, bet svarīgākais – par ko mēs konsultējamies. Un kādā brīdī konsultāciju gaitā var atklāti pateikt: jā, mēs saprotam, ka jūs domājat citādi, šobrīd jums tas varbūt būs sāpīgi, taču mūsu kopējo ieguvumu varēsīm novērtēt pēc pieciem, desmit gadiem. Piedodiet, tomēr jūsu viedokli mēs neņemsim vērā. Pieļauju, ka liela daļa pašvaldību vadītāju arī var būt pret. Tāpēc steiga neder, bet laikus sākt gatavot pārmaiņas aiznākamajām vēlēšanām ir iespējams.

No loģikas viedokļa esošais pašvaldību spektrs ir nekāds, bet arī sadarbības teritorijas ar to neizceļas. **Evolucionāra reforma nav iespējama.** Kaut kāda teritoriju grupēšana un apvienošana nav reforma. Ja es būtu pašvaldības vadītājs, man tieši tāpēc būtu pamats bažām. Sadarbība nav abstrakts jēdziens. Tūrisma mēs sadarbojamies ar vienām pašvaldībām, atkritumu apsaimniekošanā – ar citām. Es uzmanītos un pretotos, ka man slēptā formā mēģina "iebarot"

kaut kādu slēpto reformu, bet tajā pašā laikā es uzmanītos labā nozīmē, lai uztaustītu, kur atkal varētu dabūt kaut kādu naudu. Labi, sadarbošos, bet... dodiet naudiņu! Tā, protams, būs ļoti maza. Mums jau bija piemērs, kad brīvprātīgi reformai piekritušās pašvaldības saņēma 200 000 latu. Vai tā vispār ir nauda teritorijas attīstībai? Rīgā tā maksā dzīvoklis!

- Mūsu saruna liecina par to, ka iespējamo reformu sakarā nenotiek konsultācijas ar zinātniekiem, politiķi un zinātnieki katrs mājā savā "ziloņkaula tornī". Un tomēr – ja tagad jūs uzaicinātu iesaistīties kā tālajos deviņdesmitajos gados?

- Protams, ka ietu, taču vispirms noskaidrotu, kādus mērķus reformas iniciatori grib sasniegt, jo **reforma sākas ar mērķiem.** Ja tiktu veidota grupa, kas izstrādātu priekšlikumus administratīvi teritoriālajai reformai, es noteikti ietu kaut vai zinātkāres dēļ, tomēr apzinos, ka pašvaldību attīstība ir tikai maza daļiņa no valsts politikas. Ar to vien nekas nemainīsies. **Deviņdesmitajos gados, kad valsti būvējām no jauna, bija pavisam cits stāsts.** Ja mēs tiešām gribam, lai valsts ir tās iedzīvotāji un viņu darbs, kas veido attīstību, lai mērķis ir strukturēta pilsoniskā sabiedrība, tad administratīvi teritoriālā reforma var būt par vienu no līdzekļiem. Ja ir skaidri stratēģiskie uzstādījumi valsts attīstībai, tad, lūdzu – mēs, zinātnieki, palīdzēsīm veidot jaunu modeli. Runāt par jēgu, nevis uzreiz minēt sazin no kurienes ņemtus teritoriju skaitus – varbūt 16, bet varbūt 30. **Tā ir kaitniecība!**

Foto: Ojārs Martinsons

PAŠVALDĪBU SADARBĪBA

Māris Pūķis,
LPS vecākais
padomnieks,
Dr. oec.

Ievads

Vairākas valdības savās nodomātās darbības deklarācijās līdz šim bija izteikušas vēlēšanos izveidot valsts reģionālās pārvaldes struktūras. Tas tika skaidrots ar mērķi nodrošināt vienlīdzīgus un ērtus pakalpojumus iedzīvotājiem. Pagaidām tas nav izdevies.

Ja uzdevums samazināt centrālās valdības pakalpojumu sniegšanas vietu skaitu būtu aktuāls, tas droši vien tiktu izdarīts. Īstenībā iecerei izveidot reģionālās valsts struktūras vienmēr ir bijuši citi mērķi, kas netika afišēti. Koalīcijas valdību veidojušās partijas līdz šim nav vienojušās, ka tas patiešām ir vajadzīgs.

Tikmēr sadarbības teritoriju veidošana atkal nonākusī politiskajā dienaskārtībā. Šajā rakstā aplūkosim pašvaldību sadarbības teorētiskos pamatus un starptautisko pieredzi. Reformu deklarētie mērķi reti sakrīt ar reformētāju faktiskajiem nolūkiem. Šeit apskatīsim hipotētisku gadījumu, ka būtu citādi, tādējādi svarīgi tiešām veicināt sadarbību efektīvākas pašvaldības nodrošināšanai.

Sīkāka dažādu sadarbības formu analīze nepieciešama, lai samazinātu iespēju maldināt klausītājus vai lasītājus ar dažādiem nepatiesiem apgalvojumiem saistībā ar sadarbību.

Kāpēc nepieciešama sadarbība?

Sadarbība var kalpot visdažādākajiem mērķiem. Tās dalībnieki, organizētāji, atbalstītāji un pretinieki vienmēr ir ar savām interesēm. Normāli sadarbība ir brīvprātīgs process, kad dalībnieki labprātīgi meklē un atrod labumu no kopējās darbības. Piespiedu sadarbība īsti neatbilst sadarbības jēdzienam, taču hierarhiskās sistēmās šo vārdu lieto gan vietā, gan nevietā.

Tā, piemēram, ja notiek katastrofa, terora akts vai cita nelaime, pilnīgi pieņemami ir noteikt pienākumu pašvaldībai sadarboties ar visiem nelaimes novērsē-

jiem – līdzīgi, kā likumā nosaka pienākumu autovadītājam nebraukt prom no satiksmes negadījuma vietas un palīdzēt cietušajiem. Taču šāds “piespiedu” sadarbības veids raksturo izņēmumu no vispārējā principa, ka sadarbībai jābūt brīvprātīgai.

Sadarbība nepieciešama tad, ja tajā iesaistītās personas gūst labumu. Tāpēc ne katra sadarbība ir vēlama visiem tās dalībniekiem. Tomēr daudzos gadījumos sadarbība ļauj ietaupīt ievērojamus resursus, un tad pašvaldība, kas sadarbojas, var paveikt daudz vairāk.

Sadarbības nepieciešamību vislabāk izskaidro subsidiaritātes princips. Saskaņā ar šo principu varu pēc iespējas vajag decentralizēt (kaut gan vēl 27 gadus kopš neatkarības atjaunošanas PSRS laiku juristiem un viņu skolniekiem tas šķiet pilnīgi nepieņemami). Tāpēc varai jāatrodas tuvāk iedzīvotājam – ģimenē, privātajā uzņēmumā, pašvaldībā. Tikai tad, ja kāds no šiem varas mērogiem pats netiek galā, vara jānodod lielākam teritoriālās varas mērogam. Un izņēmuma gadījumos, kad neviens cits labāk to nespēj, vara jānodod valstij vai Eiropas Savienībai.

Vietējā pašvaldība nevienā valstī nav tik liela, lai pārņemtu visus valstij neraksturīgos pienākumus. Centrā pieņemtie lēmumi un no centra īstenojamās vadības metodes ir izšķērdīgas un neefektīvas, jo cenšas visus darītājus pakļaut vienādiem noteikumiem. Šie noteikumi vienmēr izraisa lielākas izmaksas vai zemāku kvalitāti nekā optimālie lēmumi, kas labāk pieskaņoti vietējām īpatnībām.

Varas funkcijas lielā un mazā valstī ir līdzīgas, taču lielākā valstī parasti ir vairāki formālās pārvaldes mērogi. Pārvaldes mērogā var izveidot pašvaldību (decentralizācija) vai valsts pārvaldes struktūras (dekoncentrācija), vai pašvaldību sadarbības struktūras (sadarbība).

Funkcionālās teritorijas, kurās var optimāli organizēt publiskās varas kompetences, atšķiras atkarībā no nozarēm un tehnoloģiskā progressa. Gan lielām, gan mazām, gan vidējām struktūrām ir savas priekšrocības un trūkumi.

Tā, piemēram, veselības aprūpē daļu no pakalpojumiem organizē starpvalstu mērogā, daļu – nacionālā mērogā, daļu – reģionālā, daļu – vietējā vai vēl mazākā mērogā. Ir pilnīgi bezjēdzīgi censties visus pakalpojumus sniegt tikai universitāšu klīnikās, jo tādā gadījumā paši pakalpojumi sadārdzinās un tos saņem mazāks skaits iedzīvotāju. Tāpat veltīgi cerēt, ka visiem un visos gadījumos pakalpojuma kvalitāte būs vienāda, jo tas iespējams vienīgi krasas pakalpojumu kvalitātes samazinājuma rezultātā.

Ja centralizāciju vai koncentrāciju veic kļūdainu lēmumu rezultātā, nenovērtējot iespējas mazākā mērogā, tad var izraisīt postu ar ilglaicīgu stratēģisko ietekmi. Vienveidība traucē attīstīt individuālās priekšrocības un kavē talantu attīstību. Tajā pašā laikā vienveidība ir līdzeklis vienādu iespēju nodrošināšanai, vairākās ētikas koncepcijās tieksme pēc vienlīdzības tiek uzlūkota kā tikums. Politikas māksla palīdz līdzsvarot vēlētāju pieprasījumu pēc vienlīdzības vai dažādu iespēju novērtēšanas.

Vēsturiski Latvijā daudz vairāk pūļu veltīts sadarbības apkaršanai, nevis veicināšanai. Visā administratīvi teritoriālās reformas pirmās daļas (1993–2009) gaitā notika centrālās valdības cīņa pret sadarbību. Tika izdomāti visdažādākie argumenti par labu apvienošanai un pret iespējamajām sadarbības formām. Kulmināciju šī cīņa sasniedza ar grozījumiem Publisko aģentūru likumā (kad Tieslietu ministrija cīnījās pret vairāku pašvaldību izveidotām kopīgām iestādēm, bet Valsts prezidente pat apgalvoja, ka šādu aģentūru pastāvēšana sagraužot valsts konstitucionālo iekārtu).

Bailes no sadarbības ir saistītas ar vēlmi komandēt. Tie, kas sadarbojas, paši izrāda iniciatīvu un pakārto rīcību vietējam interesēm. Sadarbība pieļauj lēmējvaras pastāvēšanu pēc iespējas tuvāk iedzīvotājam. Turpretī apvienošana attālina varu no iedzīvotāja, toties vienkāršo centralizēto vadību. Nelielu skaitu administratīvo teritoriju ir vienkāršāk komandēt. Ja valdība godīgi atzītos, ka vēlas izveidot ērtāk komandējamas struktūras, tas būtu nepopulāri. Tāpēc tiek izvirzīti dažādi šķietami mērķi, tajā skaitā sadarbības veicināšana, ko centrālā vara nemaz nevēlas ne veicināt, ne organizēt.

Sadarbības saturs un juridiskā forma

Pašvaldība ir vara, kas vēsturiski sastāv no visām trim varas sastāvdaļām – lēmējvaras, izpildvaras un tiesu varas. Pašvaldība darbojas paralēli valstij, un uz to attiecas starptautiskie līgumi un starpvalstu organizāciju lēmumi, tai ir sava vieta suverenitātes sadalījumā starp vairākiem suverenitātes subjektiem. Suverenitātes dalījums atspoguļojas kompetenču sadalījumā starp dažādiem varas mērogiem un formām.

Pašvaldībā ir saglabājušies varas elementi, kas vēsturiski saistāmi ar tiesu varu (bāriņtiesas, īres valdes), atbilstoši pašlaik esošajai klasifikācijai šīs formas piešķaitīsim izpildvarai. Sadarboties var gan lēmējvaras, gan izpildvaras funkciju īstenošanā.

Lai saprastu, kurš “pasūta mūziku”, jāzina, kurš maksā. Sadarbības īsto lielumu un ietekmi nosaka kopējo pasākumu finansēšanas kārtība un apjoms. Patiesu interesi sadarboties parāda gatavība maksāt no saviem līdzekļiem.

Sadarbība visos gadījumos nozīmē mījiedarbību starp vairākām pašvaldībām un ar valsts iestādēm, tai var būt vairākas pakāpes.

1) Konsultācijas

Šajā gadījumā pirms savu dokumentu (saistošie noteikumi, pārvaldes lēmumi, administratīvie akti, politikas dokumenti) izstrādes un pieņemšanas notiek konsultācijas ar partneriem. Konsultējoties pašvaldības kļūst par padomdevējām savām partnerēm, katra sadarbības puse šajā procesā saskata arī savu labumu.

Partnerība (dvīņu pilsētas, partnerības pilsētas, sadraudzības pilsētas, pilsētu vietā – pašvaldības) īpaši attīstījās pēc Otrā pasaules kara kā tautas diplomātijas forma. Mūsdienās tā tiek izmantota pašvaldības mārketingā, sekmējot ekonomisko un administratīvo saišu veidošanu starp iedzīvotājiem un uzņēmējiem. Daudzām Latvijas pašvaldībām ir sadraudzības (partnerības) līgumi ar vairāku (vai daudzu) valstu pašvaldībām, kas paredz dažādas pieredzes apmaiņas formas un citus sadarbības veidus. Šāds partnerības līgums parasti iezīmē sadraudzības vadlīnijas, taču neuzliek striktus pienākumus.

Attīstības sadarbība ir līdzīga partnerībai. Galvenā atšķirība, ka tā ir līdzeklis valsts vai ES mārketingā. Tiesāis attīstības sadarbības projektu uzdevums ir palīdzēt politisko, ekonomisko un sociālo pārmaiņu īstenošanā valstīs, kuru valdības šādas pārmaiņas vēlas. Netiesāis šādas sadarbības uzdevums ir veidot nosacījumus preču un pakalpojumu eksportam, veicināt stabilitāti un demokrātijas nostiprināšanos. Pašvaldības parasti iesaistās šādos projektos, veidojot saites ar līdzīgām pašvaldībām attiecīgajās valstīs, šādiem sakariem ir organizētāks raksturs nekā iepriekš minētajiem pašvaldību partnerības pasākumiem.

Attīstības sadarbībai ir liela loma mūsdienu globālo pārmaiņu procesos. Tā, piemēram, Latvija (arī tās pašvaldības) iesaistījās ES Austrumu partnerības kustībā, kas gatavoja sešas valstis (Azerbaidžānu, Armēniju, Gruziju, Ukrainu, Baltkrieviju un Moldovu) ciešākai sadarbībai ar Eiropas Savienību.

Austrumu partnerības daudzpusējās sadarbības pamata instrumenti ir četras platformas, kurās notiek sadarbība ar partnervalstīm, tajā skaitā šādās jomās:

- demokrātija, laba pārvaldība un stabilitāte;
- ekonomiskā integrācija un konverģence ar ES politikām;
- enerģētikas drošība;
- cilvēku savstarpējie kontakti.

Raksturīgi, ka Austrumu partnerības aktivitātes izsauca asu reakciju no Krievijas puses, kas ietvēra gan konvenciālo karadarbību (Gruzijā), gan hibrīdkaru (Ukrainā), gan iekšpolitikas ietekmēšanu, no ārzemēm finansējot partijas un nevalstiskās organizācijas, pērkot medijus (Moldovā).

Piedaloties attīstības sadarbības pasākumos, pašvaldības iesaistās globālajā sacensībā par ietekmi un tirgiem.

2) Saskaņošana

Gan Eiropas Savienības, gan valsts, gan citu pašvaldību plāni, noteikumi un rīcība ietekmē notikumus pašvaldības teritorijā. Visos šajos gadījumos nepieciešama saskaņošana. Attiecībā uz lielāka mēroga pasākumiem tā izpaužas institucionālās formās (piemēram, Reģionu komiteja ES ietvaros meklē Eiropas pašvaldību kopējo viedokli par Eiropas Komisijas iecerēm), mazāka mēroga pasākumos (vienas pašvaldības teritorijā būvē objektu netālu no robežas ar otru pašvaldību) vienas pašvaldības iestāde gatavo viedokli citas pašvaldības iestādei.

Saskaņošanas pienākumi ir paredzēti reģionālās attīstības, teritorijas plānošanas un būvniecības likumdošanā. Saskaņošana var notikt arī brīvprātīgi. Visos gadījumos tā ir līdzeklis kopēja labuma gūšanai. Dažkārt saskaņošanas pienākums var pavērt iespējas korupcijai.

Tāpat kā privātajā sektorā, arī publiskajā sektorā saskaņošanas pienākumam ir divējāda daba. Pozitīvā pusē saistās ar negatīvas ārējās ietekmes novēršanu – valstij vai atsevišķai pašvaldībai izdevīgs pasākums var negatīvi ietekmēt citas pašvaldības iedzīvotājus un uzņēmējus. Tomēr, novēršot negatīvo ietekmi, ieceres autors negūst maksimālu labumu, bieži vien jāmeklē mazāk efektīvs risinājums vai pavisam jāatsakās no ieceres.

3) Kopīga administrēšana vai kopīga pakalpojumu sniegšana

Šī sadarbības forma ir labākais risinājums, ja pašvaldība saglabā savu politisko autonomiju un vēlas panākt efektīvāku pārvaldi. Centrālās valdības nereti izliekas, ka šāds risinājums tām nav pieņemams, ka efektivitāte un ekonomija panākama, vienīgi apvienojoties. Ne Latvijas, ne citu valstu prakse šādu apgalvojumu neapstiprina.

Viesu modelis tiek īstenots, ja administrēšanu kopīgās interesēs īsteno vienas pašvaldības iestāde. Tas nozīmē, ka vienas pašvaldības darbinieki darbojas vairāku pašvaldību interesēs.

Tā, piemēram, ja vienas pašvaldības skolēni mācās citas pašvaldības skolā, tad veidojas pamats savstarpējiem norēķiniem. Norēķini notiek vai nu vienojoties (līgumattiecības starp pašvaldībām), vai saskaņā ar likumu (vai likumpakārtotu aktu – Ministru kabineta noteikumiem). Skola ir vienas pašvaldības iestāde, kas eksportē pakalpojumu uz citu pašvaldību. Izvēli izdara skolēna vecāki, īstenojot likumā paredzētu brīvību.

Cits piemērs – būvvalde, kas ir vienas pašvaldības iestāde, administrē būvniecību citas pašvaldības teritorijā, pamatojoties uz līgumu. Būvvalde visās administratīvajās teritorijās darbojas saskaņā ar nacionālo likumdošanu, savukārt katrā atsevišķā teritorijā tā īsteno attiecīgās pašvaldības politiku un attiecīgās pašvaldības saistošos noteikumus.

Šāds modelis tiek īstenots vairumā valstu. Latvijā šādu viesiestāžu darbības pamatā ir likuma "Par pašvaldībām" 98. pants: "Pašvaldībām, kuru pārziņā nav nepieciešamo infrastruktūras objektu, ir pienākums slēgt līgumus ar citām pašvaldībām, lai nodrošinātu likumā paredzēto funkciju izpildi. Pašvaldību savstarpējo norēķinu kārtību nosaka Ministru kabinets."

98. pants neaptver visas situācijas. Tā sadarbība skolas gadījumā nav saistāma ar infrastruktūras trūkumu. Tā izriet no personas pamattiesību īstenošanas tradīcijas. Satversme nebūtu pārkāpta, ja bērniem nāktos iet savas pašvaldības skolā.

Līgumam var būt divas formas, kā to nosaka Valsts pārvaldes iekārtas likums (VPIeL). Šim likumam ir daudz trūkumu, taču tas ir spēkā un tādēļ jāievēro. Šīs formas ir – sadarbības līgums (ar abu pašvaldību piekrišanu, VPIeL 61. pants) vai deleģēšanas līgums (tikai likumā paredzētos gadījumos, VPIeL V nodaļa).

Šo formu atbalsta centrālā valdība, tādēļ ka tā labi ierakstās hierarhiskajā sistēmā un Finanšu ministrijai vienkāršāk veidot un pārraudzīt budžetu.

Taču šādai formai ir vairāki trūkumi.

* Tā veicina zināmu nevienlīdzību, nereti pakalpojuma sniedzējs pieder "centrālajai" pašvaldībai, kura jūtas kā galvenā. Šāds sindroms izpaužas lielo pilsētu pārliecībā, ka tās ir "galvenākas" par pārējām pašvaldībām, ka tām ir pienākums un tiesības vairāk attīstīties. Šāda situācija neveicina "perifērijas pašvaldību" vēlmi sadarboties.

* Sadarbības pašvaldībām var būt atšķirīgi priekšstati par pārvaldes vai pakalpojumu funkciju izmaksām. Var rasties domstarpības par taisnīgiem savstarpējiem norēķiniem. Tā pašvaldība, kurai pieder kopējos darbus veicošā iestāde, iegūst papildu darbvietas, kas tiek zaudētas sadarbības pašvaldībās.

* Pašvaldība saglabā politisko atbildību par savu funkciju, taču tai ir apgrūtināta funkcijas izpildes kontrole.

Kopīgas darbības modelis ir nepieciešams īstermiņā. Tā, piemēram, ja terora akts ir veikts uz vairāku pašvaldību robežas, tad vajag efektīvu un nekavējoties rīkoties, turklāt nepieciešamās sadarbības teritoriju nevar iepriekš paredzēt. Sadarbība sākas un beidzas, tajā iesaistās vairāku pašvaldību izpildvara, kas uz laiku nonāk sev neparastā pakļautībā.

Kopīgas iestādes modelis ir populārs Vācijā (piemēram, vairāku pagastu kopīga administrācija) un Francijā (vairāku pašvaldību izveidots sindikāts bez budžeta un likumdošanas tiesībām). Kopīga iestāde var būt ar universālu kompetenci (Vācijā politiskā vara var būt saglabāta teritorijās, kamēr ekonomijas nolūkos kopīgā administrācija veic visas nepieciešamās funkcijas) vai specifisku kompetenci (Francijā sindikāti tiek veidoti vienas vai dažu funkciju īstenošanai).

Pēc ilgstošas sadarbības apkaršanas (no 1992. līdz 2008. gadam) administratīvi teritoriālās reformas pir-

mās kārtas noslēguma priekšvakarā centrālā valdība saprata sadarbības apkaršanas bezjēdzību. Lai varētu īstenot rajonu reorganizāciju, vajadzēja sadarbību tomēr pieļaut. Citādi nebūtu iespējams turpināt rajona brīvprātīgās iniciatīvas – katru rajona mēroga funkciju nāktos sadalīt pa novadiem. Tāpēc valdība uz nenoteiktu laiku atteicās no sadarbības apkaršanas. Likumā “Par pašvaldībām” parādījās veseli pieci panti, kam vajadzētu nodrošināt kopīgu iestāžu pastāvēšanu.

Aplūkosim šos pantus (juristu un finansistu pretestības dēļ tie neīstenojas) detalizētāk.

Piemērs – kopīgajai iestādei ir vairāki saimnieki, šī izpildvaras forma ir atbildīga visām domēm, kas to izveidojušas, katrā domē apstiprinot nolikumu. Par to liecina:

“99. pants. Kopīgu uzdevumu risināšanai pašvaldības, savstarpēji vienojoties, var izveidot kopīgas iestādes. Šādas iestādes darbojas uz attiecīgo domju apstiprināta nolikuma pamata. Nolikums nosaka pašvaldību kopīgās iestādes (turpmāk – kopīgā iestāde) kompetenci, tās finansēšanas, uzraudzības, likvidēšanas kārtību, kā arī kārtību, kādā notiek izstāšanās no kopīgās iestādes, un citus pašvaldību kopīgās iestādes darbības jautājumus.”

Piemērs – kopīgajai iestādei tiek izveidota uzraudzības padome (pēc darbības jēgas tā atgādina padomi akciju sabiedrībā), kas vērtē darbības sekmes un neveiksmes. Šajā uzraudzības padomē var iecelt gan deputātus, gan profesionāļus. Uzraudzības padomei nav vietējās likumdošanas kompetences, tās saglabājas katras pašvaldības domes atbildībā, līdz ar to kopīgajai iestādei katrā teritorijā jādarbojas atbilstoši citiem saistošajiem noteikumiem. Par to liecina:

“99.1 pants. Kopīgās iestādes pārraudzību šo iestādi izveidojušās pašvaldības īsteno ar uzraudzības padomes starpniecību. Ja pašvaldības izveido vairākas kopīgās iestādes, to pārraudzībai var izveidot vienu uzraudzības padomi.

Uzraudzības padomes sastāvā ir vismaz trīs locekļi, bet ne mazāk par kopīgo iestādi veidojošo pašvaldību skaitu. Katra pašvaldība darbam uzraudzības padomē deleģē domes priekšsēdētāja vietnieku, kā arī pēc saviem ieskatiem – citas amatpersonas.

Kopīgās iestādes uzraudzības padomes darbu vada uzraudzības padomes priekšsēdētājs. Uzraudzības padomes priekšsēdētāja pienākumus pilda pēc iedzīvotāju skaita lielākās pašvaldības domes priekšsēdētāja vietnieks, ja pašvaldības nevienojas citādi.

Uzraudzības padome darbojas saskaņā ar attiecīgo pašvaldību domju apstiprinātu nolikumu, kurā reglamentē uzraudzības padomes kompetenci un darbības kārtību, kā arī padomes priekšsēdētāja izraudzīšanās kārtību, padomes locekļu tiesības, pienākumus un aizvietošanas kārtību.”

Piemērs – kopīgās iestādes uzraudzības padome apstiprina iestādes budžetu. Iestādes budžets var veidoties no dažādiem avotiem, tajā skaitā vispārē-

jām dotācijām un mērķdotācijām no valsts un pašvaldību budžetiem. Kaut arī valsts var apiet pašvaldību un ieskaitīt sadarbības iestādes budžetā naudu “pa tiešo”, līdz šim šādi precedenti nav bijuši. Iestādi veidojošās pašvaldības var nolikumā noteikt disciplināro atbildību, kam jābūt paredzētam arī attiecīgajos darba līgumos. Par to liecina:

“99.2 pants. Uzraudzības padome:

1) apstiprina kopīgās iestādes darbības plānu un gada budžetu;

2) nosaka kopīgās iestādes vadītāja mēnešalgu;

3) pieņem darbā un atbrīvo no darba, kā arī disciplināri soda kopīgās iestādes vadītāju;

4) novērtē kopīgās iestādes darbības rezultātus;

5) veic citus normatīvajos aktos noteiktos pienākumus.

Uzraudzības padome ir tiesīga pieprasīt un saņemt informāciju par kopīgās iestādes darbību.”

Piemērs – iestāde darbojas vairāku juridisko personu vārdā – tai nav patstāvīgas rīcībspējas un tiesībspējas. Iestādei nav sava īpašuma (atšķirībā no kopīgas kapitālsabiedrības, kuras īpašums ir nodalīts no to izveidojušo pašvaldību īpašumiem). Līdz ar to šī iestāde nevar patstāvīgi darboties tiesā – atbildētājs ir viena vai vairākas pašvaldības, kuru vārdā iestādes rīcība tiek apstrīdēta.

Lai konstatētu, ka iestādes darbība atsevišķā gadījumā ir nelikumīga, tam jānotiek civilprocesa vai administratīvā procesa ietvaros. Tāpēc svarīga ir iestādes administratīvā akta apstrīdēšanas kārtība, ko var noteikt gan nolikumā, gan arī katra pašvaldība atsevišķi.

Tā kā iestādei ir patstāvīgs budžets, bet tā nevar būt atbildētāja tiesā, zaudējumus par iestādes neizdarību piedzen nolikumā noteiktajā kārtībā. Var uzskatīt, ka nolikums ietver vienošanos par atbildības sadales kārtību domju apstiprinātā nolikumā. Par to liecina:

“99.3 pants. Publisko un privāto tiesību jomā kopīgā iestāde darbojas attiecīgo publisko tiesību juridisko personu vārdā.

Kopīgajai iestādei īpašumā, valdījumā vai lietošanā var būt kustama manta. Nekustamais īpašums kopīgajai iestādei var būt valdījumā vai lietošanā.

Kopīgajai iestādei ir patstāvīgs budžets.”

“99.4 pants. Ja pašvaldības nolikumā vai citā ārējā normatīvajā aktā nav noteikts kopīgās iestādes administratīvā akta vai faktiskās rīcības apstrīdēšanas pienākums, kopīgās iestādes administratīvos aktus un faktisko rīcību var pārsūdzēt tiesā.

Par kopīgās iestādes nodarītajiem zaudējumiem publisko vai privāto tiesību jomā atbild kopīgo iestādi veidojošās pašvaldības proporcionāli to skaitam, ja pašvaldības nevienojas citādi.”

Jāatzīmē, ka tieši atbildības sadalījums “proporcionāli to (pašvaldību) skaitam” ir sadarbības iestādes apraksta vajākā vieta. Skaitis ir vesels skaitlis, katras pašvaldības skaits ir 1. Var sadalīt proporcionāli daļskaitļiem, kuri raksturo pašvaldības daļu. Tiesa varētu uzskatīt, ka atbildība jādala tik daļās, cik ir pašvaldību. Ja Rīga un Babīte izveido kopīgu iestādi, tad Rīgas un Babītes atbildība naudas izteiksmē būs vienāda. Šim

apstāklim jāpievērš īpaša uzmanība un jānosaka specifiskā kārtība katrai iestādei.

Svarīgs elements ir arī budžeta patstāvība. Tas nozīmē, ka jādomā, kā balsis sadalās starp uzraudzības padomes locekļiem, jo var rasties nepieciešamība katram loceklim piešķirt balsu skaitu proporcionāli pašvaldības mantiskajam un finanšu ieguldījumam.

Rezultāts ir izrādījies tāds, ka Latvijā kopīgās iestādes nav ieviestas, jo nav radies ne pieprasījums no pašvaldību puses, ne vēlme risināt problēmas no centrālās varas puses.

Jāatzīmē, ka tieši kopīgu iestāžu (nevis viesiestāžu) veidošana vislabāk atbilst vietējo interešu pārstāvēšanai. Lēmējvara saglabājas katrā teritorijā, neviens nevar atņemt tiesības pašvaldības domei lemt par savu budžetu un savu politiku. Saglabājas pati svarīgākā pašvaldības iezīme – piederības sajūta teritorijai. Vietējai pašvaldībai jābūt tieši tik lielai, lai tās iedzīvotāji priecātos par katru jaunu pakalpojumu, kas iespējams savā teritorijā. Ja pašvaldība ir pārāk liela, tad iedzīvotāji nepriecāsies, teiksim, par peldbaseina pieejamību attālā savas pašvaldības vietā.

Saglabājot teritorijā atsevišķu lēmējvaru, tiek nodrošināta garantija, ka resursus neizlietos citur, aizmirstot par teritorijas iedzīvotāju tiesībām uz savu daļu. Toties tajos jautājumos, kur augstāku efektivitāti var panākt lielākā mērogā, tiek veidotas sadarbības iestādes ar citām pašvaldībām. Šis modelis vislabāk darbojas, lai mazinātu depopulāciju.

Kopīgas maksas pakalpojumu sniegšanas modelis īstenojams, izveidojot komercsabiedrību (uzņēmumu) ar kapitāla daļām katrai pašvaldībai. Šādas sadarbības piemērs ir sadzīves atkritumu poligoni, kas izveidoti darbībai privāttiesiskā jomā, taču ar šīm komercsabiedrībām var slēgt arī deleģējuma līgumus.

Šie jautājumi samērā labi noregulēti likumdošanā, pašvaldībām ir svarīgi uzraudzīt, lai kopīgo uzņēmumu stratēģijas atbilstu pašvaldību interesēm.

Kopīgas likumdošanas modelis īstenojas, ja sadarbības gaitā izveidotā vara ir lielāka teritoriālā mēroga pašvaldība, kurai ir sava nodalīta politika un tiesības izdot vispārēja rakstura normatīvos aktus. Šāda tipa apvienības bija rajonu pašvaldības kopš 1997. gada vēlēšanām līdz to reorganizācijai 2009. gadā, kā arī plānošanas reģioni.

Tā ir visattīstītākā sadarbības forma, kurā apvienība saņem daļu no pašvaldības suverēnās varas un īsteno šo varu kopējās interesēs. Latvijā līdz šim pieņemts, ka valsts iejaucas šādu apvienību darbībā, nosaka regulējošas normas arī tad, ja neviena pašvaldība to nav lūgusi. Tā bija ar plānošanas reģioniem, kuru tiesības tika ierobežotas līdz ar šo veidojumu atzīšanu Reģionālās attīstības likumā.

Pasaules praksē šāda forma ir retāk sastopama. Nereti tā pastāv paralēli valsts izveidotām reģionālās pārvaldes struktūrām, piemēram, Somijā. Pašvaldības deleģē šādām apvienībām varu (lēmējvaru un izpildvaru) tikai atsevišķās jomās. Formāla atļauja veidot šādas apvienības atrodama likuma "Par pašvaldībām" 100. pantā, kas pieļauj samērā lielu brīvību un regulēšanas shēmu daudzveidību:

"Sadarbības apvienība ir iestāde, kuru pašvaldības izveido, noslēdzot sadarbības līgumu. Lai noslēgtu sadarbības līgumu, katras pašvaldības dome pieņem lēmumu par sadarbības līguma noslēgšanu.

Sadarbības līgumā norāda:

- 1) sadarbības mērķi;*
- 2) sadarbības formu;*
- 3) katras pašvaldības finansiālo un mantisko līdzdalību kopīga mērķa sasniegšanā;*
- 4) sadarbības padomes izveidošanas kārtību un kompetenci, ja attiecīgo pašvaldību domes šādas padomes izveidošanu uzskata par nepieciešamu;*
- 5) sadarbības līguma izbeigšanas kārtību;*
- 6) citus jautājumus, kurus attiecīgo pašvaldību domes uzskata par nepieciešamiem.*

Sadarbības padome nevar pieņemt lēmumus, kas ir pašvaldības domes ekskluzīvā kompetencē."

Sadarbības ilgums

Svarīgs sadarbības elements ir tās ilgums. Sadarbības pastāvēšanas gaitā to ietekmējošie faktori mainās. Līdz ar tehnoloģisko progresu un politiku izpratni mainās arī pielietojuma pārbaudes nosacījumi subsidiaritātes principam, kas palīdz atrast optimālo pienākumu sadalījumu starp dažādiem varas mērogiem. Tas, kas likās efektīvi un ekonomiski pirms dažiem gadiem, var tā vairs neizskatīties. Tas, ko vēlējamies visiem iedzīvotājiem vienlīdzīgi sadalītu pirms dažiem gadiem, vairs neliksies optimāls. Tāpēc vēlamo sadarbības ilgumu nosaka kopēji veicamo aktivitāšu raksturs.

Īslaicīga sadarbība noteiktu briesmu novēršanai – šajā gadījumā nepieciešama gan īstermiņa hierarhija, gan īstermiņa darbības koordinācija. Rīcībai šādos gadījumos jābalstās uz nacionālo likumdošanu un iesaistāmo iestāžu gatavību, kas gūstama, plānojot rīcību ārkārtas situāciju un krīžu gadījumos, kā arī uz personāla un iedzīvotāju apmācību.

Sadarbība viena projekta ietvaros sākas un beidzas ar šo projektu. Katras pašvaldības atbildību un gūstamo labumu nosaka projekta plānošanas un īstenošanas gaitā. Veiksmīga sadarbība vienā projektā var būt rosinoša turpmākai sadarbībai arī citos jautājumos.

Sadarbība programmas ietvaros – arī programmai, tāpat kā projektam, ir sākums un beigas, noteikti finansēšanas avoti un atbildības sadalījums, vērtēšana pēc sasniegtajiem rezultātiem. Programmas mēdz būt garākas laikā un aptvert plašāku, savstarpēji saistītu jautājumu loku.

Sadarbība sadarbības līguma ietvaros – kā jau iepriekš minēts, iespējams visdažādākais sadarbības dziļums (no tautas diplomātijas līdz pat kopējai likumdošanai un kopējai pašvaldībām piekrietošu jautājumu administrēšanai). Sadarbības līgumu var slēgt gan uz noteiktu laiku, gan uz nenoteiktu laiku, paredzot līguma darbības pārtraukšanas kārtību.

Sadarbība, izveidojot iestādi vai komercsabiedrību – arī iestādes un komercsabiedrības darbība var būt gan terminēta, gan beztermiņa. Likums par publisko kapitālsabiedrību pārvaldību paredz tālākās lietderības pārskatīšanu vismaz reizi piecos gados. Periodiska iestāžu tālākās lietderības pārskatīšana būtu ļoti vēlama, agri vai vēlu nacionālie politiķi nonāks pie šāda slēdziena un iestrādās to likumos.

No veiktā pārskaitījuma redzams, ka sadarbības laiks un sadarbības forma ir cieši saistīti ar sadarbības iecērto saturu.

Sadarbības teritorijas

Valdības centieni sadalīt valsti teritorijās, kurās katrā būtu nodrošināts noteikts pakalpojumu grozs, balstās uz kļūdainiem priekšstatiem par labu pārvaldi. Administratīvajām teritorijām nav jābūt līdzvērtīgām, ir daudz citu faktoru, kas ietekmē varas un pārvaldes sekmes. Ja tēze par vienādām teritorijām būtu pareiza, tad pasaulē nebūtu lielu un mazu valstu – visas būtu vidējas. Tādas īpašības kā piederība tautai, valodai, kultūras tradīcijām un tamlīdzīgi nevar noteikt ar administratīvām metodēm.

Arī pašvaldības pamatā nav tehnokrātiski apsvērumi par pakalpojumu groziem, bet cilvēku piederības sajūta, spēja un vēlme sevi demokrātiski pārvaldīt. Centieni radīt līdzvērtīgas teritorijas ir raksturīgi totalitāriem režīmiem, nevis demokrātijai, tie ir pretrunā ar Latvijas Republikas Satversmes 1. pantu.

Tā kā pašvaldībai piemīt plašs kompetenču spektrs, optimāli ir sadarboties visos virzienos un vairākās formās, nevis kādā noteiktā sadarbības teritorijā. Prakse pierāda, ka atsevišķas pašvaldības tūrisma jomā sadarbojas vienos virzienos, izglītības jomā – citos, infrastruktūras attīstībā – vēl citos un būvniecības administrēšanā vēl citos.

Attīstoties sadarbībai, šāda daudzveidība nevis samazināsies, bet gan palielināsies.

Ministrijas piedāvātais reformu plāns

Šajā rakstā netiek analizēts, kādi ir valdošās koalīcijas dalībnieku patiesie mērķi saistībā ar sadarbības teritorijām. Šie mērķi varētu ļoti būtiski atšķirties, tiem var būt gan stratēģisks raksturs, gan īstermiņa raksturs.

Tomēr tiek norādīts uz vairākiem nepabeigtajiem uzdevumiem, kas agrāk tikuši izvirzīti, bet joprojām nav sasniegti.

* Daļa no esošo novadu teritorijas neatbilst reformas kritērijiem. Sadarbības teritoriju centralizēta noteikšana šo problēmu noteikti nerisina, tā nevis palīdz aktivizēt perifērijas, bet gan netieši veicinās depopulāciju. Piešķirot atsevišķām pašvaldībām augstāku statusu, pārējās pašvaldībās cilvēkiem būs arvien mazāk motivācijas palikt tur dzīvot.

* Reģionālās pašvaldības nav izveidotas. Sadarbības teritorijas nekļūs par reģioniem tikmēr, kamēr valdība ignorēs Eiropas Vietējo pašvaldību hartā un Valsts pārvaldes iekārtas likumā nostiprināto subsidiaritātes principu. Lai izveidotu reģionus, valdošajām partijām jāsaprot decentralizācijas jēga un nozīme.

* Nav panākta valsts pārvaldes iestāžu sniegto pakalpojumu sakārtošana pa vienvēidīgiem reģioniem. Patiešām ministrijas neizrāda nekādu interesi par šādiem plāniem. Sadarbības reģionu noteikšana nekādas problēmas neatrisinās.

Secinājumi

- Pakalpojumu pieejamības uzlabojums ir panākams nevis reģionos, bet uzlabojot ministriju un to padoto iestāžu savstarpējās informācijas apmaiņu. Ja tiktu vienkāršota lēmumu pieņemšana un mazināts administratīvais slogs, tad nebūtu problēmu saņemt pakalpojumu internetā vai jebkurā pašvaldībā. Katra no 119 pašvaldībām ir gatava palīdzēt tiem, kas paši sekmīgi nekomunicē ar valsti internetā.

- Kā lielu mīnusu valdības plāniem var vērtēt potenciālo sadarbības samazinājumu. Vienveidīgas teritorijas traucēs realizēt tās daudzveidīgās iespējas, kas aprakstītas šajā rakstā.

- Lai veicinātu sadarbību, vajadzētu īpaši pētīt Francijas pašvaldību sindikātus un Vācijas vairāku pašvaldību kopīgās administrācijas, salīdzināt šo pieredzi ar pietiekami daudzveidīgo pieredzi Latvijas pašvaldību sadarbībā.

- Būtiski ir saglabāt vietējo pašvaldību informatīvos kanālus un izmantot tos diskusijai par sadarbības trūkumiem un priekšrocībām. Ja tiks ierobežots tiešās komunikācijas jautājumu loks (kā tas izdarīts centrālās varas gadījumā), tad tauta atsvešināsies no valdības, par ko liecina zemā uzticības pakāpe valdībai un Saeimai.

- Sadarbības veicināšanai nepieciešams plašs skaidrojums un diskusijas. "Neatkarīgo mediju" līdzdalība šādā apspriešanā ir tikai veicinājama, taču nepieciešams tieši un precīzi skaidrot arī visus potenciālos ieguvumus iedzīvotājiem un uzņēmējiem.

- Sadarbības spēks ir nevis vienvēidībā, bet daudzveidībā.

FORUMS "LATVIJAS ILGTSPĒJAS DIMENSIJAS – IZGLĪTOTI CILVĒKI UN DABAS VĒRTĪBU SAGLABĀŠANA"

Jānis Vētra,
Augstākās izglītības padomes priekšsēdētājs,
un Andris Nātriņš,
Latvijas Inovatoru apvienības valdes loceklis

2016. gada 25. novembrī Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijā notika valsts mēroga forums "Latvijas ilgtspējas dimensijas – izglītoti cilvēki un dabas vērtību saglabāšana", kas aizsāka Latvijas Vides aizsardzības fonda līdzfinansētā multisektoriālā Latvijas simtgadei un Latgales kongresa simtgadei veltītā projekta pasākumu ciklu. Rēzeknes forums bija pirmā no sešām projektā iekļautajām iniciatīvām.

Līdz ar pasākuma saimniekiem – Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmiju (RTA) – spraigas diskusijas par perspektīvām iespējām un paredzamajiem riskiem, lai pilnveidotu augstvērtīgu vides un reģionālo politiku Latvijā un Latgalē, nodrošināja partneri: Rēzeknes novada, Ludzas novada, Līvānu un Madonas novada pašvaldība un biedrības "Latvijas Inovatoru apvienība" un "Biomases tehnoloģiju centrs".

Foruma dalībnieku galvenie secinājumi un ieteikumi atbildīgajām valsts institūcijām un iesaistītajām pusēm

• **Ilgtspējīga attīstība kā multisektoriāls un starpdisciplinārs uzdevums**

Ilgtspējīgas attīstības definīcija ir "apmierināt pašreizējās paaudzes vajadzības, neapdraudot iespējas nākamajām paaudzēm apmierināt viņu vajadzības" (B. H. Bruntlandes izveidotās komisijas redakcijā). Tās trīs pilāri ir vides aizsardzība, ekonomiskā attīstība un sociālā attīstība. Tomēr nākamo paaudžu vajadzības nav pašsaprotami skaidrs jautājums – veidojot šodienas ilgtspējīgas attīstības politiku, tiek determinētas arī nākamo paaudžu izvēles iespējas. Tāpēc svarīgi ir apzināties, ka ilgtspējīgas attīstības jautājumu risināšanā **nepieciešams mobilizēt plašu iesaistīto pušu sadarbību (multisektoriāla pieeja), izmantojot pētniecības potenciālu.**

Pētniecības potenciāla pilnvērtīgai attīstīšanai ilgtspējas un ilgtspējīgas attīstības izpētē un pētniecības iznākumu ieviešanā **nepieciešams integrēt ļoti plašu zinātnes disciplīnu spektru (humanitārās, sociālās, dabaszinātnes), nereducējot to uz kādu atsevišķu zinātņu disciplīnu ekskluzīvu atbilstības jomu (starpdisciplināra pieeja).**

Ilgtspējīgas politikas īstenošana visbiežāk notiek projektu veidā. Tāpēc ir jāmacās pieņemt arī neveiksmīgu projektu rezultātus, jo šajos gadījumos būtiski, ka projektā ieguldīti resursi, laiks, pūliņi, bet pietrūcis veiksmes. **Ieguldījumu efektivitātes analīze ir laba pieredze nākotnei.**

• **Izglītības īpašā loma ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanā**

Forumā tika uzsvērtā **izglītības īpašā loma ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanā** visplašākajā šā jēdziena nozīmju izvērsumā – veicinot to, lai veidotos vērtību sistēmas, kā arī priekšstati par uzvedības un dzīves stila modeļiem, kas ir nepieciešami ilgtspējīgai attīstībai, tā radot priekšnosacījumus vienotam skatījumam uz sabiedrību un dabu.

Vides aizsardzības likuma prasības par obligāto studiju programmu kursu īstenošanu ilgtspējīgas attīstības jomā pastāv jau vairākus gadus. Tam nepieciešamo metodisko un mācību materiālu sagatavošanā paveikts liels darbs, izdotas daudzas specializētas grāmatas, sagatavotas elektroniskās datubāzes, kā arī

ir izglītoti mācībspēki. Tomēr šīs izglītības aptvere Latvijas augstskolās un koledžās ir salīdzinoši neliela, kas galvenokārt izskaidrojams ar ierobežotiem finanšu resursiem, kas pieejami augstākās izglītības institūcijām studiju procesa nodrošināšanai.

Forumā diskusijās tika izcelti labās prakses piemēri zināšanu un izpratnes veidošanā skolu un augstskolu programmās par ilgtspējīgu attīstību, norādot arī uz **iespējām**, piemēram, kā **uzlabot studiju procesa kvalitāti augstskolās, kur tam līdz šim nav pievērsta pietiekama uzmanība, skolēnu iesaistīšana vecāku izpratnes veidošanā** u.tml.

Ilgspējīga attīstība ir cieši saistīta ar **efektīvu un visaptverošu mūzikā izglītības sistēmu**. Cilvēki profesionālās karjeras laikā daudzas reizes maina savu nodarbošanos – jaunu kompetenču apguve ir pašsaprotama. Tomēr arī darbojoties vienā nozarē, kvalifikācijas atjaunināšana ir izšķiroši svarīga gan kopējas, gan individuālas labklājības nodrošināšanā.

Globalizācijas apstākļos cilvēku apziņā var mazināties lokālo un tradicionālo vērtību nozīmīgums. Tam par iemeslu ir arī izglītības sistēmas sadrumstalotība, kas nepietiekami vērsta uz holistisku zināšanu un prasmju apguvi un personības veidošanu, neņemot vērā to, ka personības tapšanā īpaša loma ir savas vietas un tautas vēstures, kultūras un dabas vērtību, kā arī valodas zināšanai. Šādu negatīvo ietekmi var līdzsvarot novadmācība. Nostiprinot reģionālo identitāti un valstisko apziņu, tostarp veidojot priekšstatu un attieksmi pret kultūras un dabas vērtībām, tiek veidota ciešāka piesaiste kultūrvēsturiskajam reģionam – tas ir reģiona ilgtspējīgas attīstības faktors. Tāpēc **novadmācībai ir jāklūst par neatņemamu un pašsaprotamu vispārējās izglītības sastāvdaļu**.

• Aprites ekonomikas globālie uzstādījumi un lokālā pieredze

Forumā tika uzsvērti **aprites ekonomikas un citu zaļās ekonomikas modeļu loma ilgtspējīgā attīstībā**. Antropogēno faktoru nelabvēlīgi ietekmēto klimata pārmaiņu, vidi un cilvēkus apdraudoša piesārņojuma, tāpat arī tradicionāli izmantoto resursu nelīdzsvarota patēriņa diktētie aprites ekonomikas principi un pieejas ir ne tikai nepieciešamība, kas rada papildu slodzi – tās ir arī iespējas valsts un reģiona attīstībai. Tā ne tikai iemāca taupīt un labāk apsaimniekot planētas ierobežotos resursus, bet arī **rada priekšnoteikumus jaunu produktu un jaunu uzņēmumu izveidošanai, jaunām darba vietām**, padarot izaugsmi patiesi ilgtspējīgu. Svarīgi arī **mobilizēt pētniecības potenciālu un precīzi veidot politiku tajā ieinteresēto uzņēmēju motivēšanai izmantot šīs iespējas**.

Aprites ekonomikas mērķis – īstenot pieeju “labi biznesam, labi dabai”. Viens no tās instrumentiem ir *zaļais iepirkums*, taču tā piemērošana, piemēram, Rēzeknes pilsētas pašvaldībā, uzrādījusi iepirkto preču un pakalpojumu sadārdzinājumu par 20–25%. Ņemot to vērā,

tēze, kas raksturo aprites ekonomiku, būtu jāpapildina – “labi biznesam, labi dabai, labi klientam”.

• Dabas vērtību aizsardzība un gudra izmantošana kā ilgtspējas faktors

Forumā notika dzīvas diskusijas par Latvijas **dabas un zivju resursu izmantošanu**. Izplatītāko zemes dziļu resursu rezervju Latvijā pietiek simts vai pat tūkstots un vairāk gadiem, un šobrīd nav nepieciešami īpaši to apguves ierobežojumi. Šajā kontekstā aktuālākā problēma ir tā, ka daudzos gadījumos netiek radīti produkti ar augstu pievienoto vērtību, tostarp nepietiekami izmantojot zinātniskās izstrādes, kas sniegtu šādu iespēju. Sadarbība starp zinātniekiem un uzņēmējiem dabas resursu apstrādē, pievienotās vērtības radīšanā nav pietiekami produktīva. Zinātnieki nenovērtē uzņēmēju gatavību riskēt, bet uzņēmēji – zinātnisko izstrāžu potenciālu. Tāda resursa kā, piemēram, kūdras izmantošanā pastāv pretruna starp to un purvu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.

Ezeru apsaimniekošana ir tipisks multisektoriālās sadarbības efektivitātes rādītājs – tā aptver zivju resursu vairumu un daudzveidību (iekļaujot ekosistēmu veidošanu un zivju rūpnieciskās zvejas elementus), rekreāciju, ainavu veidošanu un citus aspektus, kas savstarpēji mijiedarbojas. Vienpusīga, institucionāli fragmentēta pieeja un no tā izrietoša regulējuma specifika visdrīzāk ir radījusi virkni asimetriju šo procesu pārvaldībā. Forumā diskusijās tika pievērsta uzmanība iespējamajai neatbilstībai starp zivju resursu apsaimniekošanu ezeros un šā procesa līdzsvarošānu ar daudzveidīgas ekosistēmas uzturēšanu, ko rada pastāvošais ezeru zivju resursu izmantošanas regulējums, jo tas ierobežo iespējas to sasaistīt ar prasmīgi izmantotu zivju rūpnieciskās zvejas elementu. Tas ir svarīgi Latgalei, ņemot vērā to, ka šā reģiona teritorijā atrodas 130 no 208 Latvijas ezeriem. **Atbildīgo institūciju uzdevums būtu vēlreiz pārskatīt šo regulējumu, ņemot vērā kompleksu pētījumu rezultātus**.

Forumā diskusijās tika minēta ievērtības cienīga iniciatīva – **veidot “Latvijas dabas kanonu”** – tādu dabas bagātību vai vērtību reģistru, kas ir būtiski ietekmējušas Latvijas nācijas izveidi, attīstību un nodrošina tās pastāvēšanu nākotnē.

• Apdzīvotība un dzīves vide: demogrāfiskie, ekoloģiskie, kultūrsociālie un ekonomiskie aspekti

Demogrāfiskās situācijas “spiediens” uz ilgtspējīgu attīstību, it sevišķi Latgalē, ir tik būtisks, ka nav iespējams izdalīt kādu prioritāro sociālo vai pēc cita kritērija izvēlētu iedzīvotāju grupu. Katra Latvijas (Latgales) iedzīvotāja labklājība un iekļaušanās ilgtspējīgā attīstībā ir vērā ņemama.

Spriežot par dzīves vidi Latgalē, forumā tika aktualizēti vairāki būtiski aspekti, kas attiecināmi uz **mijiedarbību starp cilvēku dzīvi un darbošanos noteiktā teritorijā, dabas vērtībām un kultūras mantojumu**,

PROJEKTI

tostarp uzdodot arī tādus Latgales situācijai atbilstošus jautājumus kā attīstība apdzīvotās vietās ar mazu iedzīvotāju skaitu un dzīves iespējas īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

Cilvēku piesaiste reģionam nav sašaurināma uz atsevišķiem faktoriem, piemēram, iespēju atrast darbu vai algas apjomu. Latgalē ir neskaitāmi paraugi, kas ilustrē to, ka izšķiroša bijusi augstskolas esamība reģionā, ģimenes saites, veselīga vide, ainava, kultūra, tradīcijas un arī citi faktori vai to summējums. **Cilvēku piesaistei reģionam ir gan multisektoriāls, gan starpdisciplinārs tvērums.**

Saskaņā ar pētījumiem, kas raksturo cilvēku dzīvi un ekonomisko darbību īpaši aizsargājamās teritorijās, iedzīvotāju priekšstati par saimniekošanas iespējām bieži aprobežojas ar parastas naturālās saimniecības uzturēšanu, savukārt dabas aizsardzības institūcijas šo teritoriju dabas aizsardzības plānos neietver labvēlīgu nosacījumu nodrošināšanas iespējas tur dzīvojošo cilvēku saimnieciskajai darbībai un nepietiekamu uzmanību tam pievērš arī pašvaldības. **Atbildīgajām valsts institūcijām un pašvaldībām jāveido šo teritoriju attīstības stratēģija, paredzot atbalsta programmas dažādu nišas darbības veidu identificēšanai un attīstīšanai,** kas izmantotu īpaši aizsargājamas dabas teritorijas statusu kā priekšrocību, balstoties bioekonomikas un ekotehnoloģijas atziņās.

Pētījumos, ko īstenojuši Latvijas augstskolu zinātnieki, identificēts arī tas, ka īpaši aizsargājamās dabas teri-

torijās, kā arī citos **Latvijas reģionu (tostarp Latgales) apvidos dzīvojošie cilvēki ir gatavi uzņemties atbildību gan par savu saimniecisko darbību, gan par savu labklājību, gan par savām nākotnes perspektīvām.** Rezultāti savā ziņā iepriecinoši, jo cilvēkos ir liels iniciatīvas potenciāls. Taču šai parādībai ir arī satraucošs aspekts – **iedzīvotāji Latvijas reģionos valsts un pašvaldību īstenoto pārvaldi nevērtē kā tādu, uz ko varētu paļauties.** Vairākās sfērās, piemēram, labklājībā, indivīda pūliņi, lai cik tie būtu produktīvi, nevar aizvietot publiski īstenotas labklājības sistēmas darbību. Turklāt Latvijas publiskajā pārvaldē ir īstenotas daudzas būtiskas un inovatīvas reformas, ko plaši izmanto pilsētu ekonomiski aktīvie iedzīvotāji, piemēram, e-pārvaldi, bet, iespējams, ārpus reģionālās nozīmes centriem dzīvojošo iedzīvotāju daļu tās nav sasniegušas.

Noslēguma atziņa

Viena no šā foruma dalībnieku galvenajām atziņām ir tāda, ka **visas minētās** (piemēram, izglītības lomas palielināšanas iespējas ilgtspējīgas attīstības kontekstā, ezeru apsaimniekošana, dabas resursu izmantošana, radot produktus ar augstāku pievienoto vērtību) un **vēl vairākas citas tēmas** (ekosistēmu pakalpojumi) **nepieciešams ekspertu un ieinteresēto pušu dialogā apspriest turpmākajās projekta cikla konferencēs Ludzā, Madonā un Līvānos, to būtiskākos galasecinājumus apkopojot Latgales kongresa simtgades atcerei veltītajā forumā “Ilgspējas faktori un dabas vērtību saglabāšana Latvijas nākamajos simtgados” Rēzeknē 28. aprīlī.**

KONFERENCE “KĀ SASAISTĪT VIDES AIZSARDZĪBAS INICIATĪVAS AR PĒTNIECĪBU UN UZŅĒMĒJDARBĪBU? LATGALES NOVADU PIEREDZE”

Andra Mangale,
projekta koordinatore

Projekta nākamā tematiskā iniciatīva – praktiskā konference “Kā sasaistīt vides aizsardzības iniciatīvas ar pētniecību un uzņēmējdarbību? Latgales novadu pieredze” notika **27. janvārī** Ludzas Tautas namā. Tā

tika rīkota kā viena no aktivitātēm multisektoriālajā projektā “Latvijas vides un dabas vērtību cildināšana, godinot Latvijas valsts pastāvēšanas simtgadi”.

Konferencē eksperti bija vienprātis, ka uzņēmējdarbība ir viens no Latvijas novadu izaugsmes pamatnosacījumiem. Tomēr, ņemot vērā, ka uzņēmējdarbības un citu reģionālās attīstības faktoru mērķu un uzde-

vumu īstenošanā dažbrīd veidojas pretrunas ar citiem ne mazāk svarīgiem dzīves vides un ilgtspējīgas ekosistēmas pastāvēšanas nosacījumiem, ir svarīgi meklēt līdzsvaru starp tiem. Dažādu jomu zinātnieku iesaiste ir viens no līdzsvarotas pieejas priekšnoteikumiem, kas rada iespēju gan noteikt perspektīvās biznesa nišas, gan radīt augstāku pievienoto vērtību, gan arī piedāvāt risinājumus, kas vērsti uz dabas vērtību saglabāšanu nākamajām paaudzēm.

Atslēgvārdi, kas raksturo konferences saturu, ir šādi: **izglītība** (vispārējā, vidējā un augstākā, formālā un neformālā), **pētniecība**, **vides izglītība**, **vides aizsardzība** (ekosistēmu saglabāšana, vides tehnoloģiju attīstība) un **ilgtspēja**.

Komentējot temata aktualitāti, Latgales plānošanas reģiona Attīstības padomes priekšsēdētāja un Ludzas novada domes priekšsēdētāja **Alina Gendele** konferences ievadā norādīja: *“Šis gads ir ārkārtīgi svarīgs gan Latgalei, gan Latvijai. Pirms simts gadiem Latgales kongresā tika lemts par to, kā nākotnē attīstīsies Latgale. Mūsu šābrīža galvenais izaicinājums ir panākt, lai novads būtu piepildīts ar cilvēkiem. Mūsu pašvaldību darbs ir vērsts uz cilvēku labklājības līmeņa celšanu. Tieši darbvieta un uzņēmējdarbība rada pārliecību par rītdienu. Tāpēc šīs konferences būtiskākais uzdevums ir rast risinājumus, kā saglabāt dabas vērtības nākamajām paaudzēm, kā sekmēt uzņēmējdarbības attīstību, kā sadarboties pētniekiem, zinātniekiem, dabas aizsardzības speciālistiem un kopīgi sniegt piensumu katra novada izaugsmei. Esmu patiesi gandarīta, ka šajā konferencē piedalās tik plašs un erudīts ekspertu loks.”*

“Mūsu nacionālā vērtība ir cilvēks. Pārējie faktori pakārtoti un ir tikai palīgīdzeklis mērķu sasniegšanai. Tieši tāpēc, domājot par izglītības sistēmu, jebkuru sistēmu, jāatceras, ka tai jābūt veidotai, respektējot cilvēka individualitāti. Izglītības sistēmai nevīs jāapspiež cilvēka talanti, bet jāveicina. Izglītības sistēmai ir jāiemāca mācīties,” savā runā izglītības lomu citu nozaru vidū izcēla Latvijas Pašvaldību savienības priekšsēdis **Andris Jaunsleinis**.

Uzsverot Ludzas konferences nozīmīgumu, Latvijas Universitātes asociētā profesore **Iveta Šteinberga** atzīst: *“Ludzas konference sniedza ļoti praktiskus ieguvumus, jo pašvaldību cilvēki, valsts aizsardzības institūcijas, komersanti un zinātnieki, arī augstāko izglītī-*

bu iestāžu pārstāvji, kaut gan atbildīgi dara savu darbu, tomēr katrs dzīvo savā informatīvajā telpā un ikdienā reti satiekas. Konference parādīja, cik būtiskas ir šādas debates, lai veicinātu sadarbību un veiksmīgu valsts attīstību dažādos līmeņos.”

Ludzas konferencē piedalījās vairāk nekā 70 dažādu nozaru un institūciju eksperti – nozaru ministriju pārstāvji, pašvaldību vadītāji, uzņēmēji, augstskolu un zinātniski pētniecisko institūciju pārstāvji, studenti. Viņu vidū – Latvijas Zinātņu akadēmijas viceprezidents un Rīgas Tehniskās universitātes profesors **Andrejs Krasņikovs**, Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijas rektors **Edmunds Teirumnieks**, Banku augstskolas rektors **Andris Sarnovičs**, Latvijas Universitātes asociētā profesore **Iveta Šteinberga**, Rīgas Stradiņa universitātes Darba drošības un vides veselības institūta direktors **Ivars Vanadziņš**, Latvijas Pašvaldību savienības priekšsēdis **Andris Jaunsleinis**, Latgales plānošanas reģiona Attīstības padomes priekšsēdētāja un Ludzas novada domes priekšsēdētāja **Alina Gendele**, Kārsavas novada domes priekšsēdētāja **Ināra Silicka**, Madonas novada domes priekšsēdētājs **Andrejs Ceļapiters**, Viļakas novada domes priekšsēdētājs **Sergejs Maksimovs**, Rēzeknes novada domes priekšsēdētājs **Monvids Švarcs**, Līvānu novada domes priekšsēdētājs **Andris Vaivods**, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas Dabas aizsardzības departamenta direktore **Daiga Vilkaste**, Zemkopības ministrijas Zivsaimniecības departamenta direktora vietnieks **Ričards Derkačs**, Eiropas Komisijas pārstāvniecības Latvijā padomnieks **Mārtiņš Zemītis**, Valsts vides dienesta Rēzeknes reģionālās vides pārvaldes direktore **Ērika Ruskule**, Dabas aizsardzības pārvaldes Latgales reģionālās administrācijas Dabas izglītības centra vadītāja **Regīna Indriķe**, Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskā institūta BIOR direktors **Aivars Bērziņš**, Latgales uzņēmējdarbības centra vadītājs **Vladislavs Stankevičs**, SIA “LatCosmetics” valdes priekšsēdētājs **Jevgeņijs Lukašenoks** un ražošanas vadītāja **Marina Petrova**, SIA “Latgales dārzeni un loģistika” valdes loceklis **Edgars Romanovskis**, Latvijas Inovatoru apvienības valdes loceklis **Andris Nātriņš**, Latvijas Studentu apvienības Sociālā virziena vadītāja **Eiženija Matļeviča** un vairāki citi valstisko un nevalstisko institūciju pārstāvji.

Projekta “Latvijas ilgtspējas dimensijas – izglītoti cilvēki un dabas vērtību saglabāšana” nākamā konference **“Jaunatnes izglītošana Latvijas līdzsvarotai attīstībai, dabas un kultūras vērtību saglabāšanai”** notiks **Madonā 17. februārī**.

Foto: Māris Justs

72 + 19 = 91 "LATVISKUMA SALIŅA"

1993. gadā dibinātā Latvijas lauku tūrisma asociācija "Lauku ceļotājs" nemitīgi meklē arvien jaunas iespējas, lai mūsu valsts iedzīvotāji ne tikai apceļotu tālas zemes, bet iemācītos saredzēt skaisto un neparasto arī pašu mājās. Kultūras zīmi "Latviskais mantojums" izveidoja 2013. gadā pēc asociācijas iniciatīvas. Sadarbībā ar Kultūras ministriju un Latvijas Pašvaldību savienību to piešķir, lai izceltu tos lauku uzņēmējus, kas īpašu vērību velta tautas tradīciju turpināšanai un izkopšanai mūsdienās.

Četru iepriekšējo gadu 72 laureātiem pēc piektās apbalvošanas 11. janvārī piepulcējās vēl 19 saimniecības. Nu "Lauku ceļotāja" kartē atrodama 91 "latviskuma saliņa".

Ar visām saimniecībām var iepazīties "Lauku ceļotāja" mājaslapā: <http://www.celotajs.lv/lv/c/wrth/heritage>.

LATVISKAIS
MANTOJUMS
LATVIAN HERITAGE

un vadītāji, muzeji, prasmju un arodu zinātāji.

Zīme ļauj atpazīt vietas, kur saimnieki apmeklētājiem viesmīlīgi rāda un stāsta par latviešu dzīves un darba ritmu, cienā ar latviskiem ēdieniem, māca amatus un prasmes, aicina svinēt latviskos svētkus. Turklāt to saņem visdažādāko jomu saimniekotāji – naktsmītnes, lauku saimniecības, amatnieki, lauku krodziņi, latvisko tradīciju pasākumu rīkotāji un vadītāji, muzeji, prasmju un arodu zinātāji.

Svinīgajā apbalvošanas ceremonijā kopā ar LLTA "Lauku ceļotājs" prezidenti **Asnāti Ziemeļi** piedalījās kultūras ministre **Dace Melbārde** un LPS priekšsēdis **Andris Jaunsleinis**, konkursa vērtēšanas komisijas eksperti, kā arī vairāku Latvijas pašvaldību vadītāji, kuri sveica

savus īpašos ļaudis – tos, kas dara godu novadiem un, sekmējot tūrismu, veicina arī visas pašvaldības attīstību un augšupeju. Madonas novada domes priekšsēdētājam **Andrejam Ceļapīteram** un Ventspils novada domes priekšsēdētāja vietniekam **Mārim Dadzim** šoreiz bija pati dāsnākā "mantinieku raža" – katram pa trim apbalvotajiem.

Kultūras zīmi "Latviskais mantojums" saņēma:

- **zemnieku saimniecība "Bitenieki"** (Ventspils novads) – par biškopības prasmju daudzinašanu;
- **pirts "Ziednīca"** (Ventspils novads) – par latviskās dzīvesziņas daudzinašanu;
- **Suitu rija** (Alsungas novads) – par suitu kultūrmantojuma daudzinašanu;
- **zemnieku saimniecība "Kurzemieki"** (Talsu novads) – par augļkopības tradīciju kopšanu;
- **lauku māja "Lūķi"** (Ventspils novads) – par tradicionālās lauku vides saglabāšanu;
- **biosaimniecība "Geidas"** (Tukuma novads) – par piena lopkopības tradīciju kopšanu;
- **lauku sēta "Puteņi"** (Saldus novads) – par lauku sētas tradīciju uzturēšanu;
- **lauku sēta "Caunītes"** (Ozolnieku novads) – par latvisko tradīciju daudzinašanu un kopšanu;
- **maiznīca "Svētes maize"** (Jelgavas novads) – par maizes daudzinašanu;
- **atpūtas komplekss "Miķelis"** (Bauskas novads) – par latviskas sētas un kultūras mantojuma saglabāšanu;
- **zemnieku saimniecība "Klimpas"** (Rūjienas novads) – par tradicionālās aitkopības amatniecību un saglabāšanu;
- **Straupes lauku labumu tirdziņš** (Pārgaujas novads) – par tirgus tradīciju atjaunošanu un uzturēšanu;
- **kalējs Kaspars Auza** (Limbažu novads) – par kalēja prasmēm;
- **pirts muzejs "Birzes"** (Sējas novads) – par pirts tradīciju izmantošanu;
- **bišu drava "Kalnu medus"** (Madonas novads) – par biškopības tradīciju kopšanu;
- **biedrības "Baltaine" Radošā māja** (Kokneses novads) – par latvisko tradīciju kopšanu;
- **keramiķis Jānis Seiksts** (Madonas novads) – par podniecības tradīciju kopšanu;
- **podnieku Dumpju darbnīca** (Madonas novads) – par podniecības tradīciju kopšanu;
- **kokļu meistars Andris Roze** (Amatas novads) – par tradicionālo instrumentu būves un spēles prasmēm.

VASARAS CEĻOJUMUS KALDINIET ZIEMĀ!

Aizvadītajā gadā mūsu žurnālā jau stāstījām par lauku tūrisma asociācijas "Lauku ceļotājs" neparasto un lielisko dāvanu Latvijas simtgades gaidās – **septiņiem Latvijas valstiskuma veidošanās ceļiem** (Brīvības, Gaismas, Daugavas, Māras, Jēkaba, Līvu un Baltijas). Septiņi tematiskie tūrisma maršruti ved cauri visiem Latvijas novadiem, iepazīstinot ar aptuveni 280

apskates objektiem, tajā skaitā arī kultūras zīmes “Latviskais mantojums” saimniecībām.

Ziema ir īstais laiks, lai žurnāla lasītāji laikus izplānotu savus vasaras ceļojumus. Visu ceļu maršrutu aprakstus ar koordināšu punktiem, objektiem un saimniecībām skatīt šeit: <http://www.celotajs.lv/lv100>.

Foto: Jana Bunkus

VIENA DIENA PRIEKUĻU NOVADĀ

Ligita Pudža,

LPS padomniece ārējo sakaru jautājumos

Cik nav dzirdēts, ka varoši varot būt tikai lielie novadi! Dzīve pretī liek citus piemērus, un to apliecina arī nelielais Priekuļu novads, ko veido Priekuļi, Liepa, Mārsnēni un Veselava. Lepnums par savu novadu, tā vēsturi, tradīcijām, ievērojamām vietām un cilvēkiem – tas bija vadmotīvs iedvesmojošai janvāra dienai, ko LPS ārējo sakaru darbinieces **Elita Kresse, Kristīne Kūlīte** un **Ligita Pudža** pavadīja Priekuļu novadā.

Ziemīgi pelēkā diena ar miglu, kas tā arī neizklīda, bija pateicīgs fons, ko krāsainu padarīja satiktie Priekuļu ļaudis, vispirms jau novada domes priekšsēdētāja **Māra Juzupa**, kura pašvaldību vada kopš novada izveides 2009. gadā.

Viņa ar lepnumu un mīlestību var stundām stāstīt par savu novadu, tā cilvēkiem un paveiktajiem darbiem. Tā, piemēram, Priekuļu vidusskola katru gadu pirms valsts dzimšanas dienas organizē pasākumu **“Es ar Tevi lepojos!”**, godinot novadniekus, kurus izraudzījušies paši skolēni. Šādu atzinību guvusi arī pašvaldības vadītāja, un viņa atzīst: *“Šis ir viens no nozīmīgākajiem un īpašākajiem atbalvojumiem, ko esmu saņēmusi.”*

Dienu pirms mūsu ciemošanās Priekuļu novada deputāti tika apstiprinājuši jauno budžetu. Tajā paredzētā naudiņa plānveidīgi un līdzsvaroti ieguls visu četru pagastu attīstībā. Īpašs prieks par iegūto valsts atbalstu, jo šogad no valsts budžeta finansējuma 25 000 eiro piešķirti Veselavas muižas ēkas apkures, ūdensapgādes, kanalizācijas sistēmu izbūvei un lietusūdens kanalizācijas atjaunošanai, kā arī 10 000 eiro Priekuļu kultūras nama garderobes remontam.

Pašvaldības vadītāja aicina atgriezties Priekuļos vēlreiz, lai nesteidzoties izstaigātu Saules parku – vietu, kur gūt spēkus, attīrīt domas un dvēseli. Parks tika

izveidots 2010. gadā ar *Meža dienu* konkursā saņemto atbalstu un visu novada iedzīvotāju līdzdarbošanos, nu tas tiek labiekārtots un paplašināts – izveidots Latvijā lielākais dalības jeb analemmatiskais saules pulkstenis, kas nozīmē to, ka cilvēks pats piedalās laika noteikšanā. Parkā ļoti veiksmīgi realizēti vēl citi projekti no dažādiem finansējuma avotiem – gājēju celiņš, apgaismojums, soliņi, Veselības taka.

Tālāk mūsu ceļš veda ciemos pie brāļiem **Jāņa un Matīsa Nīmaņiem**, kuriem pieder pasaulē pazīstams zīmols *Autine* – ekskluzīvu, augstas kvalitātes cirvju, nažu un citu griezējinstrumentu ražošana, pamatā izmantojot amatnieku roku darbu. Uzņēmuma

nosaukums ir kā cieņas un pēctecības apliecinājums vietai un senčiem – 12. gadsimtā šis apvidus iekļāvās Latgaļu pilsnovadā Autinē.

Šoreiz galvenais stāstītājs bija Matīss, kurš mūs iepazīstināja ar dzimtas mājās izveidoto darbnīcu un to, kā “Nīmaņos” top cirvi un naži. Tie ir tik asi, ka Kristīnei, vien tikko jaušami pieskaroties naža asmenim, ādā palika tā pēdas...

Matīss labprāt pastāstīja un kopā ar kolēģi izrādīja, kā soli pa solim top cirvis, kā kārtu kārtām veidojas Damaskas tērauda naža asmens, un atbildēja uz

mūsu jautājumu, kā roku darbu un autentiskumu var salāgot ar augošo pieprasījumu. Viņš atzina, ka jau

tagad ne visus pasūtījumus ir iespējams izpildīt tik ātri, kā vēlētos, tādēļ tiek domāts par jaunas darbnīcas izveidošanu netālajā Jāņmuižā. Tas priecē, jo ir droša zīme, ka *Autine* zīmola produkcija arī turpmāk tiks tirgota visos kontinentos, bet darināta Latvijā, Priekuļu novadā, un šeit arī turpmāk dzīvos un strādās Jānis, Matīss un citi uzņēmuma amata meistari.

Paldies arī pārējiem satiktajiem novada ļaudīm, kuri ļāva mums nedaudz ieskatīties savā ikdienas darbā un dalījās stāstos par dzīvi, darbu un hobijiem Priekuļos – uzņēmējam **Jānim Daukstum**, mežzinim **Aināram Amantovam** un lieliskajam fotogrāfam **Normundam Kažokam!**

Piebildīšu vien, ka Priekuļos aug arī sprigana jaunā maiņa – ne velti 9. decembrī svinīgā ceremonijā Jelgavā, kur apbalvoja konkursa “Labākais darbā ar jaunatni 2016” uzvarētājus, Priekuļu novada pašvaldība saņēma balvu nominācijā “Darbā ar jaunatni tradīcijām bagātākā pašvaldība”. Paši jaunieši atzīst, ka par šīs nominācijas iegūšanu jāpateicas novada jaunatnes lietu nodaļas meitenēm: vadītājai **Elīnai Krieviņai**, kura visu satur kopā un vada Priekuļu jauniešu centru, **Baibai Rozei**, kura ir Liepas jauniešu “sirds un dvēsele”, un **Vītai Vilumsonei**, kura aktīvi iesaistījusies darbā ar Mārsnēnu jauniešiem.

Fakti par Priekuļu novadu

- Uz 2017. gada sākumu Priekuļu novadā dzīvesvietu bija deklarējuši **8553 iedzīvotāji** (2016. gadā – 8618): Priekuļu pagastā – 4256, Liepas pagastā – 2908, Mārsnēnu pagastā – 772 un Veselavas pagastā – 617.
- 2016. gadā Priekuļu novadā reģistrēts **81 jaundzimušais** (vairāk nekā iepriekšējos gados) – 41 meitene un 40 zēni, divi bijuši dvīņu pāri.
- 2016. gadā Priekuļu novadā **laulības slēguši 67 pāri** (2015. gadā – 48). Aizvien populārāka laulību reģistrācijai kļūst **Veselavas muiža** un romantiskais **dārzs**. Muiža un dārzs tiek piedāvāta arī kā kāzu pieturvieta, kur simtgadīgo ozolu paēnā var nesteidzīgi baudīt pirmo šampanieša tost, krāsaino rožu arkas izmantot fotosesijai un ļauties romantiskam izbraucienam ziedu laivā pa muižas dīķi.

ATPŪTĀI, ATELPĀI, SMAIDĀM

Uzraksts tualetē uz sienas: "Erna! Mīlu tikai Tevi. Vlads."
Uzraksts zemāk: "Vlad, muļķi, Erna taču iet uz sievietes tualeti."

☺ ☺ ☺

Kaukāziešu ilgdzīvotājam jautā:
- Kā jums izdevies nodzīvot 120 gadus?
- Vectēvs man neļauj pīpēt.

☺ ☺ ☺

Vīrietis, kurš apgalvo, ka sievietes vieta ir virtuvē, vienkārši nezina, ko ar viņu darīt gultā.

☺ ☺ ☺

Divas draudzenes krogā iedzer. Te viena saka otrai:
- Paskaties pa kreisi uz tām divām vecajām piepēm!
Vai pēc 10 gadiem arī mēs tādas būsīm?
- Muļķe, tas taču spogulis!

☺ ☺ ☺

- Pagājušonakt redzēju Joti skaistu un patīkamu sapni!
Silti iesaku arī tev noskatīties.

☺ ☺ ☺

To, kā pareizi tērēt naudu, saproti tikai tad, kad nauda jau ir iztērēta.

☺ ☺ ☺

- Laiks sākt pelnīt naudu! - paziņoja Harijs Poters un pārkrāsoja savu brīnumnūjiņu baltās un melnās svītrās.

☺ ☺ ☺

Īsts vīrietis nekad nepārmetīs sievietei, ka tā nepareizi tur āmuru, dzenot naglu sienā.

☺ ☺ ☺

Dārgā privātskolā bioloģijas skolotāja veltīgi centās pārliecināt skolēnus, ka jaguārs ir dzīvnieks.

☺ ☺ ☺

Saruna pie bāra letes:
- Jūs neticēsiet, bet bērnībā es biju visai neglīta!
- Neskumstiet, jūs esat lieliski saglabājusies!

☺ ☺ ☺

Uzraksts uz zāļu iesaiņojuma: "Pirms lietošanas saslīmt."

☺ ☺ ☺

Sen nav bijušas problēmas! Laikam jau vajadzēs atkal iemīlēties...

☺ ☺ ☺

- Tēt, es atradu aliņu!
- Vai pilnu?
- Nē, kurmīša...

☺ ☺ ☺

Blondīne pie ārsta:
- Sakiet ā!
- Lielo vai mazo?

☺ ☺ ☺

Paradokss: lai iemigtu, vakarā vajag vienu stundu, bet no rītiem pietiek ar vienu minūti!

☺ ☺ ☺

Angļu auto no mūsējā atšķiras ar to, ka līdzbraucēja burkšķ otrā pusē.

☺ ☺ ☺

Gribu mācīties par zobārstu. Zobārsts ir vienīgais vīrietis, kurš sievietei var pavēlēt atvērt vai aizvērt muti.

☺ ☺ ☺

Puisēna monologs:

- Ir nu gan tā mamma, atkal visas rotaļlietas plauktos salikusi! Un tagad man kā muļķim nākas staigāt gar plauktiem un visu atkal izmētāt ierastajā kārtībā!

☺ ☺ ☺

Intelektuāla blondīne otrai blondīnei:

- Bruts! Nu kā gan tu vari to dzert? No tā pat Cēzars nomira!

☺ ☺ ☺

- Dakter, vai atceraties, ko man ieteicāt, kad mani māca smagā depresija?

- Jā, atceros: nodibināt attiecības!
- Nu tad tagad ieskaidrojiet manam vīram, ka es ārstējos, nevis esmu palaistuve!

☺ ☺ ☺

Kad vīram ir slikti, viņš meklē sievu; kad labi - sieva meklē viņu.

☺ ☺ ☺

- Kas par to, ja vējš galvā? Vismaz domas ir svaigas!

☺ ☺ ☺

- Anniņ, mums šodien būs lielisks vakars, jo nopirku trīs biļetes uz kino.

- Kāpēc trīs?
- Tētim, mammai un brālim.

☺ ☺ ☺

- Vai tev ir sievietes ideāls?

- Bija!

- Kāpēc bija? Vai nomira?

- Sliktāk - apprecējāties...

☺ ☺ ☺

- Vai tu ar galvu vispār draudzējies?

- Un kā vēl! Mēs pat guļam kopā!

☺ ☺ ☺

Nekas tik jauki neizrotās svētku telpu kā lielajā rasola bļodā iemesta petarde.

☺ ☺ ☺

Saruna pie ārsta:

- Dakter, man ir Joti savāda daltonisma forma - es neredzu vienu krāsu!

- Un kura krāsa tā ir?

- Kā lai es to zinu? Es taču to nekad neesmu redzējis!

CETURTAIS JAUNGADS!

Mums visiem aiz muguras ne tikai viens, bet pat trīs Jaungadi. Tas, kas, salūtu apmirdzēts, ievadīja 2017. gadu; nākamais – pēc Jūlija kalendāra jeb “vecā stila” naktī no 13. uz 14. janvāri, kad Latvija beidzot bija sagaidījusi arī sniegbalto rotu, un daudzdzinātais Gaiļa gads, kas ar varenu “kikerīgū!” iedziedājās 28. janvārī.

Tagad visi kopā varam iezīmēt ceturto Jaungadu – žurnāla “Logs” pārmaiņu sākumu. Vairs ne jūsu rokās, bet jūsu datoros ielidojis žurnāla pirmais elektroniskais numurs.

Lai jūs nepārsteidz **numerācija!** Nr. 1 liecina par to, ka “Logs” pie jums ieradīsies katru mēnesi (ne reizi divos mēnešos, kā tas bija ierasts pēdējos gados), bet norādei “JANVĀRIS/FEBRUĀRIS” nepieciešams papildskaidrojums. Lai LPS notikumu vēsture tiktu saglabāta mēneša ietvaros, žurnāls nevar iznākt janvārī, jo, piemēram, Finanšu un ekonomikas komiteja, kas savus dalībniekus ierasti pulcē mēneša pēdējā otrdienā, šogad notika 31. janvārī. Taču sanāksme vēl jāapraksta, tā jāievieto žurnāla maketa atbilstošajā sadaļā. Tāpēc februāris norāda uz laiku, kad jūs saņemsiet žurnālu. Arī februārī minētā komiteja sakrīt ar gada īsākā mēneša pēdējo dienu, tāpēc marta sākumā gaidāms “Logs” Nr. 2 FEBRUĀRIS/MARTS.

Mūsu iecere – katram numuram izvēlēties **pamattēmu**, kam veltīt vairāk uzmanības. Šoreiz tā ir janvārī daudzdzināto sadarbības teritoriju visai atšķirīgs vērtējums ministra, zinātnieka un pašvaldību lietpratēja skatījumā. Visi trīs materiāli ir pretrunīgi, tāpēc, mūsaprāt, sevišķi interesanti. LPS priekšsēdis Andris Jaunsleinis līdzīgās situācijās mēdz atgādināt, ka no vienīgā īstā un pareizā viedokļa mēs atvadījāmies reizē ar padomju iekārtas sabrukumu. Vēl vērtīgāk būtu, ja šajā diskusijā vēlāk iesaistītos arī jūs ar savu un jūsu pašvaldības pārdomām.

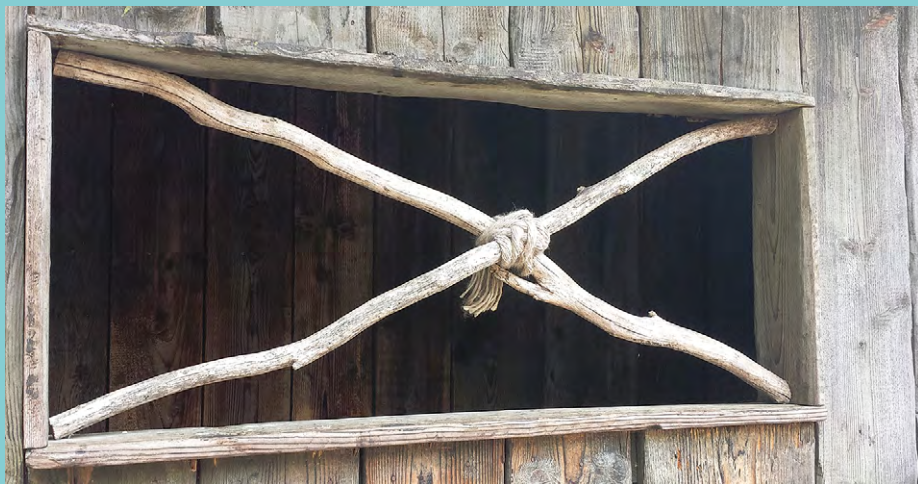
Mums, žurnāla veidotājiem, ir labi zināms, ka daudzi lasītāji “Logā” vispirms ieskatās divās, ļoti atšķirīgās lappusēs – Andra Jaunsleiņa **ievadrakstā** iekodētajās pārdomās žurnāla ievadījumā un mūžam uzmundrinošajā **joku lappusē** beigu daļā. Mums tas neliekas peļami, jo saspringtajā pašvaldību darbā “izdzīvot un noturēties” palīdz abu – nopietnu domu un jautra gara – līdzsvars. Tomēr priekšsēža harizmas cienītājus šoreiz gaida īpašs **pārsteigums** – izmantojot elektroniskā žurnāla iespējas, viņa pārdomas nebūs jālasa, bet gan jānoskatās “**tiešraidē**”.

Protams, ne viss pirmajā numurā izdevies atbilstoši elektroniskajam formātam. Turpmāk centīsimies domāt par īsākiem materiāliem, vairāk fotoattēliem. Nojaušam arī to, ka dažiem liksies grūti lasīt datorā garākus tekstus. Tie nopūtīsies, atceroties 20 gadus rokās turēto versiju (taču arī šo iespējams izdrukāt kā žurnālu).

BET – esam centušies atvieglot dzīvi visiem. Nebrīnieties, ka e–pastā pie jums aizlidos **divi pielikumi: pirmais** ļauj virtuāli “pārlapot” žurnālu gandrīz vai ierastajā manierē, tā dodot iespēju gūt priekšstatu, kurš no numurā publicētajiem materiāliem varētu jūs saistīt, bet **otrs** (PDF formātā) ir vieglāk lasāms, pārskatāms un arī izdrukājams, ja kādu lappusi vēlaties izlasīt citīgāk vai pat saglabāt.

Ceram, ka pašvaldībā būsiet apzinājuši tos, kam šo izdevumu pāradresēt tālāk – pagastu pārvaldēm, bibliotēkām, skolām, kultūras iestādēm. Tiem, kam senāk dalījāt saņemto papīra “Logu”.

Uz veiksmīgu sadarbību jaunajā veidolā cerot,
Gunta un Daina

Sniedzes Sproģes foto

“LOGS”

Mazajā Pils ielā 1, Rīgā, LV 1050, tālr. 6732 6634